

LAUREA

”On tää elämää” toiminnallinen poikaryhmä lastensuojelun avohuollon palveluna

Laanterä, Kalle; Tahvanainen, Tuomas

2009 Tikkurila

LAUREA-AMMATTIKORKEAKOULU
Tikkurila

**”ON TÄÄ ELÄMÄÄ” TOIMINNALLINEN POIKARYHMÄ LASTENSUOJELUN
AVOHUOLLON PALVELUNA**

Kalle Laanterä
Tuomas Tahvanainen
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Tammikuu 2009

Kalle Laanterä
Tuomas Tahvanainen

”On tää elämää” Toiminnallinen poikaryhmä lastensuojelun avohuollon palveluna

Vuosi 2009 Sivumäärä 82

Opinnäytetyö toteutettiin Vantaan kaupungin Lasten ja nuorten keskus Noan lastensuojelun avohuollon asiakkaille kohdennetussa poikaryhmässä, jossa toimimme ohjaajina. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää vastaako ryhmä ja sen toiminta poikien ja heidän perheidensä tarpeita sekä tarkastella miten ryhmän toiminta on tukenut poikia lastensuojelun avohuollon tukitoimena.

Poikaryhmän toimintakausi kesti yhteensä kahdeksan kuukautta lukuvuoden 2007-2008 aikana. Kokoontumiskertoja toimintakaudella tuli yhteensä 38. Kokonaisuudessaan ryhmässä oli toimintakauden aikana yhdeksän poikaa, joista viisi kävi ryhmässä aktiivisesti. Ryhmä oli pojilla kirjattu lastensuojelun avohuollon tukitoimeksi. Toiminnan tavoitteet olivat harjaannuttaa elämänhallinta-, vuorovaikutus- ja sosiaalisia taitoja, sekä vahvistaa itsetuntoa ja yhteisöllisyyttä. Toiminta oli luonteeltaan myös syrjäytymistä ehkäisevää ja tarkoituksena oli tarjota pojille mielekästä tekemistä ikäisessään seurassa. Keskeisenä menetelmänä ryhmässä oli toiminnallisuus.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys muodostuu ryhmätoimintaa käsittelevistä teorioista, sosiaalipedagogisesta lähestymistavasta ryhmän ohjauksessa sekä poikatyöstä ja sukupuolisen-sitiivisyydestä. Tämän lisäksi opinnäytetyössä tarkastelemme lastensuojelun avohuoltoa ja sen puitteissa toteutettua ryhmätoimintaa.

Arviontia toteutettiin ryhmän toiminnan aikana prosessiarvioinnin keinoin. Opinnäytetyön arviointimenetelminä käytimme poikien ja heidän huoltajiensa haastatteluita, osallistuvaa havainnointia, reflektiivistä itsearviointia, päiväkirjoja sekä osallistumisten ja kustannusten seuranta. Ryhmän toiminnasta tehtiin myös väli- ja loppuarviointi.

Arvioinnin tulosten perusteella ryhmämuotoinen tuki vaikuttaisi toimivalta lastensuojelun avohuollon tukitoimelta. Ryhmän toiminta vastasi asiakasperheiden tarpeita ja odotuksia ja tämän kaltaiselle toiminnalle näyttäisi olevan tilausta. Toiminnalla pystyttiin tukemaan poikia eri elämän osa-alueilla ja toiminnalle asetettuja tavoitteita saavutettiin toiminnan aikana.

Asiasanat: lastensuojelun avohuolto, poikaryhmä, toiminnallisuus, sosiaalipedagogiikka, sukupuolisen-sitiivisyys

Kalle Laanterä
Tuomas Tahvanainen

“Easy living” Activity based boy group as non-institutional child welfare service

Year	2009	Pages	82
------	------	-------	----

This thesis was carried out in an activity-based boy group which was part of non-institutional child welfare services provided at NOA, a centre for children and youth. We worked as instructors in this boy group. The purpose of this thesis was to find out, whether activity-based group work can meet the clients' needs and how group activities, as part of non-institutional child welfare services, can support boys.

The activities organized for the boy group lasted for eight months during the school year 2007-2008. Altogether, there were 38 sessions. Nine boys took part in this group and five of them participated regularly. This group was documented as a non-institutional child welfare service provided for the boys in question. The main objectives of the group were to develop life management, interaction and social skills and also improve self-esteem and sense of community spirit. The activities were also meant to prevent marginalization and offer something meaningful to do for the boys. The key method was by nature activity-based.

The theory section of this thesis included the following themes: theories of group activity, social pedagogy, youth work with boys, and gender sensitivity. Among these theories, also non-institutional child welfare and other child welfare groups were introduced.

Evaluation of this thesis was made during the activity sessions by using process evaluation. Research data of the thesis was collected from parents' and boys' interviews, using participant observation, reflective self-evaluation, diaries and follow-up of participation and costs.

The results of this thesis indicated that activity-based group work as a non-institutional child welfare service seems to be useful. Group work seems to meet clients' needs and expectations, and there seems to be a clear need for this kind of service. Activity-based boy group supported boys in different areas of their lives, and the main objectives of the group work were reached during the activity sessions.

Keywords: non-institutional child welfare, boy group, activity-based work, gender sensitivity, social pedagogy

SISÄLLYS

JOHDANTO	6
1 TYÖN TAUSTA JA TARKOITUS	7
1.1 Kohderyhmänä latenssivaiheessa olevat pojat	8
1.2 Lastensuojelun avohuolto.....	9
1.2.1 Toiminnalliset ryhmät lastensuojelun avohuollon tukitoimena	11
1.2.2 Lastensuojelun asiakkuus tilastoja Vantaalla	13
1.3 Tutkimuksia lastensuojelun avohuollon ryhmistä.....	13
1.4 Erilaisia lastensuojelun ryhmiä	16
1.4.1 Lastensuojelun ryhmämuotoinen asiakastyö Vantaalla.....	16
1.4.2 Helsingin kaupungin Itäisen perhekeskuksen ryhmätoiminta...	18
1.4.3 Setlementtinuorten Meikäpoika-projekti	19
2 VIITEKEHYS JA KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ.....	19
2.1 Teoriaa ryhmästä.....	19
2.1.1 Vaikuttavan ryhmän viisi ehtoa.....	20
2.1.2 Ryhmänohjaajan tärkeimmät tehtävät ja ominaisuudet	21
2.1.3 Itsetunnon tukeminen ryhmässä.....	22
2.1.4 Syrjäytymisen ehkäiseminen ryhmämuotoisen tuen avulla	23
2.1.5 Turvallinen ryhmä ja yhteenkuuluvuus.....	24
2.2 Sosiaalipedagogiikka	25
2.3 Poikatyö ja sukupuolisensitiivisyys	27
3 OMAT OPPIMISTAVOITTEET	28
4 POIKARYHMÄN TOIMINTA JA TOTEUTUS KÄYTÄNNÖSSÄ	29
4.1 Toiminnan tavoitteet	31
4.2 Toiminnallisuus	31
4.3 Toiminnan rakenne.....	32
4.4 Toimintakauden kuvaus	33
4.4.1 Muotoutumisvaihe.....	33
4.4.2 Kuherteluvaihe.....	34
4.4.3 Kiehumisvaihe.....	36
4.4.4 Yhteistoiminta- ja erovaihe	38
4.5 Osallistumisprosentit ja kustannukset	39
4.6 Ryhmän yhteistyötahot	40
4.7 Toiminnan tavoitteiden toteutuminen.....	42
4.7.1 Elämänhallinnan lisääminen ja syrjäytymisen ehkäisy	42
4.7.2 Vuorovaikutus ja sosiaaliset taidot sekä yhteisöllisyys	43
4.7.3 Itsetunnon vahvistaminen ryhmässä	44
4.7.4 Mielekkään tekemisen tarjoaminen.....	44
5 ARVIOINTIASETELMA	44

5.1	Prosessiarviointi	45
5.2	Arviointimenetelmät ja tiedon keruu.....	45
5.2.1	Alkukartoitukset ja haastattelut	46
5.2.2	Osallistuva havainnointi ja päiväkirjat	47
5.2.3	Reflektiivinen itsearviointi	48
5.3	Arviointiaineiston analysointi	49
6	TULOKSET	50
6.1	Miten ryhmä tuki poikia	50
6.2	Miten ryhmän toiminta on vastannut huoltajien ja poikien odotuksia..	53
6.3	Miten ryhmän toimintaa voisi kehittää	54
6.4	Toiminnan ja poikien havainnointi	55
7	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	57
8	POHDINTA	62
	LÄHTEET	69
	LIITTEET	71

JOHDANTO

Länsi-Vantaalla Myyrmäki-Martinlaakso alueella on ollut tarvetta lastensuojelun avohuollon toiminnallisen poikaryhmän perustamiselle. Alun perin kuulimme tarpeesta Lasten ja nuorten keskus Noan henkilökunnalta opintokäynnillä syksyllä 2005. Keväällä 2007 olimme uudestaan yhteydessä Noan ja kehitimme oman konseptin toiminnallisesta poikaryhmästä. Ideaa esiteltiin Noan henkilökunnalle sekä heidän esimiehilleen ja pääsimme sopimukseen ryhmän aloittamisesta ja rahoituksesta toimintakaudelle syksy 2007- kevät 2008. Ryhmästä, sen toteuttamisesta ja tuloksista oltiin kiinnostuneita lastensuojelun, ennaltaehkäisevän terveydenhuollon ja nuorisotyön esimiestahoilla.

Ryhmän toiminta on kohdennettu lastensuojelun avohuollon asiakasperheille. Ryhmän pojat olivat toiminnan alkaessa 11-12 vuotiaita. Yhtä lukuun ottamatta kaikki pojat tulivat ryhmään lastensuojelun avohuollon kautta. Sosiaalityöntekijät tarjosivat ryhmää asiakasperheille ja toiminnasta kiinnostuneisiin perheisiin oltiin yhteydessä lasten ja nuorten keskus Noasta. Lisäksi yksi poika ilmoitettiin ryhmään koulukuraattorin kautta. Ryhmän kahdeksan paikkaa täyttyivät nopeasti ja ilmoitusten määrän perusteella halukkaita olisi ollut enemmänkin. Ryhmämuotoisen asiakastyön tarve on huomattu myös laajemmalti, sillä se on valittu yhdeksi lastensuojelun hyväksi käytännöksi Pääkaupunkiseudun lastensuojelun kehittämissyksikkö -hankkeessa. (Kröger, Paasivirta & Vuori 2008: 2.)

Koimme mielekkääksi yhdistää opinnäytetyön tekemisen osaksi ryhmän toimintaa, sillä näin opinnäytetyö olisi työelämälähtöinen ja se voidaan nähdä myös sosiaalialaa kehittävänä toimintana. Opinnäytetyön tavoite on tarkastella poikaryhmässä saatuja tuloksia asiakasnäkökulmasta toimintakauden lopulla poikien ja heidän huoltajiensa haastatteluiden ja kyselyiden pohjalta. Arviointiaineistona käytimme lisäksi osallistuvaa havainnointia, päiväkirjoja, osallistumismäärien ja kustannusten seurantaa sekä reflektiivistä itsearviointia. Opinnäytetyön arviointia toteutettiin prosessiarvioinnin keinoin. Ryhmän toimintaa ja tuloksia peilataan aikaisempiin tutkimuksiin lastensuojelun ryhmätoiminnasta ja ryhmäilmion teorioihin sekä pohditaan miten ryhmämuotoinen tuki soveltuu lastensuojelun avohuollon tukitoimeksi. Keskeisiä arviointikysymyksiä ovat; miten ryhmämuotoinen tuki lastensuojelun avohuollon tukitoimena tukee poikia, vastaako ryhmän toiminta asiakkaiden odotuksia ja tarpeita sekä kuinka ryhmän toimintaa voitaisiin kehittää?

Opinnäytetyössä käydään aluksi läpi työn taustaa ja tarkoitusta. Sen jälkeen perehdytään työn viitekehykseen ja keskeisiin käsitteisiin, joita ovat ryhmäteoria, sosiaalipedagogiikka, poikatyö ja sukupuolisensitiivisyys. Tämän jälkeen keskitytään poikaryhmän toimintaan ja käytännön toteutukseen. Tämän jälkeen esitellään opinnäytetyön arviointiasetelma. Opinnäytetyön lopuksi esitellään arvioinnin tuloksia ja niiden kautta syntyneitä tietoja ja pohditaan tämän-

kaltaisten ryhmien tulevaisuuden näkymiä. Samalla selvitetään miten toiminta tukee poikia, vastaako se perheiden tarpeita ja onko tämän kaltainen toiminta kannattavaa.

1 TYÖN TAUSTA JA TARKOITUS

Opinnäytetyö toteutettiin Vantaan kaupungin lasten ja nuorten keskus Noan toiminnallisessa poikaryhmässä, jonka suunnittelusta ja toteutuksesta vastasimme itse. Lasten ja nuorten keskus Noa sijaitsee Myyrmäessä monitoimitila Arkin tiloissa, lisäksi Arkin tiloissa toimii alueen nuorisotalo. Noa palvelee Länsi-Vantaalla asuvia 7-18-vuotiaita lapsia ja nuoria sekä heidän perheitään. Noa toimii matalankynnyksen palvelupaikkana, joka tarjoaa ohjausta ja keskustelua apua erilaisissa ongelmatilanteissa. Tarpeen mukaan Noa tarjoaa erilaisia ryhmiä lapsille ja nuorille. Asiakkaat voivat ottaa suoraan yhteyttä Noan henkilökuntaan, mutta asiakkaaksi Noan palveluiden piiriin voidaan tulla myös esimerkiksi koulujen sekä sosiaalitoimen kautta. Noassa työskentelee vakituisesti terveydenhoitaja, erityisnuorisotyöntekijä sekä sosiaalityöntekijä. (Vantaa.fi.)

Ohjaamamme poikaryhmän toiminta voidaan määritellä lastensuojelun avohuollon tukitoimeksi. Ryhmä oli myös tietyn tyyppinen kehittämiskokeilu, jonka kokemuksia ja tuloksia Vantaan kaupunki voi mahdollisesti hyödyntää lastensuojelun avohuollon palveluissa. Vantaan kaupungin tarkoituksena on säästää tulevaisuudessa lastensuojelun kuluja huostaanottoja vähentämällä ja puuttamalla perheiden ahdinkoon varhaisemmassa vaiheessa lisäämällä avohuollon palveluita ja palkkaamalla avohuollon palveluihin uusia työntekijöitä.

Annina Myllärniemen (2005: 55-56 & 60) tekemän selvityksen mukaan pääkaupunkiseudulla lastensuojelun avohuollon keskeinen haaste on eri-ikäisten lasten tarpeisiin vastaaminen oikea-aikaisemmin. Koska pääkaupunkiseudulla huostaanottoja tehdään yhä enemmän murrosikäisille, tulisi huomiota kiinnittää jo varhaisnuorten ongelmiin ja niihin puuttumiseen ajoissa. Erityistä tukea avohuollon palveluiden piirissä tulisi tarjota jo ala-asteikäisille lapsille, joiden oireilu usein pahenee murrosiässä. Yleinen kehityssuunta lastensuojelutilastojen ja Myllärniemen tekemän selvityksen valossa on se, että yhä suurempi osa huostaan otettavista lapsista on 13-17-vuotiaita nuoria. Tässä ikäluokassa avohuollon tukitoiminen vähäisempi käyttö, verrattuna 7-12-vuotiaisiin lapsiin, antaa viitteitä siitä, että nuorille suunnattujen auttamiskeinojen repertuaari on suppea. Avohuollon työmuotoja kehittämällä ja tehostamalla voitaisiin lastensuojelun sijaishuollosta aiheutuvia kustannuksia mahdollisesti hillitä.

1.1 Kohderyhmänä latenssivaiheessa olevat pojat

Ryhmän toimintaan osallistuvat pojat olivat ryhmän alkaessa 11-12-vuotiaita. Ennen toiminnan aloitusta Noan työryhmän kanssa pohdittiin, minkä ikäisille pojille toimintaa tulisi suunnata ja tulimme siihen lopputulokseen, että alakoulun viimeisillä luokilla olevat pojat hyötyisivät paljon suunnittelemastamme toiminnasta. Tärkeänä ikäluokkaa miettiessä nähtiin ala- ja yläkoulun välinen siirtymävaihe. Lisäksi tässä ikäluokassa varhaisen puuttumisen keinoin voidaan oikea-aikaisesti lähteä tukemaan poikia. Monessa tutkimuksessa ja teoksessa on tuotu esille keskilapsuuden ja varhaisen nuoruusiän välisen ikäkauden tärkeyttä. Esimerkiksi identiteetin kehityksen ja epäsosiaalisiin tekoihin ajautumisen ehkäisyn kannalta olisi tälle ikäluokalle hyvä tarjota positiivisia vertaisryhmiä negatiivisten sijaan. Tämän ikäiset pojat ovat myös siinä ikävaiheessa, jossa mukaan voi tulla muun muassa erilaiset päihdekokeilut, ja lastensuojelun asiakkaina heillä voi olla myös muita riskejä, mitkä voivat edistää syrjäytymisketjua. (Vrt. Heikkinen 2006, Laine 2005.)

Keskilapsuutta seitsemästä kahteentoista ikävuoteen on pidetty hieman unohdettuna ikävaiheena sosiaalityössä. Heikkisen (2006: 23, 29.) kokemusten mukaan pojilla kiinnittyminen epäsosiaalisiin tekoihin ja riskeihin kodin ulkopuolella tapahtuu juuri keskilapsuuden ja varhaisen nuoruusiän taitteessa. Onkin tärkeitä pyrkiä ehkäisemään jo varhaisessa vaiheessa näitä riskejä. Liian usein on saatu todeta, että pelkkä riskien aiheuttamien vaurioiden korjaaminen ei riitä. Preventiivisellä selviytyvyyttä tukevalla toiminnalla onkin vahva eettinen perusta sosiaalityössä.

Ryhmän pojat voidaan psykoanalyttisen kirjallisuuden mukaan luokitella olevan latenssi-ikässä. Tony Dunderfeltin mukaan latenssivaihe kestää noin seitsemästä kahteentoista ikävuoteen. Kokonaispersoonallisuuden kehityksen kannalta vaihe on tärkeä. Tässä iässä jatkuu alkanut identifioituminen, samaistuminen vanhempiin. Varsinkin omaa sukupuolta olevan vanhemman kautta haetaan omaa identiteettiä arkipäiväisten ja vapaa-ajan toimintojen kautta. Latenssivaiheessa lapsi tarvitsee kehittyäkseen aikuisen läheisyyttä. Tekemisen katselemisen ja tekemiseen osallistumisen kautta opitaan monia taitoja ja tässä ikävaiheessa lapset yleensä myös samaistuvat voimakkaasti tehtäväänsä. Lapsen tulisi saada tuntee tekevänsä ”oikeita” asioita, tätä kautta he saavat kokea, että heitä tarvitaan ja heihin luotetaan. Toiminnallisuus nähdään tärkeänä osana latenssi-ikäisten kasvun tukemista. Dunderfelt nostaa tekemisen kautta oppimisen pedagogiseksi ohjenuoraksi tämän ikäisten lasten kanssa. (Dunderfelt 2004: 88-89.)

Dunderfelt tuo esille, että nyky-yhteiskunnassa koululle lankeaa suuri kasvatusvastuu, koska tämänikäisten lasten molemmat vanhemmat ovat usein töissä (Dunderfelt 2004: 89). Voidaan myös miettiä, mistä yksinhuoltajaäitien pojat saavat miehen mallia? Lastenpsykiatri Jari Sink-

konen tuo esille, että latenssi-ikäiset pojat tarvitsevat omaa isää tai muuta positiivista miesmallia kasvunsa tueksi. (Sinkkonen 2005: 162-163.) Näin ollen yksinhuoltajaäitien poikien olisi tärkeitä kohdata samaistumiskohteiksi sopivia miehiä koulussa, harrastuksissa, lähipiirissä tai ohjatuissa ryhmissä. Sinkkonen toteaa, että esimerkiksi valmentajilla tai muilla tämän ikäisten poikien ryhmiä ohjaavilla aikuisilla on erinomainen mahdollisuus tukea poikien kasvua monella tapaa. (Sinkkonen 2005: 163.)

Toverisuhteet saavat uutta merkitystä tässä ikävaiheessa. Latenssivaiheessa pojilla on halua olla niin kuin muut ja sulautua massaan. Samanikäisistä pojista, joilla on taustalla samankaltaisia kokemuksia, voidaan myös tarvittaessa hakea turvautumista ja tukea omalle kehitykselle. Ryhmissä tapahtuvan liikunnan kautta pojat pystyvät harjaannuttamaan kehonhallintaa ja saavat siteitä ikätovereihinsa. Tämän Sinkkonen katsoo tuottavan pojille paljon mielihyvää. (Sinkkonen 2005: 163.)

1.2 Lastensuojelun avohuolto

Lastensuojelulain mukaan *”sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on ryhdyttävä avohuollon tukitoimiin viipymättä, mikäli lapsen kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä; taikka jos lapsi käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään”*. Avohuollon tukitoimien on tarkoitus edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä sekä tukea ja vahvistaa vanhempien, huoltajien ja lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatuskäytäntöjä ja -mahdollisuuksia. (L2007/417: 34§.)

Tammikuussa 2008 voimaan tulleen lain myötä lastensuojelun painotuspisteet tulevat muuttamaan jonkin verran. Lain mukaan lastensuojelussa avohuollon toimenpiteiden on oltava ensisijalla, lasta pitäisi pyrkiä tukemaan ensisijaisesti avohuollon tukitoimin (Taskinen 2007: 16). Uusi laki velvoittaa kuntia panostamaan entistä enemmän ennaltaehkäisyyn ja perheiden tukemiseen. Kunnan tehtävä on vastata lastensuojelun järjestämisestä ja edistettävä lasten ja nuorten hyvinvointia sekä poistettava kasvuolojen epäkohtia ja ehkäistä niiden syntyminen. (L 2007/417: 7§, 11§.) Tämä tarkoittaa sitä, että monissa kunnissa tullaan luultavasti pohdittamaan vastaavatko kunnan lastensuojelun toimenpiteet uutta lakia. Esimerkiksi avohuollon tukitoimista tällä hetkellä monet ovat selvästi korjaavia, eikä varhaiseen puuttumiseen saati ennaltaehkäisevään toimintaan välttämättä ole kaikissa kunnissa ole ollut resursseja. Monissa kunnissa onkin luultavasti tarvetta lähteä kehittämään uusia palveluita lastensuojeluun.

Sirpa Taskinen toteaa uuden lastensuojelulain soveltamisoppaassa, että lastensuojelun päätavoitteena on vastata lapsen tarpeisiin ja poistaa esteitä hänen kehityksen tieltä (Taskinen 2007: 21). Uudessa lastensuojelulaissa tuodaan esille myös lapsen suotuisan kehityksen ja

hyvinvoinnin edistäminen lastensuojelun keskeisenä periaatteena (L 2007/417: 4§). Lasten hyvinvoinnin edistäminen ehkäisee tai ainakin vähentää vaikeuksien syntymistä, ja siten se on sekä inhimillisesti tärkeää, että taloudellisesti kannattavaa. Kuntien on myös huolehdittava siitä, että lastensuojelulliset toimenpiteet järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisiksi, kuin tarve kunnassa vaatii. Laadultaan lastensuojelun tulisi olla sellaista, että lapset ja perheet saavat tarvitsemansa tuen. (Taskinen 2007: 23-25.)

Lastensuojelun avohuollon palveluita on vaikeata määritellä tiukasti, sillä tarve eri kuntien välillä on hyvin erilainen. Lisäksi samat tukimuodot eivät sovi kaikille ja kaikki asiakkaat eivät ole halukkaita tiettyihin tukitoimiin. Sopivia tukitoimia tulisikin räätälöidä niin, että perhe kokee tosiaan saavansa niistä tukea ja ne turvaavat lapsen hyvinvointia. Lastensuojelulaki edellyttää kunnilta tiettyjen palveluiden tarjoamista avohuollossa, mutta niiden lisäksi kehitetään jatkuvasti uusia lasta ja perhettä tukevia tukimuotoja lastensuojelun avohuoltoon. Perinteisempien tukimuotojen lisäksi avohuollon tukitoimina voidaan asiakkaille tarjota muun muassa vertaisryhmätoimintaa, virkistystoimintaa, koulunkäymisessä ja harrastuksissa tukemista sekä toiminnallisia menetelmiä. (Taskinen 2007: 42.) Uuden lain myötä kysyntä toiminnallisille menetelmille ja ryhmämuotoiselle lapsille suunnatuille tukitoimille tulee luultavasti tulevaisuudessa kasvamaan. Perinteiset avohuollon tukitoimet ovat kuitenkin keskittyneet enemmän vanhemmuuden tukemiseen, sen sijaan että tuettaisiin suoraan lasta. Kuitenkin suurimmalla osalla lastensuojelun asiakaslapsista ei ole vahvoja sisäisiä näkemyksiä itsestään, vaan he tarvitsevat tukiverkostoja selviytyäkseen (Parviainen 2007: 199).

Pertti Jokisen artikkelissa ”Seikkailuretkiä poikien kanssa” (Socius 2001/1) tuodaan esille, että lapset tarvitsisivat entistä enemmän suoraa tukea. Avohuollon tukitoimien tulisi tarjota lapsille osallistumista, eläytymistä ja mukana elämistä. Yksikin suojaava tekijä voisi ehkäistä lapsen tai nuoren syrjäytymisen. Aulikki Kananoja on sitä mieltä, että lapset tarvitsevat paljon enemmän suoraa tukea, kuin mitä tällä hetkellä saavat. ”Kun lapsia autetaan auttamalla vanhempia, se on pitkä prosessi, jonka aikana lapset ovat usein turvattomia”. Kananoja toteaa. Suomalaisesta sosiaalityön palvelujärjestelmästä puuttuu tällä hetkellä lasten omaan subjektiviteettiin ja heidän omiin voimavaroihinsa kohdistuvat tukitoimet. (Jokinen 2001: 12-14.) Vanhemmuuden tukeminen on hyvin tärkeitä lasten hyvinvoinnin turvaamiseksi, mutta samalla täytyy muistaa tarjota suoraa tukea myös lapsille. Tämä on varmasti tiedostettu uutta lastensuojelulakia tehdessä sekä huomattu monissa kunnissa. Länsi-Vantaalla tarvetta suoraan pojille suunnatulle toiminnalle on ollut havaittavissa ja tämä tuli ilmi selvästi poikaryhmään halukkuutta osoittaneiden asiakkaiden määrässä. Ryhmään olisi ollut halukkaita ainakin puolet enemmän, mitä oli mahdollista ottaa mukaan. Ryhmän asiakkaina oli kuitenkin vain muutama ikäluokka pienellä alueella, joten tämänkaltaiselle toiminnalle voisi olla tilausta suuremmassakin mittakaavassa.

Lapsiin kohdistuneiden lastensuojelun avohuollon tukitoimien kolme suurinta luokkaa ovat psyyken hoitoon liittyvät toimet, kodin ulkopuolella asumiseen liittyvät toimet ja koulunkäyntiin liittyvät toimet. Tarpeisiin nähden avohuollon tukitoimet ovat suhteellisen huonosti resursoituja. (Heikkinen 2006: 12.) Osaksi tästä johtuen toiminnalliset sekä ryhmämuotoiset tukitoimet eivät ole olleet ensisijaisia tukimuotoja ja edellä mainituista luokista voi päätellä tukimuotojen olevan jo avohuollon puolella enemmän korjaavia, kuin ennaltaehkäiseviä tai varhaista puuttumista. Kuitenkin niin lain mukaan kuin myös taloudellisesti olisi tärkeätä panostaa entistä varhaisempaan puuttumiseen ja uudensuuntauksiin tukitoimiin. Ryhmätoiminta ei vielä ole lastensuojelussa vakiintunut työmenetelmä, ja siksi sen sisällöstä ja vaikutuksista ollaan kiinnostuneita muuallakin kuin varsinaisten toimijoiden keskuudessa (Heikkinen 2006: 5). Annina Myllärniemen tekemän selvityksen mukaan nuoret tarvitsevat usein intensiivistä, rajoja asettavaa ja toiminnallista tukea, mutta tällaisia työmuotoja ei avohuollon sosiaalityössä ole vielä riittävästi tarjolla. (Myllärniemi 2005: 55).

Uudessa lastensuojelulaisissa on ollut tarpeen tehostaa lapsen ja perheen osallisuutta ja viranomaisten yhteistyötä perheiden tukemiseksi. Uudistetun lain tarkoituksena on siirtää lastensuojelutoimenpiteiden painopistettä ennaltaehkäisyyn, varhaiseen tukeen ja avohuoltoon. (Taskinen 2007: 7.) Laissa on pykälä, jonka mukaan lapsille on tarvittaessa järjestettävä avohuollon tukitoimina vertaisryhmätoimintaa, virkistystoimintaa sekä tukemista muun muassa harrastuksiin. (L2007/417: 36§). Tätä kautta tarkasteltuna ryhmämuotoinen toiminta lastensuojelun avohuollossa on perusteltua.

1.2.1 Toiminnalliset ryhmät lastensuojelun avohuollon tukitoimena

Heikki Waris instituutin lastensuojelun avohuollon ryhmätoimintaa tutkinut työryhmä on määritellyt seuraavasti lastensuojelun ryhmätoiminnan ja kehittämistavoitteet: *”Lastensuojelun avohuollon ryhmätoiminta on sosiaalityön ammattilaisten ohjaamaa vertaisryhmiin kohdistuvaa, toiminnallisiin ja terapeutteihin työmenetelmiin perustuvaa säännöllisesti järjestettävää palvelua. Ryhmätoimintaa on järjestetty erityisen tuen tarpeessa oleville lapsille ja nuorille yhteistyössä eri hallintokuntien ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Kehittämiskohde on ryhmien arviointi ja ryhmässä käytetyt työmenetelmät ja työvälineet sekä dokumentointi. Hallinnollisesta näkökulmasta tavoitteena oli ryhmätoiminnan vakiinnuttaminen osaksi lastensuojelun perustusta.”* (Heikkinen & Kumpu. 2007.)

Toiminnallisuus on keskeinen menetelmä ryhmässä, jossa opinnäytetyö toteutettiin. Heikkisen mukaan toiminnallisten interventioiden yhteydessä tyypillisiä selviytymistä lisääviä tekijöitä ovat vaihtoehtoisten elämäntyylien omaksuminen, vastuun ottamisen itsestä ja toisista, itsetuottamuksen ja itsetuntemuksen vahvistamisen, tietoisuuden ympäröivästä maailmasta, ryh-

mätyötaitojen kehittymisen, vastavuoroisuuden, päätöksenteon ja ongelmaratkaisukyvyyn kehittymisen ja valintoja tukevan rakentavan yhteisön syntymisen. Ryhmä muodostaa myös perustan riskien lieventämiselle ja selviytymistekijöiden vahvistamiselle. (Heikkinen 2006: 22-23.) Tarjoamalla pojille mukavan ja luotettavan ympäristön, jossa he viihtyvät, voidaan jo itsessään ehkäistä poikien kiinnittymistä epäsosiaalisiin ja vääränlaisiin porukoihin. Arkisen kanssakäymisen kautta rakennetaan luottamusta, jonka puitteissa poikien kanssa voidaan käydä merkityksellisiä keskusteluja ja tarjota kohdennettua tukea. Tämän päivän lapset tarvitsevat uudenlaista yhteisöllisyyttä, joten tukea tarvitseville perheille on luotava edellytyksiä inhimillisen ja sosiaalisen pääoman kasvattamiseen (Taskinen 2007: 7). Tutustumalla mahdollisuuksiin mitä lähiympäristö tarjoaa, pyrimme lisäämään poikien tietoisuutta heitä ympäröivästä yhteiskunnasta ja yhteisöistä. Toiminnallisuus lastensuojelutyössä on myös sosiaalipoliittista toimintaa arjen tasolla, jolla ehkäistään epätoivottavien kehityskulkujen muodostuminen paikallisyhteisössä (Heikkinen 2006: 15). Heikkinen tuo myös esille, että ryhmätoiminnassa on keskeistä tuottaa lapsille ja nuorille aktiviteetteja, joita perheen heikko taloudellinen asema tai lastensuojelun riittämätön taloudellinen tuki eivät riitä kattamaan (Heikkinen 2007a: 22).

Uusissa lastensuojelun avohuollon tukitoimissa olisi myös kyettävä määrittelemään ketkä lapsista hyötyvät palveluista ja ketkä tarvitsisivat hoitoa ja sijaishuollollisia toimenpiteitä. Väärillä avohuollon tukitoimilla voidaan vain pitkittää lapsen heikkoa asemaa, mikäli lapsen perushoiva ja huolenpito ovat heikolla pohjalla. (Heikkinen 2006: 8.) Mikäli toiminnalla halutaan saada tuloksia, on pystyttävä tarjoamaan oikeanlaisia tukimuotoja kohdennetusti. Toki välillä on vaikea nähdä mikä on oikeanlainen tuen muoto missäkin tilanteessa, esimerkiksi sijoituskaan ei aina takaa lapsen selviytymistä. Heikkinen kuitenkin korostaa, että kaikki avun ja tuen muodot antavat kuitenkin mahdollisuuden. Avohuollon toiminnalliset menetelmät voisii nähdä mahdollisuutena lapselle ja nuorelle vahvistaa omia voimavaroja aikuiskeskeisessä palvelujärjestelmässä. (Heikkinen 2006: 19.)

Ennaltaehkäisevän ja varhaisen puuttumisen toiminnan sisältöihin kohdistuu yksilöllisiä ja ympäristöön liittyviä tekijöitä, jotka vaikuttavat selviytymiseen ja auttavat selviytymään, vaikka arkeen sisältyy riskejä ja stressiä. Selviytymisen kannalta Heikkinen nostaa esille seuraavia tärkeitä tekijöitä. Lapsella ja nuorella on oltava vähintään yksi stabiili sosiaalinen suhde aikuiseen, johon hänellä on myös vahva positiivinen kiinnittyminen. Lapsella on oltava kykyä selviytyä stressaavista tilanteista reagoimatta liian voimakkaasti. Lapsen selviytymiseen vaikuttaa myös lapsen oma kyky hahmottaa ja tulkita monimutkaista todellisuutta ja ratkaista arkeensa liittyviä ongelmia, aito ja kypsä itseluottamus auttaa kestäämään vastoinkäymisiä. Lapsella ja nuorella tulisi olla mahdollisuus saada kodin ulkopuolista sosiaalista tukea ja apua. Lapselle on tärkeää kokea kuuluvansa johonkin perheeseen tai yhteisöön, joka kehittää ihmisten välistä käyttäytymistä selkeinä yhteisöllisinä, yhteisesti koettuina arvoina. Pojilla kaverit

ovat usein maskuliinisuuden välittäjiä ja sanansaattajia. Pojat luokittelevat sitä, mikä on maskuliinista ja mikä feminiinistä. Niinpä poikien keskuudessa on vertaisryhmätasolla muutettava machoasenteita ja käsityksiä ”tosimiehestä”. Pojille tulisi antaa esimerkkejä välittämisestä ja toisten huomioimisesta. (Heikkinen 2007a: 26-27. vrt. Garbarino 2000)

1.2.2 Lastensuojelun asiakkuus tilastoja Vantaalla

Vantaalla tilastoitiin vuoden 2007 aikana yhteensä 2998 lasta lastensuojelun avohuollon asiakkaana. Näistä lapsista 845, eli lähes kolmasosa (28,2 %) oli 7-12-vuotiaita. Myyrmäki-Martinlaakso alueella 7-12 vuotiaita lastensuojelun avohuollon asiakkaita oli yhteensä 256, joka on 30,3 % Vantaalla asuvista 7-12-vuotiaista lastensuojelun avohuollon asiakkaista. (Lastensuojelun avohuollon asiakastilasto ikäryhmittäin 2007.)

Myyrmäki-Martinlaakso alueella asui vuonna 2007 yhteensä 3684 7-12-vuotiasta lasta, joten tästä ikäluokasta on 6,9 % ollut alueen lastensuojelun avohuollon asiakkaana vuoden 2007 aikana (Vantaan väestö 2006/2007). Sosiaalityön lastensuojelun palveluita saaneita perheitä oli vuoden 2007 aikana Myyrmäen alueella 511 perhettä, joka on 13 % alueen lapsiperheistä. Vastaavasti Martinlaakson alueella lastensuojelun asiakasperheitä oli vuoden 2007 aikana 398, joka on 11 % alueen lapsiperheistä. (Lastensuojelun avohuollon asiakastilasto ikäryhmittäin 2007.)

Edellä mainituista luvuista voidaan päätellä, että Länsi-Vantaan alueella on tarvetta lastensuojelun avohuollon palveluille. Suurista asiakasmääristä johtuen voisi myös olettaa, että tarvetta on erimuotoisille palveluille. Ennaltaehkäisevänä ja varhaisen puuttumisen menetelmänä lapsille suunnattu ryhmämuotoinen tuki lastensuojelun avohuollon palveluna voisikin olla eräs menetelmä, joka tulee vakiinnuttamaan paikkansa lastensuojelun avohuollon tukitoimena.

1.3 Tutkimuksia lastensuojelun avohuollon ryhmistä

Ryhmämuotoista tukea lastensuojelun avohuollon palveluna ei ole tutkittu kovinkaan paljoa. Avohuollon tukitoimina tarjotaan toki monenlaista ryhmämuotoista toimintaa, mutta ryhmät ovat usein aika lyhytaikaisia, eikä varsinkaan pojille suunnatuista lastensuojelun avohuollon ryhmistä ja niiden vaikutuksista ole kuin vähän tutkittua näyttöä. Tutkija Alpo Heikkisen mukaan lasten ja nuorten ryhmätoiminnan arviointiin ja tutkimukseen ei Suomessa ole käytössä lastensuojelullisesta näkökulmasta koottua käsitteistöä ja systemaattista menetelmää (Heikkinen 2006: 8).

Ensimmäisenä Suomessa tehtynä tutkimuksena aiheesta voidaan pitää 1990-luvun puolivälissä julkaistua Leo Nyqvistin Lokki-projektin arviointitutkimusta Onnistuuko räätälöity työ nuorisohuollossa? Tutkimuksessa tutkittiin Lokki-projektissa kokeiltuja vaihtoehtoisia uusia auttamismalleja. Osana projektia oli nuorten ryhmätyöohjelma, johon osallistui 12-17-vuotiaita nuoria. (Nyqvist 1995.)

1990- ja 2000-luvuilla lastensuojelun avohuollon ryhmiä pääkaupunkiseudulla paljon ohjannut Alpo Heikkinen on tehnyt aiheesta Helsingin yliopistolla liseniaatitutkimuksen ”Olenko mä sitä riskiryhmää?” Lastensuojelun poikaryhmien hyvinvoinnin muutostekijät -realistinen etnografia (Heikkinen 2006). Heikkisen tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa ryhmätoiminnan yhteydessä rakentuneista hyvinvoinnin muutostekijöistä. Tutkimus osoitti, että toiminnan jatkuvuus ja samojen aikuisten pysyvä sitoutuminen yhteistyöhön olivat toiminnan keskeisiä muutostekijöitä. Tämänkaltaisen toiminnan tuloksia voi olla vaikeata nähdä heti, mutta ryhmätoiminta voi laukaista jonkin hyvinvoinnin muutostekijän, joka näkyy vasta vuosien päästä. Sosiaalityön interventio voi siis antaa sysäyksen kohti muutosta. Heikkinen tuo esille, että tutkimuksen perusteella on vahvistunut käsitys, että toiminnallisen intervention kohdentaminen varhaisnuoruuteen ehkäisee pojilla syrjäytymistä koulutyöstä sekä ajautumista rikoksiin tai päihteisiin. Tutkimuksen tulokset vahvistavat näkemystä, että nuorten kriiseihin tulee vastata varhaisemmin ja intensiivisemmin moniammatillisin keinoin, ja että nuorten syrjäytymiskiirteen ehkäisyssä kodin ulkopuolisella tuella on vahva merkitys. Tutkimus osoittaa, että ryhmätoiminta tuottaa tärkeitä tietoja poikien arjesta, jolloin heitä voidaan esimerkiksi ohjata oikeanlaisten interventioiden pariin. Ryhmätoiminta tuottaa myös mielekästä ja hyvää lasten elämään. (Heikkinen 2006: 49, 114, 127, 130, 132.)

Heikkinen on myös kirjoittanut aiheesta tieteellisiä artikkeleita ja tehnyt Helsingin kaupungin sosiaalivirastolle selvityksen Nuoret lastensuojelun avohuollossa - palveluiden ja menetelmien tarkastelu. Selvityksessä tarkoituksena oli saada kokonaiskuvaa nuorten avohuollon asiakkuudesta ja tarkastelun perusteella tehdä kehittämissuhteita nuorten tukemiseksi. Selvityksen perusteella nuorten avohuoltoon tulisi kehittää moniammatillinen intensiivimenetelmä, jonka pohjana voidaan käyttää MST- ja JIP-menetelmiä sekä muiden hyväksi todettujen intensiivimenetelmien sisältöjä. Lisäksi avohuollossa tulee kehittää nuorten omaa selviytyvyyttä tukevia kouluperusteisia interventioita ja tukihenkilötoimintaa. Selvityksessä nostetaan esille, että lastensuojelutarpeen selvittämiseen olisi hyvä kehittää nuorille oma tilannearviointimalli. Lastensuojelun tilastointi kunnissa vaatisi myös kehittämistä ja lastensuojelun tutkimustyötä tulisi resursoida paremmin. Keskeistä on, että lasten ja nuorten pulmakysymyksiin tulisi vaikuttaa nykyistä varhaisemmassa vaiheessa intensiivisemmin. (Heikkinen 2007a.)

Heikki Waris -instituutti on yhdessä SOCCA:n kanssa julkaissut teoksen ”Näe minut - Kuule minua - Kokemuksia ryhmistä”, johon on koottu tietoa lastensuojelun ryhmätoiminnasta. Te-

oksessa on neljä artikkelia aiheesta. Heikkisen ”Olenko mä sitä riskiryhmää?” tutkimuksen lisäksi julkaisu sisältää Pauliina Levamon tutkimuksen ”Omaa elämää etsimässä”, jossa tarkastellaan ryhmämuotoisen sosiaalityön mahdollisuuksista tukea nuorten itsenäistymistä. Ryhmässä pohdittiin tyttöjen elämää ja muutostekijöitä, joita tarkasteltiin tulohaastattelussa tehtyjen tavoitteiden pohjalta. Tutkimuksessa kävi ilmi, että muutokset syntyvät yleensä sosiaalisten suhteiden ja vuorovaikutuksen myötä. Ryhmä toimi tytöille myös jonkinlaisena kasvuryhmänä. Levamon mukaan ryhmämuotoiseen sosiaalityöhön prosessin omainen työskentelymalli soveltuu hyvin, koska kyseessä on rajattu sosiaalityönmenetelmä, säännölliset tapaamiset ja ennalta määrätty alku ja loppu, johon väliin muutosprosessi mahdollisesti asettuu. Teos sisältää myös Aili Savolaisen artikkelin ”Draama puree, purkaa ja parantaa”, joka käsittelee kokemuksia psykodraaman käytöstä tyttöryhmässä sekä Maaret Parviaisen artikkelin ”Luovasti siltaa sisimpään”, jossa Parviainen käy läpi kokemuksiaan lastensuojelun avohuollon ryhmätoiminnasta sekä luovien ilmaisumenetelmien käytöstä lasten ja nuorten ryhmässä. (Heikkinen, Levamo, Parviainen & Savolainen 2007.)

Elina Pekkarinen on tehnyt lastensuojelun ryhmätoiminnasta pro gradu -tutkielman ”Tyttöryhmän dialoginen prosessi” Helsingin yliopistossa, jossa hän haastattelee viittä noin 16-vuotiasta tyttöä, jotka ovat osallistuneet lastensuojelun ryhmätoimintaan. Tutkimuksen pohjalta Pekkarinen on kirjoittanut artikkelin ”Lastensuojelun ryhmätoiminta murrosikäisten tyttöjen kokemana”, jossa hän käy läpi tutkimuksensa pääkohtia. Pekkarinen tulee tulokseen, että lastensuojelun ryhmätoiminta ei ole patenttiratkaisu kaikille lastensuojelun tarpeessa oleville lapsille, mutta onnistuessaan se voi tuottaa merkityksiä ja osallisuuden kokemuksia sekä tarjoaa uusia ulottuvuuksia työntekijöiden ja asiakkaiden väliselle vuorovaikutukselle. Ryhmätoiminta toimii kannustavana ja korjaavana työmenetelmänä, jonka taustalla vaikuttavat jatkuvuus, säännöllisyys ja vertaisuus. (Pekkarinen 2006: 101, 127.)

Vantaan kaupungin kehittäjäsosiaalityöntekijät arvioivat selvityksessään ”Ryhmämuotoinen asiakastyö lastensuojelussa - Lastensuojelun hyvät käytännöt Vantaalla” lastensuojelun avohuollon ryhmätoimintaa lastensuojelun sosiaalityöntekijöille suunnatun kyselyn (22 vastausta) ja kahdeksan ryhmänohjaajan haastattelujen kautta. Sosiaalityöntekijöiden kyselyissä tuotiin selkeästi esille, että lastensuojelun perheille sopivia ryhmiä ei ole tällä hetkellä riittävästi tarjolla. Erityisesti kouluikäisille lapsille ja nuorille tarvittaisiin sosiaalityöntekijöiden mielestä lisää ryhmätoimintaa (16 mainintaa). (Kröger & kumpp. 2008: 7-8.) Ryhmänohjaajien haastattelussa kävi ilmi alkuvalmisteluiden tärkeys ryhmää perustettaessa. Asioita, joita ryhmää aloittaessa tulisi huomioida oli muun muassa asiakkaiden tarve ryhmälle, työpari, jonka kanssa yhteistyö toimii, asiakkaiden sitouttaminen ryhmään, ryhmän selkeät rakenteet ja riittävä suunnittelu-aika ryhmän toiminnalle. Esimerkiksi lapsiryhmissä nähtiin tärkeänä vanhempien tapaaminen ennen ryhmän aloittamista. Vanhempien kiinnostus ja motivaatio ryhmää kohtaan on osoittautunut erääksi keskeiseksi tekijäksi ryhmään sitoutumisen kannalta. Myös säännöllisi-

set kokoontumisajat samassa paikassa samaan aikaan ja selkeät rutiinit ryhmän sisällä helpottavat varsinkin lapsilla ryhmän kokoontumisten muistamista ja ryhmään tulemistä. (Kröger & kumpp. 2008: 9-10.)

Haastateltavien ryhmänohjaajien mielestä suurin vaikuttava tekijä ryhmän tavoitteiden toteutumiseen oli ryhmän vertaistuen merkitys ja ryhmän toiminnallisuus. Tavoitteiden toteutumista pidemmällä aikavälillä oli haastateltavien mielestä vaikeata nähdä, mutta pienempiä tavoitteita oli toiminnan aikana selkeästi jo toteutunut. Toiminnallisuus varsinkin lasten ja nuorten ryhmissä koettiin toimivaksi työmuodoksi, jonka kautta voidaan ryhmässä paneutua erilaisiin teemoihin. Ohjaajat kokivat tärkeäksi myös sen, että ryhmäläisille pystytään antamaan tasapuolisesti huomiota. Kehittäjäsosiaalityöntekijät tuovat esille myös ryhmätoiminnan edullisuuden. Vaikka toiminta sisältääkin erilaisia kustannuksia, se on lastensuojelun kustannuksiksi varsin edullista verrattuna siihen minkälaisia merkityksiä ryhmällä voi osallistujille ja heidän elämäntilanteilleen olla. (Kröger & kumpp. 2008: 12-13.)

1.4 Erilaisia lastensuojelun ryhmiä

Erityyppisiä poikaryhmiä on toteutettu ympäri maata, varsinkin nuorisotyön ja kirkon piirissä. Myös lastensuojelun piirissä on toteutettu ryhmätoimintaa, mutta dokumentointi niistä on ollut vähäistä. Näin ollen ryhmistä ei ole tuotettu paljoa tietoa. Seuraavassa on esitelty muutamia ryhmiä, missä on ollut esillä lastensuojelun näkökulma.

1.4.1 Lastensuojelun ryhmämuotoinen asiakastyö Vantaalla

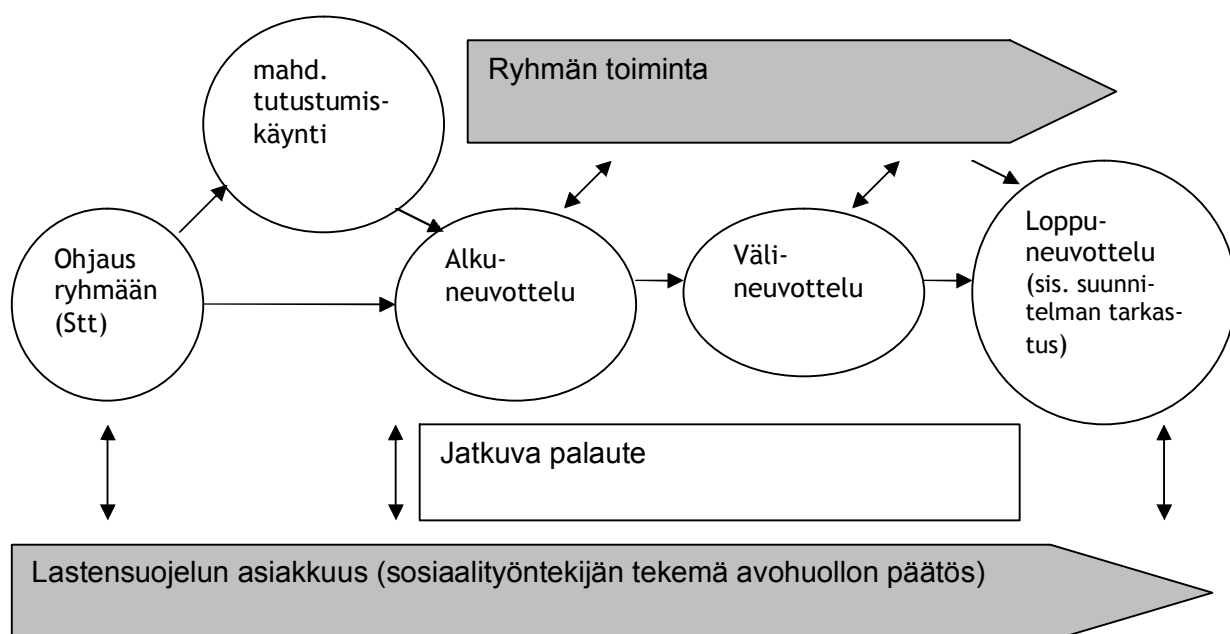
Vantaan kehittäjäsosiaalityöntekijät ovat kuvanneet ja arvioineet ryhmämuotoista asiakastyötä Vantaan lastensuojelun avohuollon piirissä. Selvityksessä tuodaan esille, että Vantaalla on paljon erilaista ryhmätoimintaa, esimerkiksi neuvoloiden, perheneuvoloiden, nuorisotoimen ja järjestöjen piirissä. Osa näistä ryhmistä toimii myös lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Ryhmiä on lastensuojelun avohuollossa hyödynnetty kuitenkin varsin satunnaisesti, eikä siitä ole tullut pysyvää menetelmää lastensuojelun palveluihin. (Kröger & kumpp. 2008: 2-3.)

Sosiaalitoimen piirissä lastensuojelun avohuollossa on ryhmämuotoista asiakastyötä muun muassa Kuuselan perhekuntoutuskeskuksessa, jossa on tarjolla perheryhmiä vanhemmille ja alle kouluikäisille lapsille, sekä vanhempainryhmiä esimerkiksi masennuksen ja uupumuksen itseoitoon ja ennaltaehkäisyyn. Tikkurilan sosiaaliasema on tarjonnut ryhmiä esimerkiksi nuorille äideille vanhemmuuden tukemisessa, murrosikäisten vanhemmille vertaistukiryhmää sekä perhetyön ryhmää perhetyön asiakkaille. Korso-Koivukylä alueella on Korsotuvalla ja

Rautpihan asukastuvalla toiminut muun muassa vanhempien ja lasten (3-6-v.) välistä vuoro-vaikutusta tukeva ryhmä, yksinhuoltajien keskusteluryhmä, perheryhmiä, nuorten äitien ryhmä ja ryhmä huostaan otettujen lasten vanhemmille. (Kröger & kumpp. 2008: 3-5.)

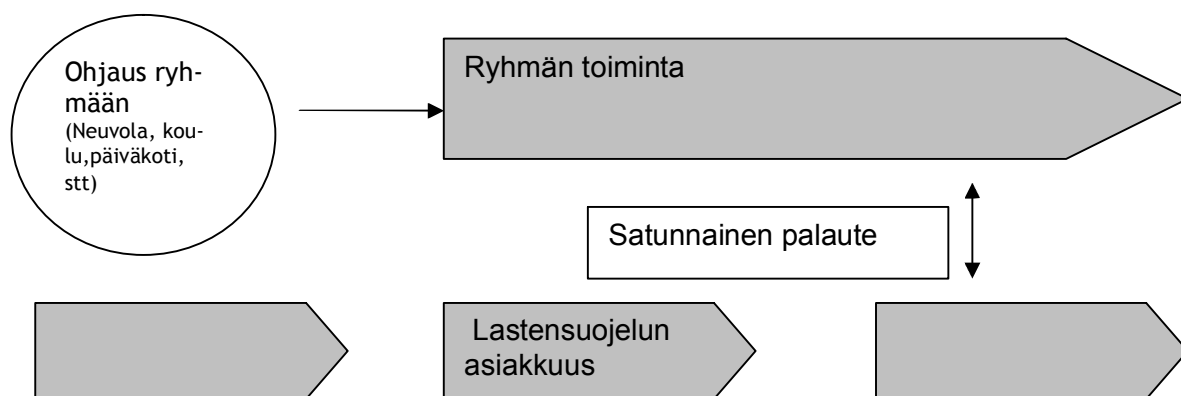
Kehittäjäsosiaalityöntekijöiden selvityksen perusteella ainoat pelkästään lapsille ja nuorille suunnatut sosiaalityön ryhmät Vantaalla toimivat tällä hetkellä Länsi-Vantaalla Lasten ja nuorten keskus Noan toimesta. Noan kautta toimii muutama tyttöryhmä, joista yksi on toiminut jo vuodesta 2000 alkaen, ja ryhmäläisillä on mahdollisuus käydä ryhmässä koko yläkoulun ajan. Tyttöryhmien ja ohjaamamme poikaryhmän ohella Noassa toimii taitoryhmä alakouluikäisille, murrosikäisten vanhempainryhmä sekä stressinhallintaryhmä 15-16 -vuotiaille nuorille. Lisäksi Noan asiakkaita on mukana Luovan tanssin ryhmässä, mikä on suunnattu ensisijaisesti samoissa tiloissa toimivan pajaluokan oppilaille. Noan ryhmissä ei aina ole taustalla lastensuojelun asiakkuutta, mutta ainakin kaksi ryhmistä on suunnattu lastensuojelun avohuollon asiakasperheille. (Kröger & kumpp. 2008: 3-4.)

Vantaalla toimivat lastensuojelun avohuollon ryhmät voidaan kehittäjäsosiaalityöntekijöiden selvityksen perusteella jakaa kahdenlaisiksi. On ryhmiä, jotka ovat selkeästi avohuollon tukitoimia (kuvio 1). Tällaisia ovat esimerkiksi Kuuselan perhetukikeskuksen ryhmät. Ryhmiin ohjautuminen tapahtuu lastensuojelun sosiaalityöntekijän läheteellä ja ryhmät kirjataan avohuollon tukitoimiksi. Ryhmän aikana asiakkailla, sosiaalityöntekijöillä ja ryhmän ohjaajilla on tiivis yhteistyö, muun muassa alkuneuvottelun, vähintään yhden välineuvottelun ja ryhmän toiminnan loppuessa loppuneuvottelun merkeissä. (Kröger & kumpp. 2008: 5.)

Kuvio 1. Ryhmä lastensuojelun avohuollon tukitoimena (Kröger & kumpp. 2008: 5).

Toiseksi ryhmät voidaan nähdä ennaltaehkäiseväksi toiminnaksi, eivätkä ne silloin ole niin tiiviisti avohuollon tukitoimia (kuvio 2). Ryhmiin ohjaututaan tällöin sosiaalityöntekijöiden lisäksi myös esimerkiksi neuvolan tai koulukuraattorin kautta. Lastensuojelun asiakkuus voi olla hyvin irrallista ryhmän toiminnasta ja yhteistyö asiakkaan, sosiaalityöntekijöiden ja ryhmänohjaajien välillä satunnaista. (Kröger & kumpp. 2008: 6.)

Kuvio 2. Ryhmä ennaltaehkäisevänä tekijänä + lastensuojelun asiakkuus (Kröger & kumpp. 2008: 6).

1.4.2 Helsingin kaupungin Itäisen perhekeskuksen ryhmätoiminta

Psykoedukatiivisia lasten ja nuorten ryhmiä on toteutettu Helsingin kaupungin sosiaaliviraston Itäisessä perhekeskuksessa jo pitkään. Lyhyimmillään ryhmät ovat kestäneet 12 kertaa, pisimmillään 44 kertaa eli vuoden. (Parviainen 2007: 198.) Psykoedukatiivisissa ryhmissä suunnilleen samanikäiset, samankaltaisesta elämäntilanteesta (esim. vanhemman psyykinen sairaus tai päihdeongelma) tulevat lapset ja nuoret saavat mahdollisuuden jakaa kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielikuviaan turvallisessa ympäristössä. Ryhmässä he saavat tietoa, keinoja ja tukea. Luottamuksen syntymisen ja turvallisuuden tunteen kokemisen kautta lapsi voi saada toivoa selviytymisestä, vaikka perheen tilanteessa ei tapahtuisikaan muutoksia. (Parviainen 2007: 211.)

Parviainen luokittelee Itä-Helsingissä toteutettavia Itäisen perhekeskuksen ryhmiä seuraavalla tavalla: 1. Lastensuojelun avohuollon lasten ja nuorten ryhmät, joita ohjaavat sosiaalityöntekijät tai sosiaaliohjaajat. 2. Perheneuvolan lastenryhmät, joita ohjaavat perheneuvolan työntekijät. 3. Eri hallintokuntien vetämät lasten ja nuorten ryhmät ja moniammatillisesti toteu-

tetut lasten ja nuorten ryhmät, joita ohjaavat kaupungin eri hallintokuntien työntekijät yhteistyössä. Suurella osalla lapsista on lastensuojelun asiakkuus. 4. Monisektorisesti kaupungin hallintokuntien ja järjestöjen, hankkeiden ja seurakunnan työntekijöiden yhteistyötä toteutetut lasten ja nuorten ryhmät. Osalla lapsista ja nuorista on lastensuojelun asiakkuus. 5. Järjestöjen, hankkeiden ja seurakunnan toteuttamat lasten ja nuorten ryhmät. Osalla lapsista ja nuorista on lastensuojelun asiakkuus. (Parviainen 2007: 202.)

1.4.3 Setlementtinuorten Meikäpoika-projekti

Setlementtinuorten liitto ry aloitti vuonna 2001 kolmivuotisen Meikäpoika-projektin, jonka ryhmätoiminnoissa oli esillä lastensuojelun ja nuorisotyön näkökulmia. Meikäpoika-projektissa on etsitty uusia lähestymistapoja poikien erityiskysymyksiin ja ongelmiin, sekä pohdittu sitä, mitä on olla poika. Meikäpoika-projektin tuloksena Setlementtinuorten liitto on tuonut esille poikatyön mahdollisuuksia ja hyviä tuloksia poikatyöstä, joita on esitelty projektin vuosittaisissa loppuraporteissa, sekä projektin tuotoksena syntyneessä poikatyörepussa. (Railotie 2003.)

Setlementtinuorten liiton Meikäpoika-projektin, Helsingin nuorisoasiainkeskuksen, Kivikon kumppanuushankkeen, Kivikon sosiaalipalvelutoimiston sekä Keinutien ala-asteen kanssa on yhteistyössä toteutettu myös Kivikon poikaryhmä. Kivikon alueen nuoriso- ja sosiaalitoimen työntekijät olivat jo aiemmin tiedostaneet esimurrosiässä olevien poikien tuen tarpeen. Kivikon poikaryhmässä tärkeänä pidettiin varhaisessa vaiheessa puuttumista poikien ongelmiin. Ryhmän tarkoitus oli poikien tukemisen kautta tukea myös perhettä. (Kivikon pojat loppuraportti. 2003: 2-5.)

2 VIITEKEHYS JA KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ

Opinnäytetyö on rajattu käsittelemään ryhmämuotoisen tuen toimivuutta, tuloksellisuutta ja kehittämismahdollisuuksia lastensuojelun avohuollossa. Ryhmän toiminnan taustalla on sosiaalipedagoginen ja sukupuolisensitiivinen orientaatio. Lisäksi työssä tarkastellaan ryhmäilmion teorioita.

2.1 Teoriaa ryhmästä

Ryhmiä voidaan määritellä varsin eri tavoin. Heikkinen tuo esille Lastensuojelun käsikirjaan kirjoittamassaan artikkelissa ”Nuorten ryhmätoiminta”, että ryhmät ovat tavoitteiden ja tar-

peiden suhteen erilaisia. Ryhmät voivat olla avoimia tai suljettuja. Avoimeen ryhmään voi tulla kuka tahansa. Avoin ryhmä voi syntyä asuinalueelta tai nuorisotalolta ja siihen pääsevät mukaan ne lapset ja nuoret, jotka kokevat ryhmään osallistumisen tarpeellisenä. Avoimia ryhmiä toimii seurakuntien, asukaspuistojen ja järjestöjen palveluiden yhteydessä. Suljettuun ryhmään lapset ja nuoret on valittu esimerkiksi koulun psykiatrian avohoidon, lastensuojelun tai nuorisotyön piiristä ja heillä on erityinen tuen tarve. Tällöin on kyse ehkäisevästä lastensuojelutyöstä. Suljettu ryhmä on kohdennettua työtä, eikä ryhmään voi osallistua kuka tahansa lapsi tai nuori. Avoin ryhmä voi olla täydentyvä, mutta suljetun ryhmän täydentäminen uusilla nuorilla on harkinnanvaraista. Suljetun ryhmän täydentäminen voi tulla kyseeseen ryhmän alkuvaiheessa. (Heikkinen 2007b.)

Poikaryhmään ilmoitetuilla pojilla yksinäisyys ja kavereiden puute oli yksi yhteinen tekijä. Koska yhteenkuuluvuus sekä myönteiset ystävyys- ja ihmissuhteet ovat varhaismurrosiässä merkittävässä roolissa, on yksinäisille pojille tärkeätä tarjota yhteenkuuluvuuden sekä ryhmässä olemisen kokemuksia, joiden kautta heidän identiteettinsä ja minäkäsityksensä muodostamista voidaan tukea. Myönteisistä ihmissuhteista muodostuvat sosiaaliset verkostot tukevat koko eliniän ihmisen psyykkistä hyvinvointia. (Laine 2005: 140.)

Laineen mukaan monenlaiset seikat ovat yhteydessä ystävien puuttumiseen tai siihen, ettei ihminen ole suosittu tai hyväksytty. Yksinäisillä ihmisillä esiintyy monia vaihtelevia ongelmia. Näitä ovat esimerkiksi negatiivinen minäkäsitys, puutteelliset sosiaaliset taidot, käytöshäiriöt, oppimisvaikeudet, heikko koulumenestys, koulunkäynnin keskeyttäminen, nuorisorikollisuus sekä emotionaaliset ja mielenterveydelliset ongelmat. Edellä mainitut ovat vakavia mielenterveyttä uhkaavia ongelmia ja niihin tarvitaan apua. (Laine 2005:167)

Poikaryhmän avulla pyrittiin vaikuttamaan Laineen edellä mainitsemiin yksinäisyyden syihin. Mikäli ryhmätoiminnassa pystyttäisiin kehittämään poikien sosiaalisia taitoja ja minäkäsitystä, voitaisiin yksinäisyyttä mahdollisesti ennaltaehkäistä. Tätä kautta myös poikien koulumenestykseen voitaisiin positiivisesti vaikuttaa. Ryhmässä opitut sosiaaliset taidot sekä minäkäsityksen ja itsetunnon kohentuminen, voisivat poikien myöhemmissä elämänvaiheissa olla heitä suojaavia tekijöitä.

2.1.1 Vaikuttavan ryhmän viisi ehtoa

Alpo Heikkinen tuo esille Lastensuojelun käsikirjan kappaleessa nuorten vertaisryhmistä vaikuttavaan ryhmään sisältyvät viisi ehtoa. Ehtojen toteutuminen mahdollistaa laadukkaan lastensuojelun ryhmätoiminnan toteutumisen. (Heikkinen 2007b.)

1. Ensimmäinen on ryhmätoiminnan ajallinen kesto ja intensiteetti. Ryhmien kesto tulisi olla lasten ja nuorten tarpeiden mukainen. Pienryhmätoiminnan ajallinen kesto voi olla myös tarvittaessa pitkä, kahdesta neljään vuoteen. Tavanomaisesti ryhmien kesto on kuitenkin 3-12kk. Ryhmiä voidaan toteuttaa päiväryhminä, viikkoryhminä tai leireinä, tapaamistiheys ja intensiteetti voi siis vaihdella tarpeen mukaan. Yksittäiset ryhmäkerrat voivat kestää muutamasta tunnista viikon mittaisiin leireihin. (Heikkinen 2007b.)

2. Toisena Heikkinen mainitsee ryhmien kokoamisen ja valikoinnin, jonka tulee perustua monipuoliseen tiedonmuodostukseen ja havainnointiin. Elinoloja tulee tutkia siten, että riskien havainnointi sisältää tietoa nuorten kehityksellisistä tarpeista, yhteiskunnan tarjoaminen palveluiden puutteista sekä kodin, koulun ja vapaa-ajan olosuhteista. (Heikkinen 2007b.)

3. Toiminnan tulee olla tavoitteellista. Sen tulisi sisältää sekä ryhmä- että yksilökohtaiset tavoitteet ja suunnitelmat. Muutoksen lasten ja nuorten hyvinvoinnissa on oltava toiminnassa etusijalla. (Heikkinen 2007b.)

4. Hyvin keskeistä on myös ryhmäprosessin dokumentointi ja arviointi. Työtä tulee arvioida myös yhdessä lasten ja nuorten kanssa, jotta menetelmiä voidaan kehittää jatkuvasti asiakkaiden tarpeiden mukaisiksi. Dokumentoinnin aineistoksi käyvät esimerkiksi työpäiväkirja, muistiinpanot, haastattelut, kyselyt tai soveltuvat arviointimenetelmät. (Heikkinen 2007b.)

5. Viimeisenä ehtona Heikkinen tuo esille toiminnan taloudellisen resursoinnin. Ryhmätoiminnan tulisi olla erillisresursoitua ja sillä pitäisi olla oma kustannuspaikka lastensuojelussa tai perhetyössä. Mallin tulisi vakiintua täydentäväksi avohuollon tukitoimeksi alueellisessa lastensuojelussa. Ryhmätoiminta voidaan sisällyttää perhetyöntekijän, sosiaali-ohjaajan, nuorisotyöntekijän tai sosiaalityöntekijän tehtäväkuvaan. Paikallisesti ryhmätoimintaa voidaan toteuttaa myös eri rahoituslähteistä saatavilla projektirahoituksilla tai kunnan ja järjestön välisenä yhteistyönä. (Heikkinen 2007b.)

2.1.2 Ryhmänohjaajan tärkeimmät tehtävät ja ominaisuudet

Ryhmänohjaajan roolit muuttuvat ja painottuvat eri tavoin ryhmätoiminnan kuluessa (Kaukkila 2007: 63). Keskeisiä ryhmänohjaajan tehtäviä ovat Kaukkilan mukaan kuitenkin ajan ja tilan mahdollistaminen ryhmätoiminnalle, luottamuksen ja turvallisuuden luominen, erilaisten tunteiden hyväksyminen, toiminnan ja keskusteluiden ohjaaminen ja niihin rohkaiseminen, pulmatilanteiden käsitteleminen, epävarmuuden hyväksyminen sekä säiliönä toimiminen. (Kaukkila 2007: 63-72 .)

Kuten Kaukkila toteaa, ei ole yhtä oikeanlaista tapaa, jota noudattamalla voi tulla hyväksi ryhmänohjaajaksi. Jokainen ryhmänohjaaja on oma persoonansa ja ryhmänohjaajana kehittyminen tapahtuu ryhmänohjaukseen kasvamisen kautta. (Kaukkila 2007: 58.) Ominaisuuksia joita ryhmänohjaaja tarvitsee, ovat muun muassa kyky empatiaan, avoimuuteen ja aitouteen, luottamus ryhmään ja sen jäsenten tasavertainen kunnioittaminen, huumorintaju ja käytännönläheinen realismi, sekä kyky käsitellä vaikeita asioita ja tehdä havaintoja ryhmästä. (Kaukkila 2007: 58-62.)

2.1.3 Itsetunnon tukeminen ryhmässä

Erilaiset ryhmät ja yhteisöt, kuten esimerkiksi harrastukset, voivat olla erittäin tärkeitä lasten ja nuorten itsetunnon tukijoita, koska monet lapset eivät saa positiivista palautetta ja hyväksyntää kotonaan, ja sen myötä sitä haetaan mahdollisesti vääränlaisista porukoista ja epäsosiaalisista teoista (Heikkinen 2006: 14). Kuulumisella eri yhteisöihin katsotaan olevan keskeinen merkitys ihmisen persoonallisuuden kehitykselle ja identiteetin muodostukselle (Hämäläinen 2001: 63). Johonkin liittyminen, kuuluminen, hyväksytyksi tuleminen, osallistuminen ja vaikuttaminen ovat yksilön kehitykselle olennaisia tärkeitä asioita. Osallistuessaan ryhmän toimintaan ja vastatessaan toisten odotuksiin ihminen joutuu jatkuvasti suhteuttamaan itseään ympäristöönsä. Tällainen suhteuttaminen lisää tietoisuuttaan itsestä ja ympäröivästä maailmasta sekä näiden välisestä suhteesta. Jos lapsi tai nuori joutuu osallisuuden ulkopuolelle, hän putoaa ikään kuin sosiaaliseen tyhjiöön, eikä voi saada palautetta itselleen vaan joutuu yhä rajummilla keinoilla hakemaan sitä. (Jauhiainen 1994: 15-16.) Ryhmä toiminnan olisikin tärkeitä tarjota positiivisia kokemuksia, ja näin voitaisiin mahdollisesti ennaltaehkäistä hyväksynnän hakemista haitallisista porukoista.

Neljäntenä ja viidentenä kouluvuotena suomalaislasten kehityksessä tapahtuu muutoksia ja tämän myötä myös minäkäsitys heikkenee. Nuori alkaa etsiä omaa identiteettiään, jolloin ryhmän jäsenten samankaltaisuus luo paineita mukautua joukkoon. Tässä iässä yhteenkuuluvuus tulee entistä tärkeämpään rooliin ja identiteetin sekä minäkäsityksen muodostumiseen vaikuttavat voimakkaasti suhteet tovereihin. (Laine 2005: 36.) Murrosikäisten itsetunnossa on vaihtelua ja suurimmillaan vaihtelu on murrosiän alkuvaiheessa. Keltikangas- Järvinen toteaa, että kuitenkin niillä, joilla lapsena on hyvä itsetunto, on hyvä itsetunto myös läpi murrosiän. (Keltikangas-Järvinen 2005: 33.)

Itsetunnon kehitys vaatii kuulumista johonkin, koska muutoin vertaisryhmän antama sosiaalinen hyväksyntä voi jäädä lapselta saamatta. Tovereiden muodostama taustaryhmä on merkittävä tekijä erityisesti murrosikäisten itsetunnon kehitykselle. Ryhmään kuuluminen ja ennen kaikkea ryhmän nauttima arvostus vaikuttavat myös siihen, miten murrosikäinen kokee itsen-

sä. (Keltikangas-Järvinen 2005: 59 - 60.) Nuorille ryhmä tarjoaa mahdollisuuden korjata itsetuntoaan ja löytää uusia tapoja selviytyä erilaisista tilanteista. Jo mahdollisuus keskustella toisten nuorten kanssa, turvallisen aikuisen läsnä ollessa, ilman aikuisen dominointia auttaa nuorta käsittelemään mieltään kuormittavia ristiriitoja. (Savolainen 2007: 162.)

Kuten Jauhiainen toteaa, ryhmä toimii yksilölle itsetuntemuksen lisäämisen eli reflektion välineenä. Ryhmätilanne on reflektiivisyyden kehittäjänä erinomainen, koska se tarjoaa runsaan, jatkuvasti muuttuvan virikkeistön ja vaatii osallistujalta alituista uuteen sopeutumista ja valintojen tekemistä. Reflektiolla tarkoitetaan tietoista ja kriittistä syventymistä oman toiminnan tarkasteluun. Itsetutkiskelun avulla yksilö voi tulla tietoiseksi omista tavoistaan havaita, ajatella, tuntea, kommunikoida ja toimia (vrt. esim. Mezirow 1981, Suojanen 1992). Tämä on tärkeää sosiaalisen vuorovaikutuksen sujumiselle sekä itsetuntemuksen kehittymiselle, sillä itsetuntemus ei voi lisääntyä sosiaalisessa tyhjiössä. (Jauhiainen 1994: 16.)

2.1.4 Syrjäytymisen ehkäiseminen ryhmämuotoisen tuen avulla

Poikaryhmän avulla pyritään jo varhaisessa vaiheessa puuttua poikien mahdollisen syrjäytymiskehityksen ehkäisemiseen. Tässä iässä vertaisryhmätoiminnalla voidaan mahdollisesti tarjota varhaista tukea ajoissa, sekä vaikuttaa poikien tulevaisuuden mahdollisuuksiin positiivisesti.

Ystävyys ja muilla toverisuhteilla on huomattava merkitys niin yksilön emotionaalisen, sosiaalisen kuin myös kognitiivisen kehityksen kannalta. Kaveri ja toverisuhteet tukevat lasten sosiaalista kehitystä ja kokemukset omassa ikäryhmässä kehittävät myös sosiaalisen todellisuuden tajuamista. Ystävät, kaverit ja muut toverit toimivat ikään kuin standardeina, joihin voi vertaata itseään. (Laine 2005: 175.)

Hyvät ikätovereiden väliset suhteet edistävät lapsen ja nuoren emotionaalisen ja sosiaalisen kompetenssin kehitystä monipuolisesti. Oman vertaisryhmän ulkopuolelle joutuminen merkitsee lapsille ja nuorille todellista syrjäytymisvaaraa. Ilman toverisuhteiden tuomia kokemuksia on todennäköisesti vaikea oppia solmimaan ja ylläpitämään läheisiä suhteita muihin ihmisiin. (Laine 2005: 207-208.)

Varsinkin useista toverisuhteiden ongelmista kärsivät lapset ja nuoret näyttävät ajautuvan emotionaalisesti yhä ahdistavampaan tai yhä enemmän aggressiivisuutta lisäävään tilanteeseen jäädessään vertaisryhmänsä ulkopuolelle. Laineen mukaan tällaiset ongelmat ovat varsin pysyviä, ellei niihin puututa ajoissa. (Laine 2005: 232-232).

Osallistuminen ja lisääntyvä itsetuntemus kasvattavat yksilön toimintakykyä. Osallistuminen ja siitä saatava palaute mahdollistavat toimintakyvyn laajentamisen ja monipuolistamisen: sellainen ryhmäkokemus, joka antaa jäsenelle osallisuuden kokemuksen, vahvistaa hänen subjektiivuttaan. (Jauhiainen 1994:19.)

2.1.5 Turvallinen ryhmä ja yhteenkuuluvuus

Perusturvallisuus on edellytys muille itsetunnon alueille. Turvallisuus tarkoittaa ihmisen hyvää oloa, muiden ihmisten kunnioittamista ja heihin luottamista, jolloin ihminen ei pelkää vähätelyä, nolaamista tai pilkkaamista toisten taholta. Turvallisuutta kokevan yksilön ei tarvitse turvautua defenseseihin, koska tilanne ei ole uhkaava. Kun lapsen perusturvallisuus on kunnossa, hän pystyy avoimesti ottamaan vastaan erilaista informaatiota. (Laine 2005: 49.)

Turvallisten ryhmien perustaminen lastensuojelun avohuollon asiakkaille sekä koulujen erityistä tukea tarvitseville oppilaille on tärkeää. Elämisen taitojen oppimiseen ryhmän merkitys on oleellinen. Työelämässä yhdessä olemisen ja vuorovaikutuksen taidot ovat nykyisin erittäin arvokkaita. Näiden taitojen oppimiseksi tarvitaan ryhmiä, joissa on mahdollista ilmaista omia mielipiteitä turvallisesti. (Aalto 2002: 4.)

Turvallinen ryhmä on myös lasten ja nuorten kanssa toimimisen tärkein instrumentti, niin kuin Aalto teoksessaan Turvallinen ryhmä toteaa. Jos turvaton, pelkäävä ja häiritsevästi käyttäytyvä nuori pääsee turvalliseen ryhmään, hän saa ikään kuin ”suojakerroksen” tulevaisuuttaan varten. Turvallisella ryhmällä voidaan myös tukea poikien kehitystä ja ennaltaehkäistä kiusaamista, päihteiden ja huumeiden käyttöä, väkivaltaa, törhimistä ja muita ongelmakäyttäytymisen muotoja. Samalla voidaan tukea tunneällyn kehittymistä, vuorovaikutustaitoja sekä muita elämisen taitojen oppimista. (Aalto 2002: 5.)

Koska turvallisuus on ryhmän muodostamisessa ollut keskeinen asia, ryhmän koko on rajattu sopivan pieneksi. Ryhmän koko kannattavaa pitää käytännössä hyviksi todettujen rajojen puitteissa. Aallon mukaan ryhmäyttämiseen ja elämisen taitojen opetteluun ihanteellinen ryhmän koko on 8-18. (Aalto 2000: 83.) Ryhmän koko rajattiin kahdeksaan poikaan, sillä se on kahta ohjaajaa kohti sopivan kokoinen ryhmä monestakin syystä. Ryhmän fyysinen ja psyykinen turvallisuus on helpompaa huomioida erilaisissa tilanteissa, kun ohjattavia poikia on enintään kahdeksan. Tämän kokoisen ryhmän sisällä on myös helppo käydä erilaisia keskusteluja sekä huomioida poikia myös yksilöllisesti aina tarpeen vaatiessa. Ryhmän koko on ryhmäyttämisen lisäksi sopiva myös kaverisuhteiden muodostamiseen.

Laineen mukaan erityisesti syrjäytymisriskissä olevat lapset ja nuoret tarvitsevat paljon huomiota osakseen (Laine 2005: 232). Ryhmätoiminta on yksi mahdollisuus tuottaa tukea kasvun eri vaiheisiin. Nuoren elämään ryhmä tuo aikuisen, joka kuulee häntä, näkee hänet ja asettuu tarvittaessa hänen peilikseen. Tämä tapahtuu Savolaisen mukaan tekemällä ongelmat näkyväksi ja siten käsiteltäväksi yhdessä ryhmän kanssa. Ohjaajan vastuulla on luoda tapahtumasta voimaannuttava, nuorten omia voimavaroja löytävä prosessi. Tämä on mahdollista, koska ryhmässä nuori voi tuoda esille kipujaan, unelmiaan, toiveitaan ja tunteitaan turvallisesti aikuisen läsnä ollessa, luottamuksellisessa ilmapiirissä. (Savolainen 2007: 163-164.)

2.2 Sosiaalipedagogiikka

Sosiaalityössä pitäisi olla erilaisia tapoja kohdata ja kuulla lasta. Perinteisesti aikuisten parissa tehtävän psykososiaalisen tai casemanageriaalisen työorientaation ei tarvitse aina olla lastensuojelun avohuollon työn perustana. Esimerkiksi kriittinen sosiaalipedagoginen orientaatio voisi aivan hyvin olla yhtenä täydentävänä tapana tehdä lastensuojelutyötä avohuollossa perusvalmius näkökulman sijasta. (Heikkinen 2006: 18.) Heikkisen mukaan lastensuojelussa ryhmätoiminta voi työmenetelmällisesti perustua sosiaalipedagogiikkaan ja sosiokulttuuriseen innostamiseen. Muita ryhmätoiminnassa yleisesti sovellettuja menetelmiä on myös elämyspedagogiikka, toiminnallinen terapia, sosiodraama ja toimintakokemusmenetelmät. (Heikkinen 2006: 5.)

Työhön poikaryhmän kanssa orientoituttiin sosiaalipedagogisesti, sillä se vastasi mielestämme ryhmän tarpeita ja sosiaalipedagogiikka voidaan nähdä yhtenä muotona työskennellä lastensuojelun avohuollon piirissä. Näin ollen myös opinnäytetyön viitekehyksessä tuodaan esille sosiaalipedagogista näkökulmaa.

Suomessa sosiaalipedagogiikasta paljon kirjoittaneen Juha Hämäläisen mukaan sosiaalipedagogiikka voidaan nähdä yhteiskunnallisena, yhteisöllisenä sekä ihmisten vuorovaikutusta koskevana kuin myös solidaarisena, toisia huomioonottavana ja huono-osaisten auttamiseen suuntautuvana pedagogiikkana (Hämäläinen 2001: 14). Yhteisöllisyyden nähdään sosiaalipedagogiikassa ajattelussa tapahtuvan kasvatuksen kautta, jossa korostuu yhteistoiminnallisuus, luovuus ja elämyksellisyys. Sosiaalipedagogisessa perusajattelussa nuorten ja lasten tukemisen mahdollisuuksia pyritään etsimään yhteistoiminnallisuudesta. (Rautiainen 2005: 97.) Nuorten kanssa työskenneltäessä sosiaalipedagogiikassa on kyse nuorten elämänhallinnan ja subjektiivisuuteen kasvamisen edistämisestä ja tukemisesta siinä arjen todellisuudessa, jossa he elävät (Hämäläinen 2000: 28).

Sosiaalipedagoginen ajattelu lähtee ihmisen arjesta, omista kokemuksista ja omasta todellisuudesta. Arkipäiväisyys on kykyä tulla toimeen oman elämänsä kanssa ja se merkitsee myös uusien kokemusten vastaanottamista sekä mahdollisuutta kriittiseen ajatteluun ja itsetietoisuuden kasvuun. (Rautiainen 2005: 13.)

Sosiaalipedagogisessa kehyksessä ihminen nähdään aktiivisena osana ympäröivää todellisuutta ja samalla oman elämäntilanteensa parhaana asiantuntijana. Sosiaalipedagoginen kehys painottaa, että vastuu arkipäivän toiminnasta ja elämänhallinnasta on yksilöllä itsellään. Kuten Rautiainen toteaa, elämänhallinnan heikkeneminen voi johtaa yksilön syrjäytymiseen. Syrjäytymistä ei aiheuta mikään yksittäinen tekijä, vaan sen nähdään olevan sekä yksilön elämänhallintakeinojen menettämisen ja siihen kuuluvan vieraantumisen tunnetta, että yksilöllisten ja yhteiskunnallisten arvojärjestelmien suhteen kriisi. (Rautiainen 2005: 14-15.)

Yleisin tulkinta sosiaalipedagogiikasta katsoo sen peruskysymyksen koskevan sosiaalisten ongelmien ehkäisyä ja lievittämistä pedagogisilla keinoilla (Rautiainen 2005: 13). Sosiaalipedagoginen orientaatio merkitsee huomion kiinnittämistä nuorten mahdollisuuksiin irrottautua syrjäytymiskierteestä oppimalla uusia asioita, saavuttamalla uudenlaista elämäntaitoa ja motivoitumalla vastuuntuntoiseen ponnisteluun oman elämän suuntaamiseksi myönteisiin päämääriin (Hämäläinen 2000:16).

Sosiaalipedagogisen orientaation keskeisiä toimintaperiaatteita ovat dialogisuus ihmisten välisissä suhteissa, yhteisön kasvatuspotentiaalin käyttäminen ja kehittäminen, ylisukupuolinen ajattelutapa, kriittisen tietoisuuden herättäminen, ihmisenä kasvamisen kokonaisvaltainen tukeminen, toiminnallisuus, osallistuminen ja osallisuus. Kuulumisella eri yhteisöihin katsotaan sosiaalipedagogisesti olevan keskeinen merkitys ihmisen persoonallisuuden kehitykselle ja identiteetin muodostukselle (Hämäläinen 2001: 62- 63).

Hämäläinen tuo esille, että sosiaalityöhön verrattuna on katsottu sosiaalipedagogisen työn tapahtuvan pääasiassa ihmisten arjessa, kun taas sosiaalityötä tehdään ensisijaisesti toimistossa. Lainsäädäntö- ja järjestelmäkeskeiseen sosiaalityöhön verrattuna sosiaalipedagogista työtä pidetään enemmän ihmis- ja vuorovaikutuskeskeisenä toimintana. (Hämäläinen 2001: 61.) Lastensuojelun avohuollon tukitoimet ovat kuitenkin osa asiakasperheiden arkea ja avohuollossa tehtävä sosiaalityö on hyvin ihmis- ja vuorovaikutuskeskeistä, joten Hämäläisen esittämään vastakkain asetteluun ei välttämättä ole tarvetta. Lastensuojelun avohuollon ryhmämuotoisessa asiakastyössä voisikin sosiaalipedagogisen työtteen mieltää toimivan hyvin sosiaalityön ohessa.

2.3 Poikatyö ja sukupuolisensitiivisyys

Psykologi Jan Henry Stenberg ennustaa Setlementtinuoren liiton kolmannessa valtakunnallisessa poikatyöseminaarissa, että tulevaisuudessa erityisesti poikien elämään tulevat vaikuttamaan seuraavat asiat. Tulevaisuudessa on enemmän poikia, jotka ovat vaarassa jäädä yksin ja hakea yhteisöllisyyttä negatiivisista marginaaliryhmistä. Myös poikien samaistumismahdollisuudet vähenevät maailman naisistumisen myötä ja pojilla tulee olemaan vähemmän kokemusta toimivasta perhemallista, sekä isän roolista. Päihteiden käyttö lisääntyy ja nuorten poikien väkivaltaongelmat lisääntyvät. Stenbergin ennustuksen mukaan tulevaisuudessa myös verkostojen merkitys tulee kasvamaan, joten on tärkeää, että riskiryhmässä oleville pojille pystytään tarjoamaan mielekkäitä vertaisryhmiä. (Railotie 2003: 13-14.)

Tulevaisuudessa pojat tarvitsevat edelleen muita ihmisiä kasvaakseen psyykkisesti tasapainoisiksi aikuisiksi. Stenberg uskoo myös, että tulevaisuudessa pojilla tulee olemaan lisääntyvä vaikeus määrittellä identiteettiään ja siitä seuraa itsesäätelyn vaikeus sekä tätä kautta altistuminen erilaiselle psyykkiselle tai sosiaaliselle oireilulle. (Railotie 2003: 13-14.)

Poikatyön mahdollisuuksia ovat positiivisten kokemusten kautta opettaa sosiaalisia taitoja ja kohottaa itsetuntoa. Poikatyö itsessään on myös yksi mahdollisuus vaikuttaa poikien kasvun tukemiseen. Poikatyön mahdollisuus ja vahvuus on Niina Muttosen pro gradu- tutkielman ”Sukupuolisensitiivisyys nuorisotyössä” mukaan ohjatuissa poikaryhmissä, jotka ovat kooltaan pieniä ja jossa toiminta perustuu avoimuuteen, poikien ja ohjaajien välittömään vuorovaikutukseen sekä suoritusvaatimusten puuttumiseen. (Railotie 2003: 11.)

Sukupuolisensitiivisessä työtöteessä pyritään siihen, että kaikilla nuorilla olisi mahdollisimman laajat mahdollisuudet tehdä juuri sitä mistä he pitävät riippumatta sukupuolestaan. Tämä ongelma esiintyy erityisesti pojilla, sillä yhteiskunta odottaa vieläkin poikien käyttäytyvän sen kapean koodin mukaan, joka tekee heistä lopulta miehiä. Yksinkertaistaen sukupuolisensitiivinen nuorisotyö poikien osalta tarkoittaa sitä, että poikia kannustetaan olemaan juuri sellaisia kuin he ovat ja rohkaistaan heitä omien tunteidensa kanssa. Näin myös yhteiskuntaa voidaan muokata entistä suopeammaksi ja suvaitsevammaksi poikien kasvun osalta. (Sarjanoja 2003: 6.)

Oleellista sukupuolisensitiivisessä työssä on se, että tiedostetaan sukupuolen olevan yhteiskunnallinen konstruktio, joka kantaa mukanaan historiaa, myyttejä, arvoja, arvostuksia, odotuksia ja sosiaalisia normeja eri ajoilta sekä myös biologiaa. Sukupuolisensitiivinen työ vaatii reflektiota, sekä omakohtaisia ja yhdessä pohdittuja käsityksiä siitä, mitä on olla poika tai mies. Se on pohdintaa siitä, miten näissä malleissa on tilaa ihmisyydelle ja kaikelle yksilölli-

selle moninaisuudelle. Se on myös tilojen löytämistä ja antamista, jotta nuori voi tunnistaa itsensä ja olla oma ainutlaatuinen itsensä. (Sarjanoja 2003: 9.)

Poikien maailmassa pojille tarjottu rooli on hyvin kapea. Tämän vuoksi pojat, sekä myös tytöt tarvitsevat tukea itsensä kuunteluun, jotta jokaisella olisi mahdollisuus kasvaa sellaiseksi kuin itsestä tuntuu oikealta. Sukupuolisensitiivisellä työmetodilla pystytään myös luonnollisella tavalla kohtaamaan ennaltaehkäisevän ja korjaavan työn välimaastoon sijoittuvat nuoret. (Sarjanoja 2003: 9.)

3 OMAT OPPIMISTAVOITTEET

Omien oppimistavoitteiden kirjaaminen oli haastavaa opiskelijan roolissa, sillä toimimme ryhmässä palkallisina ohjaajina. Lähestyimme asiaa kuitenkin ammatillisen kasvun ja kehittymisemme kannalta ja mietimme, kuinka pystyisimme prosessin aikana kehittämään ammatillista osaamistamme. Yhdessä pohdittuamme oppimistavoitteita havaitsimme keskeisiksi teemoiksi seuraavat teemat.

1. Ohjaajan roolissa toimiminen

Ryhmän ohjaajalla on erilaisia rooleja ja niiden huomioiminen sekä ammatillinen asennoituminen ohjaajan rooliin oli keskeinen oppimistavoite. Toiminta oli poikien vapaa aikaa, joten poikia ei voi rajata liikaa. Sosiaalipedagogisen työtteen ja sukupuolisensitiivisyyden huomioiminen ohjaajana.

2. Ryhmän perustamisessa ja toiminnan toteuttamisessa onnistuminen

Ryhmän toteuttamisessa saimme varsin vapaat kädet toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa, joten tavoitteena oli onnistua tässä mahdollisimman hyvin ja toteuttaa toiminnalle asetettuja tavoitteita. Tähän liittyen myös yhteistyö esimiesten ja muiden tahojen kanssa osana kokonaisuutta oli keskeistä. Tavoitteeksi asetettiin myös järjestää sellaista toimintaa, mihin pojat pystyvät sitoutumaan ja mistä he pitävät.

3. Meidän välinen yhteistyö

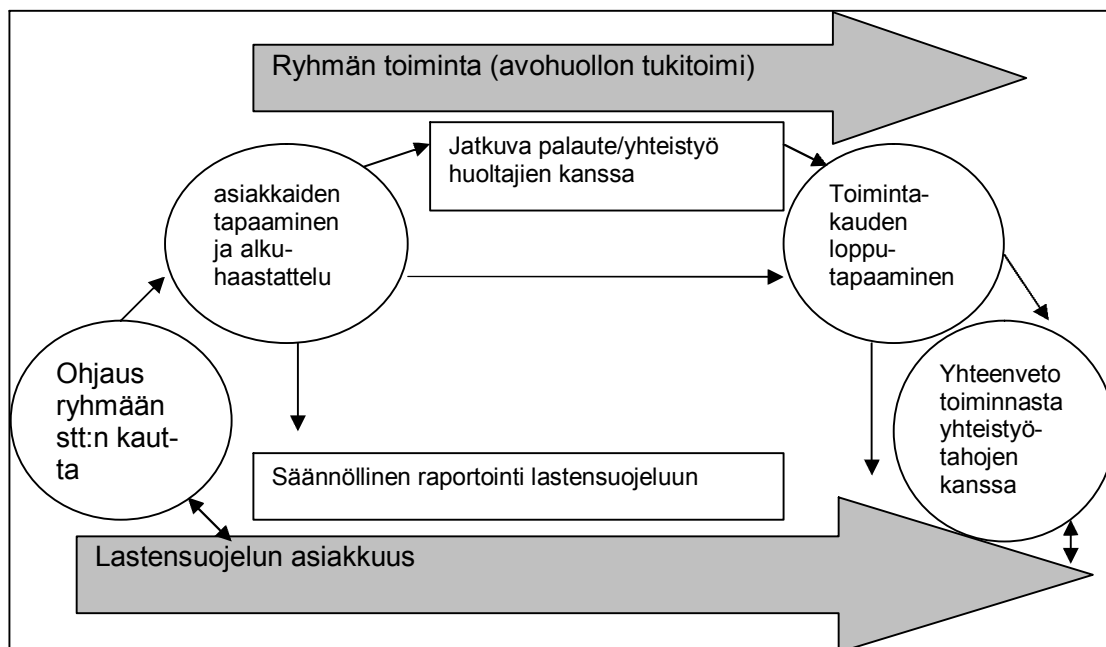
Ohjaajien välisessä yhteistyössä keskeiseksi nähtiin omien ja toisen vahvuuksien huomiointi ja tasapuolinen vastuun jako.

4. Pojilta esiin tulleiden ongelmatilanteiden huomioiminen ja niihin oikealla tavalla reagoiminen

Rakentaa poikiin ja heidän huoltajiinsa luottamuksellinen suhde ja avoin ilmapiiri, joiden avulla ryhmässä voidaan käsitellä vaikeita asioita. Pyrkiä luomaan poikaryhmän toiminnalle sellainen rakenne, mikä mahdollistaa 12-vuotiaat pojille mahdollisuuden keskustella erilaisista asioista. Tämän ikäisille pojille voi olla hyvinkin haastavaa keskustella asioista.

4 POIKARYHMÄN TOIMINTA JA TOTEUTUS KÄYTÄNNÖSSÄ

Poikaryhmän, jossa opinnäytetyö toteutettiin, toiminta oli suunnattu 11-12-vuotiaille Länsi-Vantaan lastensuojelun avohuollon asiakkaina oleville pojille. Alueen sosiaalityöntekijät tarjosivat asiakasperheilleen, joissa oli tämän ikäisiä poikia, mahdollisuutta osallistua ryhmän toimintaan ja ilmoittivat toiminnasta kiinnostuneet pojat ryhmään. Ilmoittautumisia tuli muutamana viikon aikana lähes 20. Poikien valintaa ryhmään koordinoi Noan sosiaalityöntekijä ja pojat valittiin ilmoittautumisjärjestyksen mukaan. Vaikka toiminta määriteltiin pojilla avohuollontukitoimeksi, poikaryhmän toimintaan osallistuminen perustui täysin vapaaehtoisuuteen. Ennen toimintakauden aloitusta tapasimme kaikki pojat ja heidän huoltajansa yksitellen. Tapaamisen tarkoitus oli tulla tutuiksi asiakasperheiden kanssa jo alusta alkaen, sekä vähentää alkujännitystä, jotta poikien olisi helpompi osallistua toimintaan. Alkutapaamisissa oli hyvä keskustella toiminnasta ja kuulla poikien sekä heidän huoltajiensa toiveita ja näin motivoida asiakasperheitä toimintaan. Vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön kannalta alkutapaamiset olivat myös oiva tilaisuus sopia yhteydenpidosta, sekä muista käytännön asioista sekä tehdä pojille näkyväksi kodin ja ryhmän välinen yhteydenpito. Poikaryhmän toiminnan voisi määrittää sijoittuvan Vantaan kaupungin kehittäjäsosiaalityöntekijöiden esittämien lastensuojelun avohuollon tukitoimen ja ennaltaehkäisevän ryhmämallin välimaastoon. (kuvio 3 Vrt. kappale 1.4.1)

Kuvio 3. Poikaryhmän toiminnan ryhmämalli

Ohjaamamme poikaryhmä kokoontui kerran viikossa lokakuun 2007 ja toukokuun 2008 välisenä aikana, jonka lisäksi kerran kuukaudessa ryhmän kanssa tehtiin viikonloppuun sijoittuva päiväretki. Kokoontumiskertoja tuli toimintakauden aikana yhteensä 38 (liite 10). Näiden lisäksi poikaryhmän päätöskerta toteutettiin kesällä vesipuisto Serenassa. Ryhmä kokoontui joka kerta Myyrmäessä, monitoimitila Arkin tiloissa, mutta toimintaa järjestettiin paljon Arkin ulkopuolella. Toiminta sisälsi muun muassa pelailua, yhdessä tekemistä ja toimimista, ruuanlaittoa, keskustelua, erilaisissa tapahtumissa käyntejä ja tutustumista harrastusmahdollisuuksiin. Jokaisella tapaamiskerralla teimme yhdessä poikien kanssa välipalaa tai ruokaa. Poikaryhmän toiminnan on tarkoitus jatkua myös ensimmäisen toimintakauden jälkeen ja vastuu ryhmän ohjaamisesta siirrettiin toimintakauden lopussa Noan ja Arkin erityisnuorisotyöntekijöille. Tämän vuoksi toiminnan kahden viimeisen kuukauden aikana toiminnan ohjauksessa olivat mukana myös ryhmän tulevat uudet ohjaajat.

Kokonaisuudessaan poikaryhmässä on ollut toimintakauden aikana yhdeksän poikaa, joista viisi kävi ryhmässä aktiivisesti koko toimintakauden ajan (liite 9). Ryhmä oli pojilla kirjattu lastensuojelun avohuollon tukitoimeksi. Toiminnan ensimmäisten kuukausien aikana ryhmään oli mahdollista ottaa uusia poikia, mikäli joku lopettaisi. Kuitenkin joulukuusta alkaen ryhmä muutettiin suljetuksi ryhmäksi ja toimintaa jatkettiin samalla kokoonpanolla toimintakauden loppuun asti.

4.1 Toiminnan tavoitteet

Poikaryhmän toiminnan tavoitteet olivat harjaannuttaa elämänhallinta-, vuorovaikutus- ja sosiaalisia taitoja, sekä vahvistaa itsetuntoa ja yhteisöllisyyttä. Toiminta oli luonteeltaan myös syrjäytymistä ehkäisevää ja tarkoituksena oli tarjota pojille mielekästä tekemistä ikäissään seurassa. Vaikka toiminnalle oli asetettu useita tavoitteita, niin ne liittyivät varsin luontevasti ja läheisesti toisiinsa ja edesauttoivat toistensa toteutumista.

Tavoitteita poikaryhmän toiminnalle olivat asetettu jo valmiiksi siinä vaiheessa kun toimintaa markkinoitiin alueen sosiaalityöntekijöille. Toiminnan tavoitteet suunniteltiin Noan työryhmän kanssa asiakaskunnan tarpeet huomioiden. Toiminnan alkupuolella pojat sekä heidän huoltajansa vastasivat kyselyyn, jonka tarkoituksena oli kartoittaa heidän toiveitaan ryhmän toimintaa koskien. Alkukyselyiden kautta ryhmän toimintaa ja tavoitteita oli tarkoitus hioa asiakaslähtöisempään suuntaan, koska tarkoituksena oli osallistaa asiakasperheitä toiminnan suunnitteluun, sillä tämän uskottiin helpottavan poikien ja perheiden sitoutumista toimintaa. Alkukyselyiden pohjalta toiminnan painopistealueita muutettiin hieman, mutta suurempia muutoksia ei ollut tarpeellista tehdä, sillä asiakasperheiden toiveet ja odotukset olivat samansuuntaisia alkuperäisten suunnitelmien kanssa.

4.2 Toiminnallisuus

Poikaryhmän toiminnassa toiminnallisuus on ollut keskeisenä menetelmänä. Toiminnallisina työmuotoina ryhmässä käytettiin ryhmä- ja yksilökeskusteluja, pelejä ja leikkejä, seikkailutoimintaa ja yhteistoimintaharjoitteita, askartelutoimintaa sekä arkista yhdessä olemista ja toimimista. Toiminnallisuuden avulla oli tarkoitus pyrkiä saavuttamaan toiminnalle asetettuja tavoitteita ja tarjota pojille luonteva tapa osallistua ryhmän toimintaan, sekä olla keskenään kontaktissa. Varsinkin ujoja ja arkoja poikia pystyttiin tukemaan sosiaalisten suhteiden solmimiseen konkreettisen toiminnan lomassa. Laine tuo esille teoksessaan ”Minä, me ja muut sosiaalisissa verkostoissa”, että yhteistoiminnan kautta kontaktin luominen lasten ja nuorten parissa tapahtuu luontevasti (Laine 2005: 183).

Poikia osallistettiin erityisesti toiminnan suunnittelussa pohtimaan yhdessä millaista toimintaa he haluavat ja miten se toteutetaan. Pojille tarjottiin erilaisia vaihtoehtoja, joita toiminnassa voitaisiin toteuttaa ja he valitsivat yhdessä eri vaihtoehtojen väliltä. Pojille annettiin ohjaajien tukea erityisesti yhteistoiminnassa ja vuorovaikutus- sekä sosiaalisissa tilanteissa. Varsinkin toiminnan alussa he tarvitsivat tukea paljon, mutta toiminnankauden loppua kohti tarve ohjaajien tukeen väheni merkittävästi.

Vaikka kyseessä oli toiminnallinen ryhmä, niin myös keskustelu oli ryhmässä isossa asemassa. Koska toiminta ei ole painottunut minkään erityisen aiheen ympärille, niin ryhmän keskustelun aiheet nousivat pojista itsestään ja heidän arjestaan. Ohjaajien tavoitteena oli lähinnä tehdä poikien esille ottamista asioista näkyviä ja tarjota pojille vaihtoehtoisia näkökulmia ja toimintamalleja. Ohjaajien esille ottamia teemoja ryhmässä olivat lähinnä terveellinen ruokavalio ja elämäntottumukset, kuten ulkoilu, unentarve ja liikkuminen sekä kouluun liittyvät asiat. Ohjaajien esille nostamista teemoista valtaosa oli kuitenkin sellaisia, mitä pojat olivat toivoneet ryhmässä käsiteltävän ja usein myös oma-aloitteisesti toivat esille näitä teemoja. Esimerkiksi välipalan suunnittelu, kaupassa käynti, sekä välipalan valmistaminen ja syöminen olivat hyviä hetkiä ottaa puheeksi vaikkapa terveellinen ruokavalio ja sen merkitys. Välipalaketket toimivat keskeisenä foorumina ryhmässä myös muillekin keskusteluaiheille. Aiheita joista pojat keskustelivat ryhmässä, olivat muun muassa koulu ja koulukiusaaminen, tietokoneilla sekä konsoleilla pelaaminen, kaverit ja yksinäisyys, elämäntavat, lastensuojelun asiakkuus, vaatteet, vapaa-ajanvietto ja päihteet. Osa pojista otti ryhmässä esille myös intiimimpiä asioita, kuten kotiolot, vanhempien päihteiden käytön, erimielisyydet kotona ja perheen rahatilanteet sekä ylipainon ja omaan kehoon liittyvät asiat. Usein toiminnan aikana tuli esille poikien tarve keskusteluun ja vertaistuen saamiseen, sekä ohjaajien näkemysten kuuleminen ja ratkaisumallien saaminen. Usein ohjaajan rooli keskusteluissa oli kuitenkin puheenjohtajan roolissa toimiminen, sekä hiljaisempien poikien huomiointi ja rohkaiseminen mukaan keskusteluun.

4.3 Toiminnan rakenne

Ryhmän toimintakerroille haluttiin luoda selkeä rakenne. Kokemuksemme mukaan selkeä rakenne ja rutiinit ryhmätoiminnassa luovat ryhmään selkeyttä sekä turvallisuuden tunnetta ja tämän avulla myös pojat tietävät etukäteen miten ryhmän on tarkoitus toimia. Toiminnan rakenteet myös auttoivat ohjaajia toiminnan suunnittelussa, valmistelussa sekä toteuttamisessa. Keskeistä toiminnan rakenteissa oli se, että toiminta alkoi aina samasta paikasta, samaan aikaan ja viikonloppu toimintaa lukuun ottamatta samana päivänä.

Vaikka toiminnan rakennetta oli ennalta suunniteltu, se muotoutui käytännön kautta ryhmän tarkoituksiin sopivaksi. Ryhmäkerrat alkoivat arkisin klo 16.00, mutta pojille oli varattu aikaa jo klo 15.30 alkaen. Arkisin toiminta kesti kokonaisuudessaan 1½ tunnista 2½ tuntiin. Viikonloppuisin ryhmäkerrat olivat kestoltaan pidempiä, usein 4-6 tuntisia.

Ennen toiminnan varsinaista aloitusta, paikalla olevien poikien kanssa suunniteltiin päivän välipalaa ja käytiin kaupassa ostamassa siihen tarvittavat ainekset. Tähän osallistui yleensä 1-2 poikaa. Osa pojista tuli noin 15-30 minuuttia ennen toiminnan aloitusta paikalle, keskuste-

lemaan heitä kiinnostavista asioista tai muuten vain viettämään aikaa ohjaajien ja toisten poikien kanssa. Välipalan suunnittelun ja kaupassa käynnin ohella oli myös hyvää aikaa keskustella poikien kanssa heitä askarruttavista asioista.

Kaupassa käynnin jälkeen varsinainen toiminta aloitettiin syömällä yhdessä välipalaa. Ruokailuhetki oli syömisen lisäksi tarkoitettu jutusteluun ja ajankohtaisten asioiden käsittelyyn, sekä toiminnan suunnitteluun poikien kanssa. Välipalalla pojat ottivat usein itse puheeksi heitä kiinnostavia asioita, joista he halusivat puhua ryhmässä tai ohjaajien kanssa. Välipala kesti usein noin puoli tuntia, jonka jälkeen välipala korjattiin yhdessä pois.

Välipalan jälkeen oli varsinaisen toiminnan vuoro. Toiminta toteutettiin usein monitoimitila Arkin ulkopuolella, jonne kuljettiin yleensä julkisia kulkuvälineitä käyttäen. Jokainen toimintakerta päätettiin Myyrmäessä, Arkin pihalla tai Arkin tiloissa tilanteiden mukaan. Päivän toiminnasta juteltiin luontevasti paluumatkalla Arkkiin, jolloin oli mahdollista käydä läpi kuuluneen päivän toiminta ja saada pojilta palautetta siitä, sekä puhua seuraavasta ryhmäkerrasta.

4.4 Toimintakauden kuvaus

Poikaryhmän toimintakauden voi nähdä vastaavan aika pitkälti Veli Kaukkilan näkemystä ryhmän vaiheista (Kaukkila 2007). Ensimmäisen kahden kuukauden aikana ryhmässä oli selkeä muotoutumisvaihe. Tätä seurasi marraskuun lopulta tammikuun loppuun kuherrusvaihe, jonka jälkeen helmi-maaliskuussa ryhmässä vallinnutta tilaa voisi verrata osittain Kaukkilan mainitsemaan kiehumisvaiheeseen. Toimintakauden viimeiset kaksi kuukautta sujuivat omalla painollaan, ja tämä vaihe vastasi aikalailla Kaukkilan yhteistoiminnan vaihetta. Osaltaan viimeiset kuukaudet olivat myös luopumisen ja eron vaihetta. Ryhmäläisille tehtiin ajoissa selville, että ryhmä tulisi jatkumaan, mutta ohjaajat vaihtuisivat. Tämä aiheutti ryhmäläisissä erilaisia reaktioita, ja asiaa pyrittiin käsitellä ryhmässä jo hyvissä ajoin ennen muutosta.

4.4.1 Muotoutumisvaihe

Kaukkilan mukaan ryhmän muotoutumisvaiheessa ryhmässä aletaan etsiä omaa paikkaa ja ryhmäläiset ovat riippuvaisia ohjaajasta ja uudessa ryhmässä toimitaan varovaisesti ja etäisesti (Kaukkila 2007: 24). Poikaryhmän toiminnassa muotoutumisvaihe kesti suunnilleen loka-marraskuun ajan. Suurin osa ryhmän pojista oli aluksi ryhmässä hyvin vilkkaita ja vaativat paljon huomiota, sen sijaan että olisivat olleet varovaisia ja etäisiä. Muutamilla pojista oli hyvin vaikeata keskittyä toimimaan itsenäisesti ja he tarvitsivat jatkuvasti ohjaajan tukea ja

ohjausta. Neljä ensimmäistä toimintakertaa olivat varsin levottomia ja varsinkin välipalatilanteet sekä siirtymiset paikasta toiseen ryhmän kanssa olivat ohjaajan kannalta haastavia tilanteita. Viidennellä toimintakerralla, jolloin ryhmän kanssa oltiin keilaamassa, sujui toiminta ensimmäistä kertaa todella hyvin. Pojat olivat enemmän vuorovaikutuksessa keskenään kun edellisillä kerroilla, ja ensimmäisiä kertoja leimannut esittäminen ja huomion hakeminen häiriökäyttäytymisellä puuttui lähes kokonaan.

Vaikka ensimmäiset toimintakerrat tuntuivat ohjaajan näkökulmasta välillä varsin haastavilta, mikä sai myös pohtimaan vastaako toiminta poikien toiveita ja tarpeita, pojat kuitenkin kertoivat tulevansa mielellään ryhmään ja viihtyvänsä ryhmässä. Tätä tukee myös ensimmäisten kuukausien osallistumisprosentti, joka oli varsin korkea. Lisäksi pojat tulivat myös aina ajoissa paikalle ryhmän toimintakerroilla ja osallistuivat toimintaan aktiivisesti. Muotoutumisvaiheen aikana yksi pojista lopetti ryhmässä käymisen, sillä hänellä oli päällekkäisiä menoja ryhmän kokoontumisaikojen kanssa.

Ensimmäisten kuukausien aikana havaitsimme, että toiminnan etukäteissuunnittelu on erittäin tärkeätä toiminnan onnistumisen kannalta. Esimerkiksi monella pojalla keskittyminen herpaantui noin 45 minuutin jälkeen yhtäjaksoisessa tekemisessä. Tämä tuli selkeästi esille toimintakerroilla, kun toiminta venyi suunniteltua pidempään. Lisäksi siirtymätilanteet paikasta toiseen sujuivat paljon paremmin, kun niitä oli etukäteen mietitty ohjaajien kesken ja pojille kerrottu aikatauluista. Muutaman kerran toiminnan jouduttiin aloittamaan varsin lyhyen valmistautumisen jälkeen, jonka huomasi selkeästi myös toiminnan sujuvuudessa. Pojat olivat selvästi rauhattomampia, kun toiminnan aluksi ohjaajat joutuivat käyttämään pojille varattua yhteistä aikaa toiminnan valmisteluun, eikä pojille ehditty tarjota kiireetöntä läsnäoloa.

4.4.2 Kuherteluvaihe

Kuherteluvaiheen voi määritellä vaiheeksi, jolloin ryhmän ilmapiiri muuttuu rennommaksi ja avoimemmaksi. Ryhmän jäsenet ovat kiinnostuneita muista ryhmäläisistä ja alkavat tutustua toisiinsa. Tässä vaiheessa ryhmässä ei juuri synny ristiriitoja, vaan ryhmäläiset ovat usein aika yksimielisiä ryhmänasioista. Tässä vaiheessa ryhmäläisten roolit alkavat myös selkiytyä. (Kaukkila 2007: 25.) Poikaryhmässä tämä vaihe kesti suunnilleen marraskuun lopusta tammi-kuun loppuun. Marraskuun loppupuolella alkoi vaikuttaa siltä, että ryhmän toiminnan rakenteet alkoivat muodostua selkeiksi niin ohjaajille kuin pojillekin. Tämä rauhoitti osaltaan ryhmän toimintakertoja. Pojat alkoivat hahmottaa, kuinka toimintakerrat etenevät ja ohjaajien kesken työnjako selkiytyi, mikä helpotti huomattavasti toimintakertojen kulkua.

Tämän vaiheen aikana poikien keskuudessa alkoi selvästi syntyä ryhmän sisäisiä kaverisuhteita ja he ottivat enemmän kontaktia toisiinsa. Yleinen levottomuus ryhmän sisällä väheni selvästi, ja pojat eivät enää kokeilleet rajoja samalla tavalla kuin toiminnan alkupuolella, eivätkä vaatineet niin tiukkaa ohjausta ja kontrollia, vaan pystyivät jo toimimaan itsenäisemmin ryhmässä. Välipalasta alkoi selvästi muodostua rutiini, mikä mahdollisti keskustelut ryhmän sisällä. Pojat alkoivat ottaa puheeksi vakavampia keskusteluaiheita. Myös ohjaajia kohtaan luottamus selvästi lisääntyi. Muutama pojista alkoi saapua paikalle selvästi etuajassa, ja nauttivat selvästi ohjaajien heille antamasta huomiosta. Yhdellä pojista nousi esille myös selkeä tarve päästä keskustelemaan ohjaajien kanssa kahden kesken.

Kahdella pojista oli vielä selkeästi havaittavissa vaikeuksia keskittyä toimimiseen ryhmässä, mikä näkyi muun muassa vaikeuksina ottaa toisia huomioon ja häiriökäyttäytymisenä. Nämä kaksi poikaa tarvitsivatkin selkeästi muita enemmän ohjaajien tukea, ja esimerkiksi siirtymätilanteissa toisen ohjaajista tuli olla jatkuvassa kontaktissa näiden poikien kanssa. Toinen pojista lopetti joulukuun puolella välissä ryhmässä käymisen. Lopettamiseen vaikutti vahvasti ryhmän ulkopuoliset syyt, mutta myös pojan vaikeudet keskittyä toimimaan tämän kokoisessa ryhmässä. Ohjaajien näkökulmasta tuntui, että tämänkaltaisella toiminnalla ei pystytty tarpeeksi tukemaan näin vaikeasti oireilevaa poikaa. Pojalle oli kuitenkin valmisteltu muilta tahoilta häntä paremmin tukevia ja auttavia tukitoimia. Kyseisen pojan ryhmässä käynnin lopettaminen rauhoitti huomattavasti ryhmän toimintakertoja.

Ryhmässä aloitti joulukuun alkupuolella myös uusi poika. Tämä vaikutti hieman ryhmän sisäiseen dynamiikkaan varsinkin ensimmäisillä yhteisillä toimintakerroilla. Enemmän muutokset kuitenkin herättivät keskustelua ja hermostuneisuutta ryhmän sisällä. Muutama ryhmän ulkopuolinen poika, jotka viettivät paljon aikaa Arkissa, kyselivät ohjaajilta pääsisivätkö he mukaan ryhmään. Samaan aikaan kävi ilmi, että samat pojat olivat hieman kiusanneet ryhmään kuuluvia poikia ryhmään kuulumisesta. Myös ryhmään viimeisimpänä tullut poika kyseli, voiko hänen kaverinsakin tulla ryhmään. Ryhmään kuulumisesta keskusteltiin poikien kanssa ja yhdessä Lasten ja nuortenkeskus Noan työryhmän kanssa tehtiin päätös, ettei ryhmään enää otettaisi uusia poikia. Ryhmän poikia tämä tieto selvästi myös rauhoitti.

Ryhmän sisällä heräsi myös keskustelua, kenelle tämä ryhmä on suunnattu ja miksi juuri ryhmässä olevat pojat on ryhmään valittu? Asiasta puhuttiin ryhmän sisällä varsin avoimesti. Kaikki pojat olivat tietoisia, että ryhmä toimii lastensuojelun avohuollon ryhmänä ja valinta perusteena oli ilmoittautumisjärjestys, eivätkä ryhmän pojat olleet ainoita joille poikaryhmätoimintaa tarjottiin. Pojille tehtiin selväksi, ettei kyseessä ole mikään ongelmanuorten ryhmä, vaan yleisestikin olisi hyvä, että kaikilla nuorilla olisi tarjolla jotakin vapaa-ajan toimintaa. Perinteisempien harrastusten lisäksi säännöllinen mielekäs tekeminen voi olla myös tämän kaltaista toimintaa. Ryhmässä keskusteltiin muutamaa otteeseen lastensuojelusta ja

sen tarjoamista palveluista ja tällöin pojat toivat vertaisryhmässä esille omakohtaisia kokemuksiaan ja käsityksiään aiheesta.

Neljän kuukauden toiminnan jälkeen pojat olivat käyneet todella aktiivisesti ryhmässä. Ilmoittamattomia poissaoloja oli hyvin vähän ja pojat tulivat edelleen lähes aina ajoissa paikalle. Muutamat ryhmän toimintakertojen tekemisistä nousivat poikien suosikeiksi, esimerkiksi yhdessä tehdyt pehmomiekat olivat suosittuja koko toimintakauden ajan ja pehmomiekat otettiin usein mukaan kun ryhmän kanssa lähdettiin ulkoilemaan, salivuorolle tai retkelle. Toiminnasta voisi huomioida viikonloppuisin tapahtuneet toimintakerrat, jotka tuntuivat todella onnistuneilta. Viikonloppuisin pojat olivat yleensä paljon rauhallisempia kuin arkipäivisin koulun jälkeen ja viikonloppuisin ryhmän sisäinen tunnelma oli todella hyvä.

Ryhmän kanssa alkoi tulla myös esille muutamia asioita, joihin ohjaajina puututtiin. Muutaman pojan kohdalla käytiin läpi käyttäytymistä ryhmässä, niin poikien kuin myös heidän vanhempiansa kanssa. Yhden pojan kohdalla heräsi huolta hänen koulunkäynnistä, josta keskusteltiin pojan kanssa ja pohdittiin yhdessä, miten ryhmän ohjaajina voitaisiin hänen koulunkäyntiään tukea. Myös muutama koulukiusaamistapaus tuli ilmi ryhmän toiminnan aikana. Näitä asioita käytiin läpi poikien ja myös heidän huoltajiensa kanssa, mutta mikään tilanne ei vaatinut jatkotoimenpiteitä tai yhteydenottoja kouluun.

Ryhmän sisällä kiinnitettiin huomiota muun muassa ruokailutottumuksiin, toisten huomioon ottamiseen, julkisilla kulkuvälineillä liikkumisiin sekä yleisillä paikoilla käyttäytymiseen. Toiminnan aikana nousi esille yllättäviäkin asioita. Esimerkiksi kengän nauhojen sitominen oli monelle pojalle vaikeata.

4.4.3 Kiehumisvaihe

Tammikuun loppuvaiheilla ryhmän toiminnassa kuherrusvaihe alkoi selvästi vaihtua kiehumisvaiheeksi. Muutamilla pojilla alkoi tulla selvästi enemmän poissaoloja ja monen pojan kohdalla oli havaittavissa selvää väsymystä ryhmässä käymisen suhteen. Ryhmässä alkoi tulla esille selvästi entistä enemmän eriäviä mielipiteitä ja muutama pojista myös alkoi kyseenalaistaa ja vastustamaan ryhmän tehtäviä, aivan kuten Kaukkila tuo esille kiehumisvaiheen luontaisia ilmiöitä (Kaukkila 2007: 25).

Poikien kiitettävä sitoutuminen ryhmässä käymiseen alkoi selvästi laskea kiehumisvaiheessa. Myöhästymiä alkoi tulla enemmän ja poissaoloista ei enää ilmoitettu yhtä aktiivisesti, kuin toiminnan alkupuolella. Asiaa käytiin läpi myös poikien kanssa. Poikien kanssa keskusteltiin, että ryhmässä ei ole mikään pakko käydä joka kerta. Esimerkiksi jos koulussa on ollut hankala

päivä ja ryhmään tuleminen tuntuu raskaalta, voi toimintakerran jättää aivan hyvin väliin ja tulla taas seuraavalla kerralla. Asiasta käytiin keskustelua myös muutaman huoltajan kanssa, koska pari pojista toi esille, että he kokivat olevansa pakotettuja tulemaan ryhmään. Asiaa käsiteltiin niin poikien ja huoltajien kanssa ja nämä pojat kävivät toimintakauden loppuun asti varsin aktiivisesti ryhmässä. Muutamalla toimintakerralla paikalla oli vain kaksi poikaa ja tämän jälkeen pojat usein miettivätkin ”tuleekohan tänään ketään paikalle?”.

Poissaoloihin oli toki selittäviäkin syitä jakson aikana. Vielä yksi pojista lopetti ryhmässä käymisen ryhmän ulkopuolisista syistä. Asiasta oltiin varsin aktiivisesti yhteydessä pojan huoltajan kanssa. Perheelle lähetettiin koko toimintakauden ajan ryhmän kuukausitiedotteet kotiin ja pojalle pidettiin paikkaa ryhmässä, mikäli hän haluaisi alkaa käydä taas ryhmässä.

Muutamalla toimintakerralla ryhmän alkamisaikaa jouduttiin muuttamaan, muun muassa salivuorojen takia. Vaikka asiasta ilmoitettiin kuukausitiedotteissa ja tekstiviestein, eivät pojat tätä aina muistaneet. Tämän jälkeen päätettiin, että lopputoimintakauden ajan pidetään sama tuttu alkamisaika. Helmikuussa myös hiihtoloma vaikutti osallistumisprosenttiin. Toisaalta hiihtolomalla pojat ketkä kävivät ryhmässä, olivat tyytyväisiä, että lomallakin oli jotakin järjestettyä toimintaa. Poissaoloissa havaittavissa oli se, että ne jakautuivat varsin tasaisesti melkein kaikkien poikien kesken.

Vaikka tässä vaiheessa ryhmän toimintaa oli havaittavissa selkeää väsymystä ryhmän toimintaa kohtaan, toimintakerrat sujuivat yleensä varsin mallikkaasti, ja osa pojista alkoi tuoda esille, että heille ryhmässä käyminen on hyvin tärkeä asia. Muutama pojista kertoi, että kotona ei millään jaksaisi lähteä ryhmään, mutta ryhmän toimintakerroilla oli kuitenkin yleensä mukavaa. Pojat alkoivat tuoda myös entistä enemmän esille omia ajatuksiaan ja kysymyksiään. Tässä vaiheessa alkoikin tuntua, että toiminnallinen ryhmä on varsin toimiva työmuoto tämän ikäisten poikien parissa työskenneltäessä.

Vaikka muuten pojat olivat toimintakauden edetessä alkaneet toimia entistä itsenäisemmin, tilanteissa missä on paikalla paljon muita ihmisiä, poikien tarve tukeutua tuttuun aikuiseen lisääntyi selvästi. Esimerkiksi tapahtumissa pojilla oli varsin korkea kynnyks osallistumiseen, ellei ohjaaja ole vieressä tukena.

Pojat halusivat myös jatkuvasti vaikuttaa entistä enemmän toimintakertojen sisältöihin. Esimerkiksi syksyllä aloitettaessa pojat eivät ehdottomasti halunneet lähteä uimaan, mutta noin neljän kuukauden toiminnan jälkeen he kyselivät, miksi ryhmän kanssa ei ole käyty uimassa. Tämä kertoo osaltaan myös siitä, että ryhmä oli tullut pojille tutuksi ja luottamus ryhmän sisällä lisääntynyt. Osalle pojista oli oman kehon hyväksyminen selkeästi haastavaa, muun muassa ylipainon takia. Tämä oli luultavasti yksi syistä, miksi uiminen ei aluksi tuntunut pojis-

ta hyvältä idealta. Ylipaino, ruokailu- ja liikuntatottumukset olivat myös eräs teema joka nousi poikien kanssa usein esille. Toiminnan loppupuolella jotkut pojista toivat vahvasti esille sitä, että he aikovat vähentää herkkujen syömistä ja liikkua enemmän.

Kesän lähestyessä pojat olivat entistä kiinnostuneempia ryhmän toiminnan jatkosta. Maaliskuussa Noan työryhmän ja esimiesten kanssa ryhdyttiinkin pohtimaan ryhmän jatkoa. Kaikki näkivät tarpeelliseksi ryhmän jatkumisen, mutta tämä vaatisi ohjaajien vaihtumista, sillä tiesimme, ettemme enää syksyllä pystyisi jatkamaan ryhmän ohjaajina. Ryhmälle löytyikin uudet ohjaajat, ja uusia ohjaajia alettiin käyttää jo keväällä ryhmässä sijaisina. Pojille ei kuitenkaan vielä tässä vaiheessa puhuttu ohjaajien vaihdoksesta. Yhteensä sijaisia tarvittiin toimintakauden aikana neljällä toimintakerralla. Yhden kerran toimintakerta jouduttiin perumaan ohjaajien sairastumisen ja sijaisten puutteen vuoksi.

4.4.4 Yhteistoiminta- ja erovaihe

Keväällä ryhmä tiivistyi entisestään. Viisi pojista kävi ryhmässä aktiivisesti, ja he tulivat hyvin toimeen keskenään. Kaukkila käyttää tästä vaiheesta nimitystä yhteistoimintavaihe. Tässä vaiheessa ryhmän jäsenet ovat omaksuneet ryhmän toimintatavat ja oman roolinsa ryhmässä, ryhmäläiset ovat aktiivisia sekä ryhmän jäsenten välillä vallitsee yhteisymmärrys ja kunnioitus. (Kaukkila 2007: 26.) Yhteistoimintavaihe sijoittui poikaryhmässä huhti- toukokuuhun. Huhtikuussa ryhmän osallistumisprosentti taas nousi ja kaverisuhteet ryhmän sisällä syvenivät. Muutama pojista toi esille, että he ovat olleet tekemisissä myös ryhmän ulkopuolella ja osa pojista kulki lähes aina samaa matkaa ryhmään ja ryhmästä kotiin. Keväällä toimintakerrat sujuivat todella hyvin ja ohjaajien näkökulmasta ryhmän ohjaaminen muuttui helpommaksi; toiminta sujui omalla painollaan, pojat toimivat paremmin yhdessä ja ottivat toisia enemmän huomioon sekä keskittyminen toimintaan oli parantunut huomattavasti toimintakauden aikana. Myös ryhmän poikien ryhmätyöskentelytaidot ja ongelmista selviytymiskeinot olivat kehittyneet toimintakauden aikana selvästi, ainakin ryhmän sisällä. Myös isommissa yleisötapahtumissa pojat alkoivat toimia itsenäisemmin ja rohkeammin. Ruuan ja välipalojen tekeminen ryhmässä nousi myös esille usein, pojat pitivät tätä hyvänä asiana ja kertoivat moneen otteeseen, kuinka olivat kotona tehneet samoja ruokia kuin ryhmässä oli tehty.

Tässä vaiheessa toimintaa oli selkeästi nähtävissä, että toiminta tukee parhaiten hieman yksinäisiä poikia. He myös tulivat yleensä innoissaan ryhmään, eikä heillä ollut juuri poissaoloja. Pojat alkoivat tuoda esille myös entistä intiimimpiä asioita, esimerkiksi yksi poika kertoi kevätrekellä auringossa istuskeltaessa, kuinka hän on aina hävennyt omaa kehoaan.

Keväällä oli selvästi nähtävissä, että ryhmään viimeisimpänä tullut poika ei oikein missään vaiheessa päässyt samalla tavalla sisälle ryhmään, kuin ryhmässä alusta asti mukana olleet pojat. Toisaalta tällä pojalla oli ryhmän ulkopuolella muista pojista poiketen varsin laaja ystäväpiiri ja hän vietti usein aikaa myös nuorisotalolla, jossa ryhmä kokoontui. Muutamana kertana kyseinen poika oli kyllä nuorisotalolla paikalla ryhmän toimintakerralla, mutta ei halunnut osallistua ryhmän toimintaan, lukuun ottamatta välipalaketkeä.

Huhtikuun loppupuolella poikien kanssa otettiin puheeksi ohjaajien vaihtuminen. Aluksi se herätti pojissa suurta vastustusta. Kaukkilan mukaan ryhmän päätyminen aktivoi tunnetasolla aikaisempia luopumisen kokemuksia ja tunteet saattavat nousta pintaan. Ryhmäläiset voivat tuntea voimakasta eroahdistusta, surua, haikeutta sekä helpotusta. (Kaukkila 2007: 26) Poikaryhmässä yksi pojista ilmaisi heti, että lopettaa ryhmässä käymisen jos ohjaajat vaihtuvat. Toinen pojista ei taas reagoinut mitenkään uutiseen, aivan kuin hän ei olisi edes kuullut koko asiaa. Ohjaajina nähtiin tarpeelliseksi, että ohjaajien vaihtumista aletaan työstää tarpeeksi varhaisessa vaiheessa, jotta pojilla olisi aikaa käsitellä asiaa ryhmän sisällä. Toukokuussa kun pojat olivat päässeet muutamaa otteeseen tapaamaan uusia ohjaajia, alkoi näyttää siltä, että ohjaajien vaihdos toteutuu sujuvasti ja lähes kaikki pojat jatkavat ryhmässä käymistä. Myös huoltajien kanssa keskusteltiin ohjaajien vaihdoksesta ja heidän toivottiin käyvän kotona asiaa läpi poikien kanssa.

Toimintakausi saatettiin virallisesti päätökseen päiväretkellä vesipuisto Serenaan. Kun ryhmän ohjaajat vaihtuivat ja toimintakausi päättyi, niin pojista ei ollut havaittavissa ahdistuneisuutta. Vaikka ilmassa oli hieman haikeutta, pojat jäivät kuitenkin kesälomille ryhmän toiminnasta leppoisin mielin.

4.5 Osallistumisprosentit ja kustannukset

Poikaryhmän toimintakauden aikana kaikkien ryhmään osallistuneiden poikien osalta osallistumisprosentti oli 78,71 prosenttia. Ryhmässä käyntejä toimintakaudelle tuli yhteensä 196. Käyntejä olisi voinut enimmillään tulla 249. Osallistumisprosenttiin oltiin tyytyväisiä niin ohjaajien kuin myös Noan työryhmän ja esimiesten taholta. Selvästi valtaosa poissaoloista johtui sairastumisista, lomamatkoista ynnä muista varsin luonnollisista syistä. Osa poissaoloista liittyi siihen, että muutama pojista koki, ettei aina jaksanut tulla ryhmään. Osallistumisprosenttia laski jonkin verran myös se, että yksi ryhmän pojista ei osallistunut toimintaan kovinkaan aktiivisesti. Kuukautta kohti käyntejä ryhmässä tuli 24,5. Koko toimintakauden mukana olleiden poikien keskiarvo oli 30,6 käyntiä 38:sta toimintakauden aikana. Poikaryhmän avulla saatiin luotua siis poikiin jatkuva ja säännöllinen kontakti.

Toimintakauden toiminnan kustannukset olivat yhteensä noin 2000 euroa. Yksi toimintakerta maksoi keskimäärin hieman yli 50 euroa. Yhtä poikaa kohti toiminnan kustannukset koko toimintakauden aikana olivat noin 430 euroa. Kuukaudessa yhden pojan osallistuminen toimintaan maksoi keskimäärin noin 54 euroa. Kustannukset pitivät sisällään toiminnan sisällön, matkat sekä välipalat ja ruokailut. Toiminnan kustannukset maksettiin suurimmaksi osaksi nuorisotoimesta ja ohjaajien palkat maksoi lastensuojelu ja ennaltaehkäisevä terveydenhoito. Ohjaajien palkkoja ei ole laskettu tässä toiminnan kustannuksiin. Työtunteja ohjaajaa kohti tuli noin 25 tuntia kuukaudessa.

4.6 Ryhmän yhteistyötahot

Poikaryhmän toiminnassa asiakaslähtöisyys koettiin tärkeänä asiana ja tämän vuoksi yhteistyöhön poikien huoltajien kanssa haluttiin panostaa. Yhteistyö huoltajien kanssa alkoi alkutapaamisella, jossa jokainen ryhmän poika ja hänen huoltajansa tavattiin yksitellen ennen toiminnan aloittamista. Tapaamisen tarkoituksena oli tulla tutuiksi puolin ja toisin, jotta yhteydenpito toimintakauden aikana sujuisi mahdollisimman hyvin, sekä tehdä yhteydenpito näkyväksi myös ryhmän pojille ja sitouttaa huoltajia ja poikia toimintaan. Alkutapaamisissa perustieto lomakkeen täyttämisen lisäksi vanhemmat vastasivat kyselyyn jossa kysyttiin heidän näkemyksiään ja toiveitaan poikaryhmän toiminnasta, sekä siitä miten he näkisivät ryhmän voivan tukea poikaansa.

Tärkein yhteydenpidonväline poikien huoltajiin oli kotiin lähetettävä kuukausitiedote. Kuukausi tiedotteessa kerrottiin aiemmasta sekä tulevasta toiminnasta ja mahdollisista muutoksista. Kuukausitiedotteen avulla huoltajat tiesivät, mitä ryhmässä milloinkin tapahtuu ja tämän tarkoituksena oli lisätä huoltajien luottamusta toimintaa kohtaan. Kuukausitiedotteesta tuli positiivista palautetta poikien huoltajilta ja huoltajat kokivat, että kuukausitiedote helpotti poikien kanssa keskustelua kotona ryhmän toiminnasta sekä tarjosi hyviä vinkkejä alueen tapahtumista, joihin vanhemmat pystyivät itsekin poikiaan ohjaamaan.

Poikien huoltajiin oltiin yhteydessä puolin ja toisin myös puhelimitse sekä tekstiviestein. Useimmiten yhteydenpito liittyi poissaoloista ilmoittamiseen ja niiden selvittelyyn, sekä toimintaan tulleita äkillisiä muutoksia. Myöhään venyvillä toimintakerroilla poikien huoltajille laitettiin usein aiemman sopimuksen mukaan tekstiviestejä siitä, monelta palaamme Myyrmäkeen tai lopetamme toiminnan, jotta huoltajat tiesivät tulla poikia vastaan oikeana aikana. Joskus huoltajien kanssa myös ehdittiin vaihtamaan muutama sana toiminnasta, mikäli he toivat tai hakivat poikansa ryhmästä.

Ajoittain yhteydenpito huoltajiin koski myös ryhmässä esille tulleita asioita, kuten koulu-kiusausta, erimielisyyksiä kotona tai ryhmässä ja niiden ratkomista, sekä ryhmässä ilmennyttä häiriökäyttäytymistä. Yhteydenpito huoltajiin sujui toimintakauden aikana hyvin ja ikävienkin aiheiden käsittely oli helppoa, kun huoltajia oli tavattu toimintakauden alussa. Välillä huoltajiin oltiin yhteydessä myös silloin, kun pojista ja heidän käytöksestään oli positiivista sanottavaa, koska muutaman pojan kohdalla yhteydenotot useimmiten koskivat ikäviä asioita, niin pojista haluttiin nostaa esille myös onnistumisia ja hyvää käyttäytymistä.

Ryhmän toimintakauden loppupuolella tapasimme yksitellen poikien huoltajia. Tapaamisen tarkoitus oli keskustella poikaryhmän toiminnasta, pojista ja heidän kuulumisistaan sekä lisätä huoltajien tietoa ryhmän toiminnasta ja sen sujumisesta. Samalla huoltajille markkinoitiin poikaryhmän kesätoimintaa, sekä syksyllä alkavaa uutta toimintakautta. Tapaamisen yhteydessä toteutettiin myös haastattelu, jonka tarkoituksena oli kerätä huoltajilta tietoa heidän näkemyksistään ryhmätoiminnasta opinnäytetyötä varten. Muutoin poikien huoltajia ei tavattu erikseen sovittuina aikoina, mutta siihen olisi ollut mahdollista varata aikaa, mikäli tarvetta olisi ilmennyt.

Poikaryhmätyöllä pystyttiin antamaan jonkin verran kasvatuksellista tukea poikien huoltajille. Kasvatuksellinen tuki ilmeni lähinnä huoltajien näkemysten vahvistamisena ja niiden selvittämisenä pojille, poikien ajatusten sanoittamisena ja uusien näkökulmien tarjoamisena, sekä kotona tai koulussa ilmenneiden ongelmatilanteiden ratkomisena. Ryhmässä pidettiin myös esillä kodin ja perheen tärkeyttä ja merkitystä sekä pyrittiin ohjaamaan poikia ja huoltajia puhumaan keskenään ryhmään sekä poikien elämään liittyvistä asioista. Kun yhteydenpito huoltajiin oli olemassa ja se oli avointa, niin huoltajat tiesivät mitä ryhmässä tehdään ja poikienkin oli helpompi puhua ryhmästä kotonaan. Huoltajien antaman palautteen mukaan yhteydenottaminen ryhmän ohjaajiin oli helppoa ja he kokivat yhteistyön toimivaksi.

Ryhmätoiminnan yhteistyötahoja olivat huoltajien lisäksi lasten ja nuorten keskus Noan työryhmä ja esimiehet, lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijät sekä monitoimitila Arkin henkilökunta. Yhteistyö Noan esimiesten kanssa alkoi toiminnan markkinoinnilla ja suunnittelulla, sekä käytännön asioista sopimisella. Toimintakauden aikana yhteistyö Noan esimiesten kanssa oli lähinnä kuukausittaista raportointia toiminnan kulusta ja sen sujuvuudesta, jota toteutettiin lähettämällä heille kuukausiraportti jokaisen kuukauden viimeisen toimintakerran jälkeen. Kuukausiraportissa kuvattiin kulunutta kuukautta, sen toimivuutta ja kustannuksia sekä osallistumisia. Noan esimiesten kanssa myös toteutettiin väli- ja loppuarviointia toiminnasta, sekä suunniteltiin toiminnan jatkoa ensimmäisen toimintakauden jälkeen. Määrällisesti yhteydenpitoa oli paljon aluenuorisosihteerin kanssa, joka vastasi toiminnan rahoituksesta ja tarjosi hyviä vinkkejä toimintaan. Yhteydenpito hänen kanssaan onnistui luontevasti, koska hän työskenteli Arkissa ja oli useimmiten paikanpäällä ryhmäkertojen alkaessa.

Alueen avohuollon lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden kanssa tehty yhteistyö jäi vähäiseksi. Yhteydessä sosiaalityöntekijöihin oltiin ennen toiminnan aloitusta, jolloin toimintaa markkinoitiin heille (liite 8) ja tiedusteltiin sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä ryhmästä ja sen soveltuvuudesta heidän asiakasperheilleen. Toimintakauden jälkeen tapasimme muutaman alueen sosiaalityöntekijöistä, jolloin teimme yhteenvetoa kuluneesta kaudesta ja pohdimme toiminnan jatkoa. Yhteistyö sosiaalityöntekijöiden kanssa olisi voinut olla tarvittaessa tiiviimpääkin, mutta koska kyseessä oli tietäytyyppinen kehittämiskokeilu, niin yhteistyö sosiaalityöntekijöiden kanssa ei vielä ehtinyt muotoutua. Ryhmän pojilla ei myöskään ollut elämässään niin akuutteja asioita, jotka olisivat mielestämme vaatineet yhteistyötä sosiaalityöntekijöiden kanssa. Jos yhteistyötä poikien sosiaalityöntekijöiden kanssa olisi tehty, niin se olisi voitu todennäköisesti toteuttaa arviointina tai kartoituksena poikien tilanteesta sovituin väliajoin. Myös poikakohtaista raportointia toiminnasta olisi voitu tehdä poikien sosiaalityöntekijöille, mikäli se olisi ollut tarpeellista. Tällainen yhteistyö olisi lähinnä tuonut sosiaalityöntekijöille lisää ajankohtaista tietoa pojista ja heidän elämästään.

Noan työryhmään kuuluvan sosiaalityöntekijän kanssa yhteistyö liittyi hyvin pitkälti ryhmään tulevien poikien valintaan, yhteydenpitoon sosiaalityöntekijöiden kanssa, sekä käytännön asioihin, kuten matkakorttien ynnä muiden järjestämiseen. Noan sosiaalityöntekijä myös osallistui toiminnan arviointiin ja häntä tavattiin usein ennen toiminnan aloitusta Noassa. Arkin henkilökunnan kanssa yhteistyö oli lähinnä tilojen ja erilaisten välineiden käyttöön ja varaimiseen liittyvää yhteistyötä. Onnistunut yhteistyö Arkin henkilökunnan kanssa mahdollisti käytännön toiminnan sujuvuuden.

4.7 Toiminnan tavoitteiden toteutuminen

Toiminnan tavoitteiden toteutumista tarkasteltiin koko toimintakauden ajan käyttämällä päiväkirjoja ja reflektiivistä itsearviointia. Jokaisen ryhmän toimintakerran jälkeen pohdittiin tavoitteiden toteutumista ja toiminnan onnistumista sekä sen jatkoa. Tavoitteiden toteutumista tarkasteltiin tarkemmin toiminnan väli- ja loppuarvioinneissa.

4.7.1 Elämänhallinnan lisääminen ja syrjäytymisen ehkäisy

Elämänhallinnan lisäämiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn liittyen toiminnassa oli keskeistä pyrkiä osallistamaan poikia toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa sekä sitouttamaan heitä osaksi ryhmää. Käytännössä tätä toteutettiin toimimalla yhdessä niin paljon kuin mahdollista, sekä ohjaamalla poikia toimimaan keskenään mahdollisuuksien mukaan ja antamaan pojille

yhteistä päätäntä valtaa toiminnan osittaisesta suunnittelusta. Poikia pyrittiin myös vastuutamaan erilaisissa asioissa, esimerkiksi ohjatusti kaupassa käyntien yhteydessä.

Ryhmän kanssa vierailtiin ja toimittiin useissa erilaisissa paikoissa sekä liikuttiin paljon julkisilla kulkuvälineillä. Nämä olivat hyviä tilaisuuksia ohjata poikia oikeanlaiseen käytökseen, opetella toimimaan erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa ja tutustuttaa poikia heidän lähiympäristöönsä sekä sen tuomiin mahdollisuuksiin ja palveluihin. Esimerkiksi tutustumiset nuorisotaloihin ja liikuntapaikkoihin olivat poikien mieleen. Hinnaltaan toimintaa pyrittiin järjestämään mahdollisimman paljon sen mukaisesti, että pojilla olisi mahdollisuus toteuttaa samankaltaista toimintaa jatkossa myös itseksensä.

Keskusteluiden kautta pyrittiin myös tukemaan poikien elämähallintaa. Pojille pyrittiin tarjoamaan vaihtoehtoisia toimintamalleja erilaisiin ongelmatilanteisiin, joita he toivat esille toiminnan aikana. Lisäksi keskusteluissa pyrittiin sanoittamaan ja jäsentämään poikien osittain irrallisia tunteita ja ajatuksia. Myös vertaistuen mahdollisuus jakaa omia kokemuksia ja saada tietää muiden kokemuksista saattoi lisätä poikien itsetuntemusta ja vähentää tunnetta siitä, että pojat olisivat yksin ongelmiensa kanssa.

Säännölliset tapaamiskerrat, mielekäs tekeminen ja oman ikäinen seura olivat myös elämähallintaa tukevia tekijöitä ryhmässä. Poikien kanssa kiinnitettiin ryhmässä huomiota myös arkipäiväisiin asioihin, kuten ruuanlaittoon, omien jälkien siivoamiseen ja itsestä huolehtimiseen.

4.7.2 Vuorovaikutus ja sosiaaliset taidot sekä yhteisöllisyys

Hyvin suuri osa sosiaalisista vuorovaikutustilanteista on ikään kuin sääntöpelejä, joissa ihmiset toimivat rutiininomaisesti (Laine 2005:140). Suurin osa ryhmän pojista ei kuulunut mihinkään koulun tai kodin ulkopuolisiin ryhmiin, joten heidän vuorovaikutustaitojen harjaannuttaminen nähtiin ryhmän toiminnassa tärkeäksi. Pienryhmässä vuorovaikutustilanteita ja niissä olemista oli helppoa ja luonnollista opetella, esimerkiksi ryhmän kanssa tehdyillä retkillä ja liikkumalla erilaisissa paikoissa, joissa pojat oppivat erilaisia vuorovaikutustilanteiden normeja. Kun mukana oli kaksi ohjaajaa, pystyttiin tällaisiin tilanteisiin kiinnittämään huomiota ja ohjaamaan poikia oikeanlaiseen käytökseen. Ryhmän toiminnassa poikia ohjattiin toimimaan mahdollisimman paljon yhdessä ja keskenään pienemmissä ryhmissä, mikä auttoi sosiaalisten suhteiden solmimista ryhmän sisällä. Vuorovaikutus ja sosiaalisiin taitoihin liittyen poikia tuki ryhmässä odottamistilanteet, toisten huomioon ottaminen, kompromissien tekeminen, vertaisryhmässä oleminen, yhdessä toimiminen ja toiminnan suunnittelu sekä ongelmatilanteiden yhdessä selvittäminen ohjaajan avustuksella.

4.7.3 Itsetunnon vahvistaminen ryhmässä

Ryhmän toiminta pyrittiin suunnittelemaan ja ohjaamaan niin, ettei toiminnassa olisi liian suuria haasteita pojille heidän ikänsä ja taustansa huomioiden. Toiminta pyrittiin myös pitämään sellaisena, että pojille oli mahdollista tarjota positiivisia kokemuksia, sekä kannustaa ja kehua heitä ja tätä kautta vahvistaa heidän itsetuntoa. Toiminnan ohjaamisessa pyrittiin huomioimaan, että johonkin liittyminen, kuuluminen, hyväksytyksi tuleminen, osallistuminen ja vaikuttaminen ovat yksilön kehitykselle olennaisen tärkeitä asioita.

Poikaryhmä toimi vertaistukena pojille ja pojat saivat ryhmän kautta kuulumisen, hyväksytyksi tulemisen, sekä osallistumisen kokemuksia. Tämän voisi päätellä tukevan myös poikien itsetunnon kehitystä. Pojat mielellään kertoivatkin asioistaan, kuulumisistaan ja ongelmistaan sekä suunnitelmistaan niiden ratkaisemiseksi. Nämä olivat hyviä tilaisuuksia tukea poikia heidän suunnitelmistaan ja vahvistaa heidän omia ajatuksiaan sekä kannustaa heitä ja antaa positiivista palautetta kun pojat olivat kertomansa mukaan toimineet hyvin. Tätä kautta ryhmän toiminnan aikana pyrittiin vahvistamaan poikien positiivisen käyttäytymisen mallia.

4.7.4 Mielekkään tekemisen tarjoaminen

Pojat kokivat antamansa palautteen perusteella ryhmän toiminnan tarjonneen heille mielekkästä tekemistä. Pojat kyselivät usein toimintakauden aikana, voitaisiinko tiettyä toimintoja tehdä uudestaan. Poikia pyrittiin osallistamaan paljon toiminnan suunnitteluun, jotta toiminta vastaisi heidän toiveitaan. Poikien säännöllinen osallistuminen toimintaan tukee sitä, että toiminta on ollut pojista mielekkästä.

5 ARVIOINTIASETELMA

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää vastaako ryhmä ja sen toiminta poikien ja heidän perheidensä tarpeita. Lisäksi tarkoituksena oli selvittää, kuinka pojat ja heidän huoltajansa ovat kokeneet ryhmän ja saada tietoa, kuinka ryhmämuotoista tukea lastensuojelun avohuollon tukitoimena voitaisiin kehittää.

Arvioinnin kannalta keskeisiä kysymyksiä ovat:

1. Miten ryhmämuotoinen tuki lastensuojelun avohuollon tukitoimena tukee poikia?
2. Vastaako ryhmän toiminta asiakkaiden odotuksia ja tarpeita?
3. Kuinka ryhmän toimintaa voitaisiin kehittää?

5.1 Prosessiarviointi

Koska työssä tarkastellaan ja arvioidaan poikaryhmän toimivuutta ja sen vaikutuksia asiakkaisiin koko toimintakauden aikana käytimme opinnäytetyössä prosessiarviointia arviointimenetelmänä. Riitta Seppänen-Järvelän mukaan prosessiarviointi tarjoaa välineitä kehittämisssessien seuraamiseen, ymmärtämiseen, ohjaamiseen ja dokumentoimiseen. Prosessiarvioinnin peruslähtökohtana on tarkastella toimintaa, jonka kautta pyrkimyksiä toteutetaan ja tällöin se toimii palautteena ja hankkeen ohjaamisen välineenä. (Seppänen-Järvelä 2004: 13 ja 19).

Prosessiarviointi sopii opinnäytetyöhömmö hyvin, koska työssä haluttiin saada tietoa kehittämissprosessin etenemisestä, jota voidaan käyttää hankkeen ohjaamiseen ja toiminnan parantamiseen. Prosessin jatkuva arviointi helpottaa myös prosessin näkyväksi tekemistä toimintakauden loputtua. (Seppänen-Järvelä 2004: 21-22.)

Seppänen-Järvelän mukaan arvioinnin elementit voidaan jakaa kolmeen osa-alueeseen; arvioinnin tekijään (kuka?), arvioitavaan kohteeseen (mitä?), sekä arviointi prosessiin (miten?). (Seppänen-Järvelä 2004: 27-28.) Arviointi toteutettiin sisäisenä arviointina, eli itse ryhmän ohjaajina toteutimme arvioinnin opinnäytetyön muodossa. Koska kyseessä on pienimuotoinen kehittämishanke ja resurssit ovat rajalliset, niin systemaattinen ja hyvin toteutettu itsearviointi voidaan nähdä riittävänä evaluaation toteuttamiseksi (Seppänen-Järvelä 2004: 26).

Arvioinnin avulla haluttiin saada tietoa ryhmän toimivuudesta lastensuojelun avohuollon palveluna ja sen vaikuttavuudesta asiakkaisiin. Arvioinnin avulla pyrittiin myös kehittämään ryhmän toimintaa koko toimintakauden ajan. Ryhmän loputtua arvioinnin kautta saatuja tuloksia peilattiin toiminnalle asetettuihin tavoitteisiin.

5.2 Arviointimenetelmät ja tiedon keruu

Arvioinninmenetelminä ja tiedonlähteinä opinnäytetyössä käytettiin poikien ja huoltajien haastatteluja sekä lomakekyselyitä, toiminnan dokumentointia, kustannusten ja osallistumismäärien seuranta, havainnointia, päiväkirjaa sekä reflektioivaa itsearviota.

Arviointimenetelmien avulla pyrittiin samaan selville, onko ryhmän toiminnalla ollut vaikutusta poikiin. Alkukartoitusten ja loppuhaastattelujen tarkoituksena oli saada selville poikien ja huoltajien kokemuksia ryhmästä, sekä pyrkiä tekemään näkyväksi pojissa mahdollisesti tapahtuneita muutoksia. Havainnoinnin sekä päiväkirjojen avulla arvioitiin poikien osallistumista toimintaan ja vuorovaikutusta ryhmässä sekä niiden kehittymistä. Reflektiivisen itsearvioinnin kautta arvioitiin omaa toimintaa ryhmän ohjaajina ja pyrittiin kehittämään ryhmän toimintaa.

Itsearviointi avulla pyrittiin myös tehdä työtä näkyväksi, koska sen pohjalta toteutettiin raportointia ja toiminnan dokumentointia.

Kun arvioitavasta ilmiöstä halutaan saada mahdollisimman kattava kuva, on hyvä yhdistellä erilaisten lähestymistapojen menetelmiä. Seppänen-Järvelän mukaan on hyvä, jos käytettävä tieto tulee monipuolisista lähteistä. Arvioinnissa voidaan käyttää sekä summatiivista, että formatiivista arviointia. Formatiivinen arviointi kohdistuu kehittämisen toteuttamiseen, eli prosessiin, miten hanketta on tehty ja kuinka sen toimintaa voisi parantaa. Summatiivinen arviointi kohdistuu taas pääasiassa lopputuloksiin ja vaikuttavuuteen. Nämä arvioinnin ulottuvuudet ovat toisiaan täydentäviä ja tämän vuoksi hyödynsimme molempia opinnäytetyössämme. (Seppänen-Järvelä 2004: 19-20, 43.) Näitä arvioinnin eri ulottuvuuksia voidaan tarkastella myös tiedon käyttäjän näkökulmasta. Formatiivisella arvioinnilla tarkoitetaan arviointia, joka tuottaa tietoa arvioinnin kohteesta niille, jotka tuottavat palveluja ja haluavat kehittää niitä. Summatiivinen arviointi taas tarkoittaa arviointitiedon tuottamista päätöksentekijän tarpeisiin. (Arviointi sosiaalipalveluissa 2001: 19.)

5.2.1 Alkukartoitukset ja haastattelut

Arvioidessa ryhmän vaikuttavuutta oli tärkeitä saada selville poikien tilanne toiminnan alussa ja lopussa. Hirsjärven ym. teoksessa ”Tutki ja kirjoita” tuodaan esille, että arvioinnissa on hyvä käyttää haastatteluja sekä kyselylomakkeita, jos halutaan saada selville, mitä asiakkaat ajattelevat ja kokevat (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2003:172).

Huoltajien toiveiden ja odotusten alkukartoituksessa käytettiin avointa kyselylomaketta (liite 2), joka lähetettiin heille kotiin palautuskuoren kanssa. Alkukartoituksessa kerättävät tiedot olivat sellaisia, että niihin pystyi vastaamaan kirjallisesti kyselylomakkeella. Hirsjärven mukaan huolellisesti suunnitellulla kyselyllä voidaan aineisto nopeasti käsitellä ja analysoida. Myös aikataulun ja kustannusten kannalta kysely on hyvä muoto toteuttaa alkukartoitus. (Hirsjärvi ym. 2003:182.)

Alkukartoituksessa käytettiin avoimia kysymyksiä, sekä muutamaa monivalintakysymystä. Avoimilla kysymyksillä saadaan esiin haastateltavien näkökulmia. Ne antavat vastaajalle mahdollisuuden sanoa, mitä hänellä on todella mielessään. (Hirsjärvi ym. 2003: 185-188.) Monivalintakysymyksiin vastaaminen on vastaajalle helpompaa, ja ne tuottavat vähemmän kirjavia vastauksia. Monivalintakysymysten vertailu, käsittely ja analysointi on myös helpompaa. (Hirsjärvi ym. 2003: 188.) Yhdistelemällä alkukartoituksessa avoimia kysymyksiä ja monivalintakysymyksiä pyrittiin saamaan mahdollisimman kattavan kuvan poikien nykytilanteesta, perheen tarpeista sekä huoltajien odotuksista ryhmän toiminnasta.

Poikien alkukartoitus (liite 1) toteutettiin lomakehaastattelun avulla. Poikien alkukartoitus päätettiin toteuttaa ryhmän kokoonnuttua muutaman kerran, jolloin olimme tutustuneet poikiin paremmin. Haastattelutilanteessa luottamus on kuitenkin hyvin tärkeä tekijä ja pidämme toiminnan aloituksen onnistumista myös hyvin tärkeänä, jotta pojat sitoutuisivat toimintaan (Eskola & Suoranta 2003: 93). Poikien alkuhaastattelu toteutettiin ilman nauhuria, jotta pojat eivät jännittäisi haastattelu tilannetta ja saisimme todenmukaisempia vastauksia. Haastattelussa oli myös mukana muutama strukturoitu kysymys, joihin poikien on helppo vastata valitsemalla itseään tai mielenkiintoaan kuvaava vaihtoehto. Poikien alkuhaastattelulla haluttiin kartoittaa poikien toiveita ja tarpeita, sekä saada selville heidän sen hetkistä elämäntilannetta.

Toiminnan loppupuolella pojat, sekä heidän huoltajansa haastateltiin käyttäen lomakehaastatteluja (liite 3 & 4). Huoltajien haastatteluissa käytettiin nauhuria. Haastatteluissa pyrittiin korostamaan asiakkaiden subjektisuutta sekä antamaan pojille ja heidän huoltajilleen mahdollisuuden tuoda asioita esille mahdollisimman vapaasti, jotta saataisiin todenmukainen kuva, onko ryhmän toiminta vastannut odotuksia ja onko sillä ollut vaikutusta poikien hyvinvointiin (Hirsjärvi ym. 2003: 192). Haastattelujen kautta pyrittiin saada selville onko ryhmään osallistuminen vaikuttanut poikien elämään eri konteksteissa. Heikkisen mukaan on tärkeää saada kontekstit näkyviksi, sillä muutostekijät vaikuttavat erityisesti kontekstissaan (Heikkinen 2006: 55). Niinpä alkukartoitusten ja loppuhaastatteluiden kautta pyrittiin saamaan selville onko ryhmästä ollut tukea muun muassa koulun käyntiin, ystävyssuhteisiin, vapaa-ajan viettoon ja kotona olemiseen?

5.2.2 Osallistuva havainnointi ja päiväkirjat

Koko ryhmän toimintakauden ajan pojilta kerättiin suullista palautetta, jotta ryhmän toimintaa voidaan kehittää ryhmän tarpeista lähtien. Suullisen palautteen lisäksi ryhmän toimintaa havainnoitiin jokaisella toimintakerralla käyttäen osallistuvaa havainnointia. Koska toimimme myös ryhmän ohjaajina, oikeastaan ainoa vaihtoehto poikien ja toiminnan havainnointiin oli osallistuva havainnointi. Colin Robsonin mukaan havainnoijan on osallistumalla toimintaan helpompi ymmärtää, mistä toiminnassa on osallisten näkökulmasta kyse (Robson 2001: 147). Ryhmässä tapahtuvat tilanteet eivät olleet etukäteen määrättyjä, ja osallistuva havainnointi voidaankin nähdä vapaasti tilanteessa muotoutuvaksi (Hirsjärvi ym. 2003: 201).

Jokaisen ryhmän toimintakerran jälkeen kirjattiin havainnot poikien vuorovaikutuksesta, toiminnasta ja osallistumisesta havainnointimittareihin (liite 5 & 6). Mittareiden tarkoituksena oli saada näkyväksi pojissa mahdollisesti tapahtuvia muutoksia ryhmän toiminnan aikana. Jouduimme muokkaamaan havainnointimittareita jonkin verran toiminnan aikana, jotta

saimme ne palvelemaan paremmin tarkoitusta. Pohdimme useaan otteeseen mittareiden hyödyllisyyttä tiedon lähteenä. Toimintakauden loputtua mittarit kuitenkin osoittautuivat arvokkaiksi tiedon lähteiksi ja ilman mittareita monia toimintakauden aikana tapahtuneita muutoksia olisi ollut vaikea havaita ja tehdä näkyväksi. Lisäksi pidimme päiväkirjaa toiminnan ajalta. Päiväkirjan tarkoituksena oli helpottaa omien kokemusten pohdintaa ja analysointia (Robson 2001: 134). Päiväkirja toimi myös havainnointimittareiden tukena, jotta aineistoa läpi käytessä pystyimme palauttamaan mieleen, miten toimintakerrat olivat sujuneet.

Toimintaa arvioidessa pohdittiin muun muassa seuraavanlaisia kysymyksiä; saavutetaanko toiminnassa tavoitteita, millaisia ovat toiminnan vaikutukset poikiin, miten yhteistyö sujuu, miten ja miksi toiminnassa on onnistuttu tai epäonnistuttu, sekä mitä tulee muuttaa tai kehittää toiminnassa. (Seppänen-Järvelä 2004: 27 ja 30.)

5.2.3 Reflektiivinen itsearviointi

Prosessin arviointi toteutui itsearviointina, joka on Seppänen-Järvelän mukaan keskeistä kehittämistyössä. Itsearvioinnissa toiminnan toteutuksesta vastaavat työntekijät itse arvioivat työtään ja muokkaavat tätä varten erilaisia arviointimenettelyjä. Omaehtoinen arviointi tuottaa työn kehittämisessä välittömämmin hyödynnettävää tietoa kuin ulkopuoliset toimijat voisivat tarjota. (Seppänen-Järvelä 2004: 24.)

Itsearvioinnin perustana reflektiivisyys antaa parhaimmillaan keinoja kehittää ja tehdä työtä läpinäkyväksi. Yliruka tuo esille, että reflektiivisyys tarkoittaa ”valmiutta sekä työn että ammatillisen ja henkilökohtaisten lähtökohtien tiedostamiseen ja arviointiin” (Yliruka 2000: 24-25). Myös Seppänen-Järvelän mukaan prosessiin osallistuvien refleктоiva itsearviointi on keskeistä kehittämistyössä (Seppänen-Järvelä 2004: 24).

Reflektiossa on kysymys toiminnasta, jossa puntaroidaan ja pohditaan omaa ajattelua ulkoapäin tuleviin virikkeisiin. Reflektio on keskeinen elementti prosessiarvioinnissa, koska sen avulla voidaan arvioida prosessin etenemistä ja ohjata prosessia haluttuun suuntaan. Reflektion työkaluja ovat ennen kaikkea keskustelu, johon kuuluvat avoin puhuminen ja vastuullinen kuunteleminen (Seppänen-Järvelä 2004: 44-47).

Reflektiivinen itsearviointi oli arviointia tehtäessä erittäin keskeisessä asemassa, koska poikaryhmän toimintakausi oli vain kahdeksan kuukauden mittainen. Reflektiivistä itsearviointia toteutettiin prosessin aikana jatkuvasti. Jokaisen toimintakerran jälkeen toimintaa ja sen sujuvuutta arvioitiin havainnointimittareilla, joiden avulla havainnoitiin poikien keskinäistä vuorovaikutusta, osallistumista sekä olemusta ryhmässä. Lisäksi arvioinnissa hyödynnettiin

henkilökohtaisia päiväkirjoja. Havainnointimittareiden täyttäminen perustui yhteiseen keskusteluun toiminnasta ja sen sujuvuudesta. Tämän kautta pystyttiin arvioimaan, miten jokainen toimintakerta oli onnistunut ja mitä toiminnassa pitäisi muuttaa.

Itsearviointia avulla arvioitiin myös omaa ammatillista toimintaa sekä osaamista ja pyrimme kehittämään itseämme ryhmän ohjaajina. Tällainen reflektiivinen arviointi osoittautui hyväksi, sillä sen avulla pystyttiin myös kehittämään havainnointimittareita niin, että ne vastasivat paremmin sitä, mitä oli tarkoitus havainnoida ja toimivat näin myös paremmin arvioinnin välineinä.

Havainnointimittareiden täyttämisen yhteydessä tapahtuvan reflektiivisen arvioinnin lisäksi toiminnan aikana toteutettiin yksi väliarviointi ja loppuarviointi toimintakauden loputtua. Lisäksi reflektiivistä itsearviointia toteutettiin kuukausittain kuukausiraporttia tehtäessä. Arviointeja tehdessä hyödynnettiin toimintakertojen havaintoja. Seppänen-Järvelän mukaan onnistuneen arvioivan reflektion edellytyksiä ryhmässä on muun muassa, että näitä keskusteluja varten on varattu aina jokin rauhallinen tila ja aika, etukäteisvalmistelut on tehty huolellisesti, keskusteluiden dokumentointi niin, että ne ovat kaikkien nähtävillä jo paikan päällä sekä vastuullinen puhuminen ja aktiivinen kuunteleminen (Seppänen-Järvelä 2004: 46).

5.3 Arviointiaineiston analysointi

Arviointi tuotti runsaasti aineistoa, joten onkin tärkeää hahmottaa aineistosta jonkinlainen kokonaiskäsitys. Tarkoituksena oli hahmottaa kertyvää aineistoa jatkuvasti koko prosessin ajan ja miettiä miten siitä saadaan vastauksia arviointikysymyksiin. Aineisto käsiteltäessä on Robsonin mukaan huomioitava seuraavat seikat. Aineiston analyysia pitäisi tehdä koko ajan, eikä vain jäädä odottamaan, että koko aineisto on valmis. Lisäksi kvalitatiivisen asetelman joustavuuden vuoksi on mahdollista kerätä lisäinformaatiota hahmottumassa olevan näytön vahvistukseksi tai kyseenalaistamiseksi. (Robson 2001: 169-170, 177.)

Poikien ja huoltajien loppuhaastatteluiden jälkeen aineisto litteroitiin nopealla aikataululla. Nopea litterointi parantaa tutkimuksen laatua, varsinkin tilanteessa, missä haastattelija itse litteroi aineistoa (Hirsjärvi ym. 2001: 185).

Aineistoa analysoitaessa kerätty aineisto luokiteltiin teemoittain arviointikysymysten mukaisesti. Aineiston luokittelu helpotti aineiston jäsentämistä ja tulkittamista (Hirsjärvi ym. 2001: 147). Luokittelun kautta aineistosta pyrittiin saamaan arviointikysymysten kannalta olennaista tietoa. Teemoittelua pidetään suositeltavana analyysitapana käytännöllisten ongelmien ratkaisemisessa. (Eskola ym. 2003: 174 -178.)

Aineistoa tulkittaessa pohdittiin analyysin tuloksia ja tehtiin johtopäätöksiä aineistosta, joita pyrittiin vertaamaan muuhun aiheesta olevaan teoria tietoon. Tuloksin avulla tarkoituksena oli nähdä tutkittavaa aihetta kokonaisvaltaisemmin (Hirsjärvi ym. 2001: 152).

6 TULOKSET

Tuloksissa esittelemme ensin huoltajien ja poikien haastatteluista esille nousseita kokemuksia ja ajatuksia miten ryhmä tuki poikia ja miten toiminta on vastannut heidän odotuksia ja tarpeita. Lisäksi tuomme esille kehittämisehdotuksia, joita haastatteluista tuli ilmi. Lopuksi tuomme esille havainnointimittareiden, päiväkirjamerkintöjen ja reflektiivisen itsearvioinnin kautta keräämiämme havaintoja pojista ja heidän toiminnasta ryhmässä.

6.1 Miten ryhmä tuki poikia

"Ehdottomasti tärkeitä, sais olla enemmänkin tällästä. Mitä enemmän ne kasvaa, niin sitä vähemmän, niinku, mun mielestä saa mitään tukea. On ollu hyvä kokeilu kyllä"

"Totta kai tärkeitä, mä olen siis tosi kiitollinen, ei oo vantaan kaupungilla ollu riittävästi resursseja tälläseen ja toivon mukaan jatkuu ja tähän panostetaan"

*"Mä katson et meidän ***** tarvitsee tällasta ihan oikeesti, mä en oo sitä pystynyt tukemaan ja isänsä vielä vähemmän tai isää ei oo nähnyt pitkään aikaan"*

Kaikki poikien huoltajista kokivat ryhmämuotoisen tuen lastensuojelun avohuollon palveluna onnistuneeksi. Huoltajat kokivat toiminnan tärkeäksi ja osa vanhemmista oli sitä mieltä, että Vantaan kaupunki ei ole aiemmin pystynyt tarjoamaan avohuollon palveluina pojille suoraan kohdistettua tukea. Ryhmämuotoinen tuki nähtiin tärkeänä, koska huoltajat kokivat, että se on toimivaa erityisesti heidän poikiensa kohdalla ja pojat hyötyvät siitä. Huoltajat toivoivat alueelle lisää tällaisia avohuollon palveluita. Yksi vhuoltajista toi esille, että tämänkaltaisen toiminnan tarjoamisen myös vähän vanhemmille nuorille olisi tärkeitä.

Ryhmän toiminnan vaikuttavuutta poikiin on erittäin vaikea arvioida, varsinkin näin lyhyellä aikavälillä. Haastatteluissa tuli kuitenkin ilmi se, että ohjaajien havainnot pojista olivat hyvin samansuuntaisia poikien huoltajien havaintojen kanssa. Poikien vanhempien palaute ja havainnot pojissa näkyvissä muutoksissa olivat kuitenkin yllättävän selkeitä. Toki täytyy muistaa, että poikien elämässä on ollut ryhmän toimintakauden aikana myös muita tekijöitä, mitkä ovat vaikuttaneet heidän kasvuun ja kehitykseen.

*”Just kun ei ****llakaan oo kaveripiiriä silleen, et se lähtis jonku tykö tai jonku kans ulos duunaa jotain. Niin sen takia tää on hyvä et tää sit niinku tutustuu ja on just sellasta kaikkee kivaa, piristävää nimenomaan.”*

*”Nykyisin **** ei puhu siitä, ettei hänellä ole kavereita.”*

Loppuhaastatteluisa kolme huoltajista oli sitä mieltä, että toiminta oli lisännyt heidän poikiensa itseluottamusta, sekä positiivisuutta. Neljä huoltajista koki, että pojat olivat muuttaneet avoimemmaksi ja heidän yleinen olemuksensa oli muuttunut positiivisempaan suuntaan ryhmässä käynnin myötä. Neljä huoltajista koki myös, että heidän poikansa olivat saaneet uusia kavereita ryhmästä ja pitivät tätä hyvin tärkeänä.

”On muuttunu positiiviseen suuntaan, hänestä on tullu paljon puheliaampi kotona joo kyllä, hänel on mielipiteitä ja tollasiin. Kun hänen kans keskustelee ja selittää syyt minkä takia tekee jotain, niin hän tajuaa sen kyllä. Että te ilmeisesti ootte paljon jutellu heidän kansa.”

*”Huomioonottamisen, niin se ****lla on niinku kotona lisääntyny myös. Et se niinku ajattelee kaikkii meit siellä, ihan pienis elämän arkisis tilanteissa, niin sen mä olen huomannu kyl kotona. Se on iso pointti, just tää tällänen kanssa käyminen, nyt ja tulevaisuudessa just nimenomaan se toisen huomioon ottaminen, et sit ei vaan tuijoteta sitä omaa napaa.”*

*”Näit välipaloja ja ruokia ***** on sit tehnyt kotonakin.”*

Kaikki viisi loppuhaastatteluihin vastannutta huoltajaa olivat sitä mieltä, että ryhmätoiminta oli kehittänyt heidän poikiensa sosiaalisten taitojen kehittymistä. Yksi huoltajista toi esille, että hänen pojalla toisten huomioon ottaminen kotiloissa on lisääntynyt. Poika oli kotona nykyään kärsivällisempi ja vuorovaikutus kotona muiden perheenjäsenien kanssa sujua paremmin. Pojan huoltaja uskoi tämän johtuvan suureksi osaksi poikaryhmässä käymisestä. Kolme huoltajista uskoi poikiensa kiinnostuneen toiminnan myötä erilaisista harrastus ja vapaaajan mahdollisuuksista ja poikien innostuneisuus erilaisia asioita kohtaan oli kasvanut. Esimerkiksi muutama pojista oli alkanut tekemään kotona samoja ruokia, mitä oli ryhmässä tehty.

*”Koulustakin sanottiin, että ***** on nykyään paljon sosiaalisempi ja puheliaampi.”*

”Ei oikeestaan vaikutuksia, yhtä rauhallinen ku ennekin. Mut jos se ei saa niit ihme hepuleita, niin hyvin on menny.”

Kahden pojan koulunkäynnissä oli myös nähtävissä positiivisia muutoksia. Eräs huoltajista toi esille, että koulusta oli tullut sen suuntaista palautetta, että poika oli kouluvuoden aikana tullut sosiaalisemmaksi ja toinen vanhemmista mainitsi poikansa muuttuneen ryhmässä käymisen aikana vastuullisemmaksi koulun käyntiään kohtaan. Yksi huoltajista toi esille, ettei nähnyt muutoksia poikansa olemuksessa. Tämä huoltaja oli kuitenkin tyytyväinen siitä, ettei hänen poikansa saanut ryhmässä ”hepuleita”, joita joskus tuli koulussa. Kaikki huoltajista olivat myös sitä mieltä, että poikaryhmä ei toiminut negatiivisena vertaisryhmänä pojille. Esimerkiksi epäsuotuisan käytöksen mallien ja esimerkkien näkymistä pojissa vanhemmat eivät tuoneet esille.

*”Hyvä että *****lle on tekemistä, koska mulla ei aikaa pojalle riitä, duunin ja muiden asioiden takia”*

*”kun *****llä ei oo sitä isä hahmoa, niin on hyvä et se pääsee tekee kundien kanssa jotain.”*

Kolme huoltajista koki, että heidän pojillensa on ollut tärkeätä päästä tekemään asioita, mitä perheissä ei olisi taloudellisista syistä, vanhempien uupumuksen tai poikien ystävien puutteen takia muuten ollut mahdollista tehdä. Yksi huoltajista toi esille, että ryhmän tarjoama tuki oli hänen pojalleen tärkeätä, koska kokee itse ettei aina jaksaa tukea tarpeeksi poikaansa. Osa huoltajista koki myös ohjaajien sukupuolen tärkeäksi, koska pojan lähiverkostossa ei ole miehen mallia.

Poikien vastaukset olivat keskenään hyvin samansuuntaisia. Kaikkien haastateltujen poikien mielestä ryhmä oli tarjonnut mielekästä tekemistä ja kavereita. Pojat kokivat saaneensa ryhmän kautta myös tietoa tärkeistä asioista. Osa pojista eritteli asioita, joista olivat saaneet tietoa. Näitä asioita olivat koulu ja koulukiusaaminen, yhdessä oleminen ja kaverit, sekä terveelliset elämäntavat. Ryhmä oli kaikkien poikien mielestä turvallinen, mutta kaksi pojista toi esille, että kokoontumispaikka monitoimitalo Arkki oli hieman pelottava paikka, koska siellä pyöri vanhempia nuoria.

Kaikki pojat toivat esille, että ryhmän kesto ja aloitusaika olivat heidän mielestään hyviä. Myös ryhmän koko oli hyvä poikien mielestä. Pojat pitivät erityisesti viikonloppu retkistä ja toivoivat niitä lisää. Pojat toivoivat, että ryhmän toiminta jatkuisi pidempään. Yksi pojista toivoi ryhmän jatkumista aina eläkeikään saakka. Kaikki haastatelluista pojista halusivat jatkaa käymistä ryhmässä. Muutamia pojista askarrutti ohjaajien vaihtuminen, mutta se ei ollut esteenä ryhmässä käynnin jatkamiselle.

6.2 Miten ryhmän toiminta on vastannut huoltajien ja poikien odotuksia

Huoltajat toivoivat alkukyselyissä esille toiveitaan ja odotuksiaan ryhmän toiminnalta. Huoltajien toiveista nousi esille se, että pojat saisivat ryhmästä uusia kavereita ja mukavaa tekemistä samanikäisten poikien kanssa. Huoltajat toivoivat myös, että ryhmässä kiinnitettäisiin huomiota sosiaalisiin taitoihin, sekä ryhmässä toimimiseen. Kolme huoltajista toi esille myös toiveen, että pojat saisivat ”miehen mallia”. Yhdellä huoltajista ei ollut erityisiä odotuksia ryhmän toiminnasta, hän toi kuitenkin esille, että toivoisi poikansa viihtyvän ryhmässä ja saavan uusia kavereita.

Pojat halusivat alkuhaastatteluiden perusteella ryhmältä eniten mukavaa tekemistä, liikuntaa, kavereita, tapahtumissa käymistä ja yhdessä pelailua. Ryhmässä käsiteltävistä teemoista pojat nostivat esille terveelliset elämäntavat, ruokavalion ja koulun käyntiin liittyvät asiat, kuten lintsuamisen ja koulukiusaamisen.

”Hyvä, että on ollut erilaisia juttuja. Ettei oo yhtä ja samaa tekemistä, et pelataan jotain bilistä ja istutaan täs vaan... ei ne tarvii olla mitään megajuttuja, mut erilaista.”

*”Mä sanoin ****llekin siitä, et tosi kiva juttu et se on malttanu käydä täällä.”*

Kaikkien huoltajien haastatteluiden perusteella ryhmän toiminta on vastannut odotuksia. Muutama huoltajista toi esille, että toiminta oli ollut parempaa, kuin mitä he olivat alun perin kuvitelleet. Huoltajat kokivat, että heidän poikansa ovat olleet innostuneita ryhmästä sekä sen toiminnasta ja ryhmässä käymisestä oli ollut hyötyä pojille. Tärkeäksi nähtiin, että pojilla on jotain säännöllistä ja selkeää aikuisten ohjaamaa tekemistä, koska kenelläkään ryhmän pojista ei ollut säännöllisiä harrastuksia. Kolme huoltajista toi esille tyytyväisyyttä siitä, että ryhmässä käymisen kautta heidän poikansa olivat viettäneet vapaa-aikaansa myös muualla kuin vain kotona.

”Te ootte tehny silleen järkevii juttui, et kun kotona rahaa ei ole, niin hyvä et ne ei oo kustantanu mitään älyttömiä. Näitä on mahdollista tehdä poikien itekin. Hyvä ettei aina oo tavoteltu liian isoja juttuja, että ne on normaalien ihmisten saatavilla.”

*”Megazonesta **** innostu ja lähdetään varmaan sinne koko perheellä. Niistä kuukausitiedotteista saa sit muutenkin tietoa mitä te siellä teette.”*

Osa huoltajista piti tärkeänä monipuolista tekemistä ja vaihtelua toiminnassa. Yksi huoltajista koki erityisesti hyvänä sen, että ryhmässä tehdään sopivan hintaista toimintaa. Huoltajat kokivat hyväksi, että ryhmässä tarjotaan virikkeitä ja ideoita pojille, joita he voivat toteuttaa kavereidensa, sekä myös perheidensä kanssa. Myös erilaisen toiminnan mainostaminen pojille

sekä huoltajille kuukausitiedotteessa koettiin hyväksi. Lähes kaikki huoltajat toivat esille, että olivat tyytyväisiä siitä, että pojat olivat luoneet kaverisuhteita ryhmän sisällä. Muutamat pojista oli viettänyt vapaa-aikaa yhdessä myös ryhmän ulkopuolella.

Pojat kokivat, että ryhmässä oli ollut mukava käydä ja toiminta oli suurimmalta osin vastannut odotuksia. Kaikki toiminta ei ollut aina pojista kiinnostavaa, mutta poikien välillä oli myös paljon eroja mikä oli mukavaa toimintaa ja mikä ei. Tämä vaikutti kuitenkin varsin vähän ryhmän poissaoloihin ja poikien poissaolot johtuivat yleisesti muista syistä, kun siitä mitä ryhmässä oli suunniteltu tehtäväksi. Viimeisimpänä ryhmään tullut poika koki, että ryhmän muut pojat olivat hyvin erilaisia kuin hän, eikä hän oikein tutustunut kunnolla muihin poikiin. Tällä pojalla olikin paljon poissaoloja ryhmästä, mutta toisaalta hän vietti paljon aikaa nuorisotalolla ja hänellä oli useita kavereita siellä.

Muutamit ryhmän toimintakertojen sisällöistä nousivat pojilla selkeiksi suosikeiksi. Lasersota Megazone ja itse tehdyt pehmomiekat olivat poikien mielestä mukavinta tekemistä. Muutamit pojista toi esille myös sitä, että ryhmässä käydyt keskustelut esimerkiksi koulun käynnistä, kaverisuhteista ja kiusaamisesta olivat olleet hyviä ja tärkeitä asioita. Kaikkien muiden paitsi yhden pojan mielestä oli ollut mukavaa tutustua ryhmän muihin poikiin ja viettää aikaa ryhmässä heidän kanssaan.

6.3 Miten ryhmän toimintaa voisi kehittää

”Kymmenen ja puol pistettä!”

”..mut viikonloppuja vois olla vaik esimerkiks kaks kertaa kuussa.”

Huoltajista oli aika vaikea miettiä kehittämis ehdotuksia ryhmän toiminnalle. Keskeisin kehittämisen alue, jota huoltajat toivat esille, oli ryhmäkertojen määrä. Lähes kaikki huoltajat toivoivat, että toimintaa olisi enemmän. Muutaman pojan huoltaja ehdotti, että toimintaa voisi olla enemmän varsinkin viikonloppuisin. Eräs huoltajista toivoi enemmän liikuntaa sekä käymistä erilaisissa paikoissa ja tapahtumissa, sillä hän näki poikansa olevan innoissaan tapahtumissa käynneistä. Kolme huoltajista toivoi, että samankaltaista toimintaa pitäisi tarjota laajemminkin Vantaalla ja myös muille kuin erityislapsille.

Poikien vastaukset ryhmän kehittämisestä painottuivat enemmän toiminnan sisältöön. Pojat toivoivat erilaisia asioita, mitä toimintakauden aikana ei ehditty toteuttaa tai lisää heidän omasta mielestä kivoja tekemisiä. Puolet pojista toi esille, että toimintaa voisi olla enemmän, ja puolet oli sitä mieltä, että toimintaa oli sopivasti. Melkein kaikki pojista oli sitä miel-

tä, että ryhmän koko on hyvä pitää pienenä ja he toivoivat myös suljettua ryhmää, mihin ei otettaisi enää uusia poikia. Yksi pojista toi vahvasti esille sitä, että ohjaajien vaihtuminen harmittaa.

*”Pankaa vaan sinne opinnäytetyöhön, et näitä tarvitaan kyllä. Mul on kokemusta tästä jomonen vuoden takaa ja tämmöstä tarvitaan. Tää nuorisotila esim. on isommille ja tää ei oo hyvä ****lle. Eeli hyvä et on tällänen ryhmä, että voi tehdä muutakin. Hyvä että tähän ikään on tarjottu tekemistä, kun tän ikäisille ei kovin paljoa oo mitään...”*

”Kyllä, pidän tärkeänä (toiminnan jatkumisen), jatkuva ryhmä ois kiva kun pysyis samoja poikia, et tulis sellasia hyviä kaverisuhteita”

Kaikki haastatellut huoltajat näkivät ryhmän jatkumisen tärkeänä. Ystävyysuhteet, ryhmän vapaamuotoisuus, ryhmän pieni koko ja koulutetut ohjaajat mainittiin tärkeinä tekijöinä jatkumisen kannalta. Kaksi huoltajista mainitsi, että heidän pojillaan on ollut vaikeata sitoutua mihinkään harrastuksiin, mutta ryhmässä pojat ovat jaksaneet käydä aktiivisesti. Huoltajat toivat esille, että tämän ikäisille pojille ei ole tarjolla paljoa ohjattua tekemistä ja esimerkiksi liikuntaharrastuksissa tämän ikäisten poikien kohdalla toiminta alkaa olla jo aika kilpailullista. Kaikki pojat toivoivat myös ryhmän jatkumista.

6.4 Toiminnan ja poikien havainnointi

Huoltajien ja poikien haastatteluiden lisäksi havainnoimme poikia ja heidän toimintaansa ryhmässä toimintakauden ajan. Havaintojamme kirjassimme havainnointimittareihin sekä pidimme päiväkirjaa toimintakerroista. Seuraavassa esittelemme omia havaintojamme toimintakauden ajalta. Toimintakauden aikana tehdyt omat havainnot ryhmän toiminnasta ja pojista olivat varsin samansuuntaisia, kuin huoltajien ja poikien loppuhaastatteluiden tulokset.

Ryhmässä pojat ovat säännöllisesti päässeet viettämään aikaa ohjatusti samanikäisessä seurassa ja poikien keskinäiset suhteet ovatkin selvästi syventyneet ja ryhmän toimintakauden aikana poikien välille on syntynyt uusia kaverisuhteita. Pojat ovat olleet innoissaan toiminnasta, joten se on ollut heidän mielestään luultavasti mielekästä. Mielekäs tekeminen antoi pojille hyviä kokemuksia ja palveli näin ollen jo itsessään mielenterveyttä ja itsetuntoa. Kiinnostuksesta toiminnan sisältöön kertoi myös se, että pojat odottivat suurella innolla aina uusia kuukausitiedotteita.

Koska toimintakauden aikana oli runsaasti tapaamisia(38), pystyttiin poikiin luomaan hyvää kontakti. Poikien luottamus ohjaajiin parani selvästi toimintakauden aikana, mikä näkyi var-

sinkin keskusteluissa ja muutaman pojan tarpeena saada kaksinkeskeistä aikaa ohjaajien kanssa. Ryhmä on myös toiminut pojille foorumina, missä on saanut tuoda itseään esille. Pojat ovat kertoneet avoimesti omista asioistaan ja huolistaan ja ryhmässä syntyi rakentavia keskusteluja. Keskusteluiden ja toiminnan kautta ryhmässä on pystytty tukemaan poikia. Keskusteluissa pojat voivat saada vahvistusta omille ajatuksille ja näkemyksilleen ja jäsentämään sekä suhteuttamaan niitä. Tämä on luultavasti myös parantanut poikien minäkäsitystä ja minäkuvan kehitystä.

Pojille on toiminnan aikana pyritty antamaan mahdollisimman paljon onnistumisen kokemuksia ja siinä on tunnut onnistuneen. Ryhmässä on suurimmaksi osaksi ollut kannustava ilmapiiri. Vuorovaikutus ja sosiaalisissa taidoissa lähes jokaisen pojan kohdalla on ollut havaittavissa kehittymistä.

Lähiympäristön hahmotus on pojilla parantunut toiminnan ja liikkumisen kautta jonkin verran. Toimintakauden aikana suurin osa pojista oppi hahmottamaan julkisilla kulkuvälineillä liikkumista ja pojat ovat saaneet myös tietoa vapaa-ajan toiminta-areenoista ja heille tarkoitetuista palveluista.

Havainnoimme poikia toiminnan aikana myös yksilöllisemmin ja seuraavassa yhteenvetoa havainnoista.

Poika 1: Pojan keskittyminen ja toisten huomioonottaminen on parantunut toiminnan aikana selvästi. Toimi usein ryhmän sovittelijana. Perusasioista huolehtiminen pojalla hankalaa, muun muassa tavarat ovat usein hukassa. Tähän on ryhmässä pyritty kiinnittämään erityistä huomiota. Tuonut esille paljon henkilökohtaisia huolenaiheita ja osaa ottaa näitä puheeksi hyvin luontevasti. Pojan koulunkäynnin vaikeuksia on pohdittu pojan ja hänen huoltajansa kanssa jonkin verran ryhmässä käynnin aikana.

Poika 2: Hyvin vilkas poika, mutta alun hölmöilijästä muuttui toimintakauden aikana selvästi rauhallisemmaksi. Toimi usein joukon johtohahmona ja puheenjohtajana. On hyvin puhelias ja sanavalmis poika. Usein pojan ajatuksista ja kysymyksistä on saatu hyviä keskusteluja aikaseksi ryhmässä. Uuden pojan hyväksyminen ryhmään oli vaikeata, tähän jouduttiin ohjaajina puuttumaan. Kotiin päin oltiin jonkin verran yhteydessä ja huoltajan kanssa pohdittiin miten poika jaksaisi keskittyä ryhmässä käyntiin, kun toimintakauden aikana oli sellainen jakso, jolloin ryhmässä käynti ei poikaa oikein kiinnostanut. Kaupassa käynti ja ohjaajien huomio oli tärkeitä tälle pojalle. Usein hyvissä ajoin paikalla keskustelemassa ohjaajien kanssa häntä mietityttävistä asioista.

Poika 3: Pojan ja huoltajan kanssa tehty aika paljon yhteistyötä, jotta käytös ryhmässä parani. Pojalla oli ongelmia myös koulussa ja kotona. Yhteistyö tuntui tuottavan tulosta toimintakauden edetessä. Omien jälkien siivoaminen ja odottamistilanteet olivat pojalle hyvin vaikeita. Näihin kiinnitettiin pojan kohdalla erityistä huomiota, ja tämä tuotti myös tulosta. Luottamuksen saatua ohjaajiin, toi esille asioita, joista ei uskaltanut kotona ja koulussa puhua. Välillä toisten kiusaamista ja levotonta olemista, mutta keskittyminen ja toisten huomioonottaminen parantui selvästi toimintakauden aikana.

Poika 4: On ollut alusta asti ollut hyvin rauhallinen poika. Muutamassa kuukaudessa sopeutui hyvin ryhmään. Ryhmään sopeutumisesta olimme ohjaajina aluksi huolissamme. Ystävystyi yhden ryhmän pojista kanssa ja he viettivät toimintakerroilla paljon aikaa yhdessä.

Poika 5: Vaikutti aluksi todella ujolta pojalta, mutta olemus muuttui selvästi avoimemmaksi ja reippaammaksi toimintakauden aikana. Pojan kanssa tehtiin paljon työtä, jotta ei jäisi peleissä ynnä muussa tekemisessä ulkopuoliseksi. Ystävystyi hyvin muutamien ryhmän poikien kanssa. Poika jännitti paljon tilanteita, joissa paljon ihmisiä ja tarvinnut paljon kannustusta ja tukea toimimiseen näissä tilanteissa. Kysellyt ohjaajilta paljon arkisista asioista, joihin tuli myöhemmin toimintakauden aikana muutosta. Näitä olleet muun muassa vaatetukseen, ulkonäköön sekä omaan kehoon liittyvät kysymykset. Nautti paljon toimintakerroista, jolloin saanut paljon ohjaajien huomiota. Toimintakauden loppua kohden alkoi innostua enemmän tekemisistä ja onnistumisista. Lisäksi alkoi loppuvaiheessa tuoda esille henkilökohtaisempia asioitaan. Jännitti paljon ryhmän ohjaajien vaihtumista.

Poika 6: Tuli mukaan kesken toimintakauden ja oli alusta asti hieman ulkopuolinen ryhmässä. Ohjaajien toimesta poikaa pyrittiin saamaan osaksi ryhmää, mutta tässä ei oikein onnistuttu. Ensimmäisellä kerralla aiheutti muutamia ikäviä välikohtauksia, mitkä luultavasti vaikuttivat ryhmään sopeutumiseen. Olisi halunnut kaverinsa mukaan ryhmään ja kun tämä ei onnistunut, ryhmässä käynnit vähenivät. Vietti usein aikaa Arkin nuorisotalolla kavereidensa kanssa, kun ryhmällä oli toimintaa.

7 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tuloksista voidaan todeta, että ryhmän toiminta on vastannut poikien ja heidän huoltajiensa tarpeita ja odotuksia ja tämän kaltaiselle toiminnalle näyttäisi olevan tarvetta. Ryhmän toiminnassa mielekäs tekeminen, vapaa-ajan viettäminen kodin ulkopuolella turvallisessa ympäristössä ja ystävien saaminen osoittautuivat tärkeiksi asioiksi pojille sekä heidän huoltajilleen.

Opinnäytetyön tuloksista voidaan päätellä, että ryhmämuotoinen tuki soveltuu hyvin lastensuojelun avohuollon tukitoimeksi ja tällä voidaan tarjota tukea osalle lastensuojelun avohuollon asiakasperheistä. Ryhmän toiminnalla pystyttiin vaikuttamaan poikien yleiseen olemukseen, mikä muuttui toimintakauden aikana avoimemmaksi ja positiivisemmaksi. Myös poikien sosiaaliset taidot ja toisten huomioon ottaminen kehittyivät toimintakauden aikana. Ryhmän toiminnalla on mahdollista myös tukea poikia koulunkäyntiin liittyvissä asioissa. Tulosten perusteella poikaryhmätoiminta voidaan nähdä elämänhallintaa tukevana, sekä syrjäytymistä ehkäisevänä toimintana, joka tukee poikien jaksamista ja heidän huoltajiensa kasvatustyötä. Alpo Heikkisen mukaan keskeisiä konteksteja missä hyvinvoinnin muutostekijät voivat näkyä ovat muun muassa perheolot, koulu, vapaa-aika ja harrastusten puute sekä psyykinen ja sosiaalinen hyvinvointi (Heikkinen 2006: 117.) Opinnäytetyömme tuloksien mukaan monilla pojista näkyikin muutoksia näissä konteksteissa.

Suurin osa ryhmään kuuluneista pojista saatiin sitoutumaan toimintaan yllättävän hyvin. Sitoutumista edesauttoi todennäköisesti huoltajien kanssa tehty aktiivinen yhteistyö, toiminnan vapaaehtoisuus ja avoimuus, sekä suorituspainneiden puuttuminen. Ryhmään sitoutuneisiin poikiin pystyttiin toimintakauden aikana luomaan tiivis kontakti ja tämä edesauttoi toiminnalle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Toiminnallisuudella ja vertaisryhmällä vaikutti myös olevan keskeiset roolit ryhmän tavoitteiden toteutumisessa. Tuloksista tuli ilmi, että pojat sekä heidän huoltajansa toivoivat toiminnalle jatkoa ja viikonlopputoiminnan lisäämistä. Tuloksien perusteella voidaan olettaa, että ryhmän pojat hyötyisivät pidempi kestoisesta ryhmätoiminnasta.

Eri tutkimuksissa lastensuojelun avohuollon ryhmistä on tullut esille samankaltaisia tuloksia, kun opinnäytetyömme arviointi osuudessa. Kodin ulkopuolisella tuella nähdään muun muassa Heikkisen (2006: 49, 114) mukaan olevan vahva merkitys nuorten syrjäytymiskiirteen ehkäisyssä. Toiminnan jatkuvuus ja nuorten sitoutuneisuus toimintaan samojen aikuisten kanssa ovat Heikkisen mukaan mahdollistavia muutostekijöitä. Myös Parviainen (Heikkinen & kumpp. 2007: 199) tuo esille, että monet lastensuojelun asiakaslapset tarvitsevat erilaisia tukiverkkoja selviytyäkseen. Aikuisen läsnäolo lisää lapsen mahdollisuuksia selviytyä. Lastensuojelun asiakasperheiden lapsille on tärkeätä tarjota aikuisen läsnäoloa, sillä heidän vanhemmilla puuttuu usein voimavaroja toimia lapsen edun mukaisesti (Heikkinen & kumpp. 2007: 185). Poikaryhmän huoltajien haastatteluista tuli esille samansuuntaisia ajatuksia. Osa huoltajista toi esille, ettei heillä ollut kovin paljoa aikaa tai voimavaroja olla poikansa kanssa. Huoltajat kokivat myös tarpeelliseksi ryhmän jatkuvuuden, mikä ainakin syrjäytymistä ehkäisevästä näkökulmasta olisi tärkeätä.

Poikaryhmän toiminnasta on keskeistä nostaa esille se, että pojille tarjottiin mielekästä tekemistä. Vaikka poikien elämäntilanteessa ei tapahtuisi isoja muutoksia, lastensuojelun ryh-

mätoiminnan arvona voisi pitää sitä, että pojille on tarjottu jotakin hyvää ja mielekästä tekemistä (Heikkinen & kumpp. 2007: 61). Myös Meikäpoika-projektin Kivikon poikien loppuraportissa tuotiin esille, että ryhmätoiminnassa on tärkeitä se, että ryhmä mahdollistaa pääsyn sellaisiin paikkoihin, joihin perheellä ei muuten ole välttämättä varaa mennä (Kivikon pojat loppuraportti 2003:4). Hyvän ja mielekkään tekemisen tarjoaminen lapsille ja nuorille lastensuojelun avohuollon palveluissa onkin eräs ryhmämuotoisen toiminnan keskeisistä tavoitteista. Tästä he hyötyvät terapeuttisestikin ja sillä voi olla vaikutusta myös myöhemmissä elämän vaiheissa. Pekkarinen tuo esille, että onnistunut ryhmätoiminta tarjoaa merkityksellisiä osallisuuden kokemuksia lastensuojelun piirissä oleville lapsille (Pekkarinen 2006: 127).

Vertaistuen ja toiminnallisuuden merkitystä osana ryhmätoimintaa nähdään myös monissa lähteissä tärkeäksi. Parviaisen (Heikkinen & kumpp. 2007: 199) mukaan vertaisryhmän kautta lapset ymmärtävät olevansa ainutlaatuisia ja silti samanlaisia. Vantaan kaupungin kehittäjäsosiaalityöntekijöiden selvityksessä (Kröger & kumpp. 2008:12-13) vertaistuen merkitys oli toiminnallisuuden kanssa suurimmat vaikuttavat tekijät ryhmätoiminnan tavoitteiden toteutumiseen. Toiminnallisen ryhmätoiminnan positiivisia vaikutuksia tuodaan esille myös Kivikon poikien loppuraportissa (Kivikon pojat loppuraportti 2003:4).

Ryhmätoiminnalla on myös muissa tutkimuksissa nähty olevan vaikutusta vuorovaikutus ja sosiaalisille suhteille. Säännöllinen ja pitkäkestoinen ryhmätoiminta antaa monia mahdollisuuksia työntekijän ja asiakkaan väliselle suhteelle sekä myös lasten ja nuorten keskinäisille suhteille. Esimerkiksi Levamon tutkimuksessa kävi ilmi, että muutokset syntyvät yleensä sosiaalisten suhteiden ja vuorovaikutuksen myötä (Heikkinen & kumpp. 2007: 148).

Lapsille suunnatussa lastensuojelun ryhmätoiminnassa perhekeskeisyys ja huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö näyttäisi olevan eräs keskeinen tekijä ryhmään sitoutumisen kannalta. Tämän suuntaisia tuloksiin ovat tulleet muun muassa Vantaan kaupungin kehittäjäsosiaalityöntekijät ja Meikäpoika-projektin työryhmä. Opinnäytetyömme arviointiosuudessa tulimme hyvin samankaltaisiin tuloksiin ja esimerkiksi ryhmän ohjaajien ja vanhempien väliseen yhteydenpitoon ja avoimuuteen näyttäisi lastensuojelun ryhmätoiminnassa olevan hyödyllistä panostaa. Myös säännölliset kokoontumisajat samassa paikassa samaan aikaan ja selkeät rutiinit ryhmän sisällä helpottavat lapsilla ja nuorilla ryhmän kokoontumisten muistamista ja ryhmään tuleamista. (Kröger & kumpp. 2008: 9-10.) (Kivikon pojat loppuraportti 2003: 5.)

Lastensuojelun avohuollon ryhmätoiminnalle tuntuisi olevan tarvetta myös laajemmalla mitakaavassa. Ryhmätoimintaa toteutettaessa tuntuisi olevan tärkeitä huomioida kohderyhmän tarpeet ja toiminnan tavoitteet, ja tätä kautta toiminnalle voitaisiin miettiä erilaisia funktioita. Opinnäytetyömme ja aihetta käsiteltävien tutkimusten perusteella ryhmätoiminta lastensuojelun avohuollossa tuntuisi olevan toimiva työmuoto sekä ehkäisevässä että varhaisen

puuttumisen työssä. Heikkisen tuo esille tutkimuksensa tulosten perusteella, että nuorten kriiseihin tulee vastata varhaisemmin ja intensiivisemmin moniammatillisin keinoin (Heikkinen 2006: 130). Vantaan kaupungin kehittäjäsosiaalityöntekijöiden selvityksessä tuotiin taas selkeästi esille, että lastensuojelun perheille sopivia ryhmiä ei ole tällä hetkellä riittävästi tarjolla. Erityisesti kouluikäisille lapsille ja nuorille tarvittaisiin lisää ryhmätoimintaa (Kröger & Kumpu. 2008: 7-8)

Opinnäytetyön viitekehyksessä esitellyt teoriat tuntuivat soveltuvan hyvin lastensuojelun avoimuuden poikaryhmän käytäntöön. Koska kyseessä oli ryhmämuotoinen työskentely oli hyvin loogista nostaa esille ryhmäteorioita ja miettiä miten ryhmämuotoinen tuki voi tukea kohde-ryhmänä olleita 11-12 vuotiaita poikia. Kuten esimerkiksi Heikkinen (2006:14.) tuo esille, erilaiset ryhmät voivat olla erittäin tärkeitä lasten ja nuorten itsetunnon tukijoita. Ryhmän kautta voidaan saada positiivista palautetta ja hyväksyntää, kun sitä ei välttämättä muuten kotoa, koulusta tai ystäväpiiristä saada.

Poikaryhmän toiminnassa ryhmän pojat myös ystävyystyivät keskenään, mitä pojat ja heidän huoltajansa pitivät tärkeänä asiana ryhmän toiminnassa. Monella pojista ei ollut juuri koulun ulkopuolisia ystävyys-suhteita ennen ryhmän alkamista. Laine korostaa ystävyys-suhteiden merkitystä yksilön kehityksessä niin emotionaalisen, sosiaalisen kuin myös kognitiivisen kehityksen kannalta. Kaveri ja toverisuhteet tukevat lasten sosiaalista kehitystä ja kokemukset omassa ikäryhmässä kehittävät myös sosiaalisen todellisuuden tajuamista. Ystävät, kaverit ja muut toverit toimivat ikään kuin standardeina, joihin voi verrata itseään. (Laine 2005: 175.) Lastensuojelun piirissä oleville lapsille ja nuorille vaikuttaisikin olevan tärkeätä tarjota ohjattuja ja turvallisia vertaisryhmiä. Oman vertaisryhmän ulkopuolelle joutuminen voi merkitä lapsille ja nuorille todellista syrjäytymisvaaraa (Laine 2005: 207-208).

Ryhmässä pystytään tarjoamaan lapsille ja nuorille myös osallisuuden kokemuksia. Ryhmäkokemus, joka antaa jäsenelle osallisuuden kokemuksen, vahvistaa hänen subjektiivuttaan. Osallistumisen ja sitä kautta lisääntyvän itsetuntemuksen nähdään kasvattavan yksilön toimintakykyä. (Jauhiainen 1994:19.) Myös elämänhallinta- ja vuorovaikutustaitojen opetteluun ryhmän merkitys on oleellinen. Nyky-yhteiskunnassa yhdessä olemisen ja vuorovaikutuksen taidot ovat erittäin arvokkaita. Näiden taitojen oppimiseksi tarvitaan usein ryhmiä, joissa on mahdollista ilmaista omia mielipiteitä turvallisesti. (Aalto 2002: 4.)

Sosiaalipedagoginen orientaatio tuntui sopivan hyvin poikaryhmän ohjaamisen taustalle. Poikaryhmän toiminnassa hyvin keskeisessä asemassa olleet yhteisöllisyys ja toiminnallisuus ovat myös osa sosiaalipedagogista perusajattelua. Yhteisöllisyyden nähdään sosiaalipedagogiikassa ajattelussa tapahtuvan kasvatuksen kautta, jossa korostuu yhteistoiminnallisuus, luovuus ja elämyksellisyys. Sosiaalipedagogisessa perusajattelussa nuorten ja lasten tukemisen mahdolli-

suuksia pyritään etsimään yhteistoiminnallisuudesta. (Rautiainen 2005: 97.) Opinnäytetyön tuloksienkin valossa voidaan havaita, että yhdessä tekemisen kautta pojat oppivat muun muassa kärsivällisyyttä ja toisten huomioon ottamista. Yhdessä koetut positiiviset kokemukset ja elämykset edesauttoivat myös ystävyysuhteiden luomisessa ryhmässä ja toiminnan voidaan katsoa myös ehkäisevän ryhmän poikien syrjäytymisriskiä. Sosiaalipedagogisessa ajattelussa sosiaalisia ongelmia voidaan ehkäistä ja lieventää muun muassa kiinnittämällä huomiota nuorten mahdollisuuksiin oppia uusia asioita, saavuttamalla uudenlaista elämäntaitoa ja motivoitumalla suuntaamaan omaa elämäänsä myönteisiin päämääriin. (Rautiainen 2005: 13.)

Kuulumisella eri yhteisöihin katsotaan sosiaalipedagogisesti olevan keskeinen merkitys ihmisen persoonallisuuden kehitykselle ja identiteetin muodostukselle (Hämäläinen 2001: 62- 63). Poikaryhmän pienen koon takia kaikilla pojilla oli mahdollisuus päästä vaikuttamaan ryhmän toimintaan ja kaikkia poikia pystyttiin huomioimaan myös yksilöllisesti ryhmän toiminnan aikana. Tuloksista kävi ilmi, ettei suurimmalla osasta pojilla ollut ennen ryhmän toiminnan alkamista koulun lisäksi mitään kodin ulkopuolista yhteisöä mihin he olisivat kuuluneet. Näin ryhmän voidaan katsoa sosiaalipedagogisesti tarjoavan tärkeän tekijän poikien elämään. Pojat olivat myös sitoutuneet varsin hyvin ryhmän toimintaan, joten heille ryhmään kuuluminen näytti olevan tärkeätä.

Sosiaalipedagogisessa ajattelussa on tuotu esille, että nuorten kanssa työskenneltäessä sosiaalipedagogiikassa on kyse nuorten elämänhallinnan ja subjektiivisuuden kasvamisen edistämisestä ja tukemisesta siinä arjen todellisuudessa, jossa he elävät (Hämäläinen 2000: 28). Poikaryhmässä arkipäiväisyyttä tuotiin esille muun muassa sillä, että ryhmässä käsitellyt teemat tulivat pitkälti poikien omien keskustelun avauksien ja kokemusten kautta käsiteltäviksi ryhmässä. Toiminnassa pyrittiin myös siihen, että pojilla olisi mahdollisuus ryhmän toiminnan ulkopuolella toteuttaa samankaltaisia asioita, mitä ryhmässä tehtiin. Pojille esiteltiin ryhmän toiminnan aikana esille heidän lähiympäristönsä mahdollisuuksia muun muassa erilaisten heille kohdistettujen palveluiden osalta.

Poikaryhmän ohjauksessa taustalla oli myös sukupuolisensitiivinen orientaatio. Havaintojemme mukaan ohjaamassamme ryhmässä sukupuolisensitiivisyyttä pystyttiin toteuttamaan ja uskomme sukupuolisensitiivisen työotteen vaikuttavan poikiin positiivisesti, tukemalla erityisesti heidän käsitystään poikana olemisesta ja mieheksi kasvamisesta.

Sukupuolisensitiivinen työote tarkoittaa sitä, että kaikille nuorille pyritään tarjoamaan mahdollisimman laajat mahdollisuudet tehdä juuri sitä mistä he pitävät riippumatta sukupuolestaan. Yhteiskunta odottaa poikien käyttäytyvän sen kapean koodin mukaan, joka tekee heistä lopulta miehiä. Yksinkertaistaen sukupuolisensitiivinen nuorisotyö poikien osalta tarkoittaa sitä, että poikia kannustetaan olemaan juuri sellaisia kuin he ovat ja rohkaistaan heitä

omien tunteidensa kanssa. (Sarjanoja 2003: 6.) Ryhmä tarjosi pojille mahdollisuuden tehdä juuri sitä mistä he pitivät, eivätkä sukupuoliroolit olleet esteenä ryhmässä järjestetyille toiminnalle. Pienessä ryhmässä poikia oli helppoa kannustaa olemaan juuri sellaisia kuin he ovat ja ryhmässä oli aikaa ja tilaa keskusteluun, poikien kuunteluun, heidän tunteilleen sekä niiden käsittelylle.

Poikaryhmässä ylläpidettiin poikien omia mahdollisuuksia vaikuttaa siihen, mitä he haluavat ryhmässä tehdä. Ryhmässä ei pyritty järjestämään mitään erityistä ”äijä-toimintaa”, mutta mikäli pojat sitä halusivat, ei sitä myöskään vältelty. Ketään ei myös pakotettu toimintaan osallistumiseen, vaan se oli täysin vapaaehtoista. Poikaryhmätoiminnassa pystyttiin mielestämme positiivisten kokemusten kautta opettamaan sosiaalisia taitoja ja kohottamaan poikien itsetuntoa. Ryhmän pieni koko helpotti poikien osallistumista ja sitoutumista ryhmään. Toiminta perustui avoimuuteen sekä suoritusvaatimusten puuttumiseen, jotka voidaan nähdä sukupuolisensitiivisen poikatyön mahdollisuuksina ja vahvuuksina. (Railotie 2003: 11.)

8 POHDINTA

Kuten aikaisemmin jo toimme työssä esille, ryhmämuotoinen tuki tuntuu soveltuvan hyvin lastensuojelun avohuollon tukitoimeksi. Vaikka ryhmän vaikutusten näkyväksi tekeminen voi olla haastavaa, tuli tuloksissa ilmi yllättävän hyvin, miten ryhmän toiminnan avulla pystyttiin tukemaan ryhmään kuuluneita poikia. Opinnäytetyöprosessi antoi meille myös paljon valmiuksia lähteä toteuttamaan vastaavaa ryhmätoimintaa myös tulevaisuudessa.

Ryhmää ohjatessa, sekä opinnäytetyötä tehdessä pyrimme toimimaan sosiaalialan eettisten periaatteiden mukaisesti. Opinnäytetyöstä ei tule ilmi lasten eikä huoltajien nimiä ja kerätyt arviointimateriaalit tuhoataan opinnäytetyön valmistuttua. Vaikka poikaryhmän aikana tehdyt kyselyt ja haastattelut antoivat arvokasta tietoa asiakkaiden kokemuksista ja näkemyksistä, niin niihin on silti suhtauduttava kriittisesti. Haastattelutilanteissa pyrittiin olemaan johdattelematta haastateltavia ja heille korostettiin rehellisen palautteen antamisen tärkeyttä. Kysymysten asettelut ja tutut ohjaajat ovat saattaneet kuitenkin vaikuttaa vastaajien vastauksiin. Huomion arvoista on kuitenkin se, että omat havaintomme olivat erittäin samansuuntaisia poikien ja heidän huoltajiensa vastausten kanssa.

Toiminnan arvioinnin suunnittelu ja säännöllinen arviointi mahdollistivat sen, että arvioinnissa ja havainnoinnissa pystyttiin keskittymään pääasiassa aiheeseen, jota oli tarkoitus arvioida. Vaikka toiminta oli monella osa-alueella onnistunutta, niin kriittisellä arvioinnilla käytännön toiminnasta sekä ryhmän ohjauksesta löytyi toimintakauden aikana kehittämisalueita. Prosessiarviointi oli menetelmänä toimiva ja se mahdollisti toiminnan epäkohtien esille tuomisen ja

niiden tarkastelun lyhyessä ajassa. Epäkohdat liittyivät muun muassa ajankäyttöön, toimivien käytänteiden löytämiseen ja muuttamiseen, sekä poikien rajaamiseen. Prosessiarvioinnin avulla toimintaa saatiin ohjattua toimintakauden aikana tarkoitusta palvelemaan suuntaan, ja se mahdollisti kehittymisen ohjaajina sekä toiminnan jatkuvan kehittämisen.

Ryhmän toiminta oli mielestämme oikea-aikaista tämän ryhmän pojille. Ryhmän poikien valinnassa oli onnistuttu ja tätä varmasti edesauttoi se, että toimintaa sosiaalityöntekijöille markkinoidea, olimme tehneet selkeän linjauksen siitä, minkälaisia poikia toiminnalla pysyttäisiin mahdollisesti tukemaan. Poikaryhmän ulkopuolelle rajattiin vaikeasti oireilevat, aggressiivisesti käyttäytyvät sekä sijoitusta tai arviointi- ja erilaisia kuntoutusjaksoja odottavat pojat. Poikien valinnassa hyötyä oli myös siitä, että valintaa koordinoi Noan sosiaalityöntekijä, joka oli tietoinen poikaryhmälle asetetuista tavoitteista ja siitä millaisille pojille ryhmää oli tarkoitus tarjota. Myös se, että toimintakauden aikana ei ilmennyt suuria yllätyksiä tai huolta poikien elämässä tai heidän voinnissaan, joka olisi tarvinnut yhteydenottoa sosiaalityöntekijään, tukee oletusta siitä, että toiminta sopi hyvin ryhmään valituille pojille.

Optimaalisinta tämän kaltaisessa ryhmässä todennäköisesti olisi se, että toiminnan ohjausta jatkettaisiin samoilla ohjaajilla mahdollisimman pitkään. Silloin poikien saama aikuiskontakti olisi pidempiaikainen ja se saattaisi mahdollistaa tiiviimmän työskentelyn poikien kanssa ja ryhmässä käsiteltävissä asioissa voitaisiin tarvittaessa mennä syvemmälle. Myös luottamuksellisen suhteen rakentaminen poikiin ja heidän huoltajiinsa saattaisi helpottaa, eikä sen rakentamisessa tarvitsisi kiirehtiä. Uusien ohjaajien tuleminen ryhmään tarkoittaa kuitenkin lähes aina sitä, että kontaktin luominen poikiin ja huoltajiin täytyy aloittaa uudelleen ja tämä saattaa luonnollisesti hidastaa tai pysäyttää ryhmän prosessin ja mielenkiinnon toimintaa kohtaan. Kuitenkin huolellisella suunnittelulla ja toteutetulla ohjaajien vaihdoksella voidaan muutoksen mahdollisesti tuomia haittoja minimoida.

Ryhmässä oli toimintakauden alussa kerrallaan enintään kahdeksan poikaa. Toimintakauden aikana ryhmän koko kuitenkin pieneni ja toimintaan osallistui kauden aikana aktiivisesti viisi poikaa. Ohjaajina koimme tämän kokoisen ryhmän sopivaksi, sillä kahdeksan poikaa oli ajoittain jopa hieman liikaa tämän tyyppiseen vertaisryhmätoimintaan. Muutaman pojan poissaoloon ei ole haitannut toimintaa, vaan silloin paikalla oleville pojille oli mahdollista antaa tavallista enemmän ohjaajien aikaa ja huomiota. Pojat ja heidän huoltajansa olivat myös samaa mieltä ryhmän koosta, eivätkä olisi halunneet ryhmään enempää poikia. Havaintojemme, sekä haastatteluiden tuloksien perusteella voidaan todeta, että turvallisuuden tunteen luominen onnistui hyvin pienessä ja suljetussa ryhmässä. Tämä myös nopeutti suhteen rakentamista poikien kanssa ja helpotti heidän toimintaansa ryhmässä. Varsinkin ujompien ja yksinäisten poikien oli helppoa saada uusia kaverisuhteita pienessä ryhmässä ja he uskalsivat myös ottaa vaikeita asioita esille ryhmän ollessa tuttu ja turvallinen. Toiminnan kustannuste-

hokkuus laski jonkin verran ryhmän pientyessä, mutta toisaalta olettamuksiemme mukaan vastapainona toiminnan vaikuttavuus poikiin kasvoi.

Toteuttamassamme poikaryhmä toiminnassa oli mukana ujoja ja hiljaisia sekä sosiaalisia ja levottomia poikia. Mielestämme ei ole hyvä erottaa toisistaan erilaisia poikia, koska erilaisuus voi toimia vertaisryhmässä voimavarana, jonka myötä pojat oppivat toimimaan yhdessä erilaisuudesta huolimatta, sekä saavat toisiltaan monipuolisempia kokemuksia. On kuitenkin tärkeää pohtia sitä, miten haastavia tai vaikeasti oireilevia lapsia ryhmään voidaan ottaa, sekä sitä millaisiin haasteisiin ryhmän ohjaajat pystyvät onnistuneesti vastaamaan. Mikäli ryhmämuotoista tukea tarjotaan erittäin haastaville lapsille ja nuorille, on tärkeää pohtia ryhmän sopivaa kokoa ja ohjaajien määrää. Vääränlaisilla asiakasvalinnoilla voidaan jopa vahvistaa epäsosiaalista käytöstä ja vaikeuttaa vaikeasti oireilevien poikien itsetunnon kehitystä. Tämän vuoksi on mielestämme tärkeää tarkastella vertaisryhmätoimintaa kriittisesti ja hyväksyä se tosi asia, että vertaisryhmämuotoinen tuki ei välttämättä sovellu kaikille lapsille ja nuorille.

Toimintakauden loppupuolella havaitsimme uusien poikien ryhmään ottamisen kesken toimintakauden olevan erittäin haastavaa niin ohjaajille kuin pojillekin. Omien havaintojemme mukaan ohjaamamme kaltainen ryhmätoiminta onnistuu parhaiten, kun ryhmä pidetään suljettuna jo toiminnan alusta asti. Vaikka osa ryhmän jäsenistä lopettaisi ryhmässä käymisen, niin se ei kokemuksemme mukaan haittaa ryhmän toimintaa, sillä sitä voidaan luontevasti muokata aina tarpeiden mukaan. Haastatteluista myös ilmeni, että pojat ja heidän huoltajansa arvostivat ryhmän pientä kokoa sekä kokivat sen turvalliseksi.

Toiminta on myös hyvä pitää vapaaehtoisena ja pojille on hyvä antaa mahdollisuuksia vaikuttaa toiminnan sisältöön. Vapaaehtoisuus korostaa poikien omaa osallisuutta ja voi myös lisätä mielenkiintoa toimintaa kohtaan sekä helpottaa osallistumista, kun pojat tietävät, että heihin ei kohdistu ohjaajien taholta asetettuja odotuksia. Vapaaehtoisuuden lisäksi poikien mahdollisuus vaikuttaa itse toimintaan lisäsi todennäköisesti poikien aitoa kiinnostusta ryhmää kohtaan ja sitoutti heitä siihen. Ohjaamassamme ryhmässä pojat toivat aktiivisesti esille kehittämisehdotuksia ja uusia ideoita, sekä antoivat tarvittaessa myös negatiivista palautetta toiminnasta.

Ryhmän toiminta onnistuttiin pitämään monipuolisena ja toiminnallisuus oli suuressa roolissa koko toimintakauden ajan. Toiminnan monipuolisuuteen vaikutti omalta osaltaan toimintaan varattu riittävä rahoitus ja sekä ryhmän käytössä olleet hyvät tilat. Toiminnallisuuden havaittiin helpottavan ujojen ja hiljaisien poikien osallistumista toimintaan ja toiminnallisuuden kautta pojille pystyttiin tarjoamaan konkreettisia onnistumisen sekä hyvänolon kokemuksia. Erityisen onnistuneita hetkiä poikaryhmätoiminnassa oli viikonloppuihin sijoittuva toiminta.

Vaikka toiminnallisuus oli keskeistä ryhmätoiminnassa, niin huomasimme, että 11-12-vuotiaiden poikien halukkuutta keskusteluun ei kannata väheksyä. Tästä hyvänä esimerkkinä toimi se, että vaikka pojat eivät olisi joiakin päivänä osallistuneet itse toimintaan muiden menojensa vuoksi, he halusivat useimmiten tulla käymään välipalalla. Välipalasta muodostui hyvä hetki keskustella ajankohtaisista asioista sekä kuulumisista ja välipalaketkillä pojat ottivat usein puheeksi hyvinkin henkilökohtaisia asioita. Ryhmässä syntyneet keskustelut toivat esille erityisesti sitä, että pojat olivat kiinnostuneita ja tietoisia elämänsä epäkohdista ja halukkaita pohtimaan niitä rauhallisessa ja turvallisessa ympäristössä. Toimintakauden edetessä huomasimme, että rauhallista keskusteluaikaa on tärkeää resursoida hieman suunniteltua enemmän. Tarve keskustelujalle näkyi erityisesti siinä, että osa ryhmän pojista saattoi tulla hyvissä ajoin ennen toiminnan aloitusta tulla tapaamaan ohjaajia ja juttelemaan asioistaan.

Poikaryhmän alkuhaastatteluiden perusteella poikien huoltajat näkivät tärkeänä sen, että ryhmän ohjaajina toimivat miesohjaajat. Osa poikien huoltajista myös toivoi poikiensa pääsevän tekemään ryhmässä poikien juttuja sekä saavan ryhmän kautta miehenmallia. Monella poikaryhmän pojista oli elämässään hyvin vähän säännöllisiä aikuiskontakteja kodin ja koulun ulkopuolella. Osalla pojista ei ollut läheisiä miehenmalleja heidän arjessaan. Ryhmän pojat olivat latenssi-ikäisiä ja tässä iässä kokonaispersoonallisuus kehitty merkittävästi. Keskeistä persoonallisuuden kehityksessä on samaistuminen omaa sukupuolta olevaan vanhempaan tai aikuisiin. (Dunderfelt 2004: 88-89.) Poikaryhmän toiminnassa keskeistä oli se, että pojat saivat itse vaikuttaa ryhmän toiminnan sisältöön, eikä poikia erityisesti ohjattu ”miesten tekemiseen”. Tämän voisi olettaa vahvistaneen poikien kasvua, kun pojat saivat itse rakentaa omaa käsitystään poikana olemisesta, eikä heille tarjottu valmista mallia siitä, mitä poikien kuuluu tai on suotavaa tehdä. Ryhmän pojat olivat selvästi erittäin kiinnostuneita kuulemaan ajatuksistamme ja kertomaan omia näkemyksiään, sekä keskustelemaan niistä. Poikaryhmässä pojille pystyttiin mielestämme tarjoamaan miesohjaajien huomiota ja osoittamaan kiinnostusta heidän elämäänsä kohtaan. Se että pojat saivat puhua kokemuksistaan ja ajatuksistaan rauhallisessa ympäristössä miesohjaajien, sekä toisien poikien kanssa, on varmasti tukenut heidän poikana olemista ja kasvamistaan, sekä antanut pojille lisää vertailu ja peilauspintaa omaan kasvuunsa.

Omien oppimistavoitteiden toteutumista pohdimme ryhmän toimintakauden loputtua. Suurimmaksi osaksi oppimistavoitteet tuntuivat toteutuneen. Ohjaajan roolissa toimiminen ei ollut niin haastavaa kuin aluksi luulimme sen olevan. Ohjaajana toimimista helpotti oleellisesti se, että pojat olivat motivoituneita toimintaan. Joissain tilanteissa jouduimme kuitenkin miettimään ryhmän rajoja ja sitä mikä on ryhmässä hyväksyttävää. Toiminnan onnistumisen kannalta tasapainoilu rajojen asettamisen sekä vapaan olemisen välimaastossa oli tärkeätä. Ohjaajan roolissa toimittaessa oli keskeistä tiedostaa toiminnan tavoitteet jotta poikien tar-

peisiin pystytään vastaamaan. Sosiaalipedagogista työtettä ja sukupuolisensitiivisyyttä huomioitiin toiminnan aikana ottamalla toiminnassa huomioon yhteisöllisyyttä, käsittelemällä ryhmässä poikien arjesta esille nousevia asioita ja rohkaisemalla poikia olemaan omia itsejään sekä tuomaan esille heidän tunteita ja ajatuksiaan.

Ryhmän perustaminen ja toiminnan toteuttaminen vaati paljon suunnittelua, organisointikykyä, ongelmanratkaisutaitoa, sekä stressin sietokykyä. Onnistuimme tässä mielestämme hyvin. Toiminnan hyvä osallistumisprosentti ja palaute mitä saimme pojilta, heidän huoltajiltaan sekä esimiestahoilta kertoi toiminnan onnistumisesta. Mielestämme myös yhteistyö tarvittavien yhteistyötahojen kanssa sujui hyvin.

Toimintakauden aikana meidän väliseen yhteistyöhön toi lisää haasteita toiminnan hektisyys sekä ajoittaiset tiukat aikataulut. Vastuu ryhmätoiminnan toteuttamisesta jakautui kuitenkin tasaisesti ja onnistuneella vastuun ja tehtävien jaolla toiminta pystyttiin pitämään sujuvana ja vähintään toinen ohjaajista oli jatkuvasti läsnä pojille. Yhteistyötä helpotti oleellisesti se, että tunsimme toisemme jo etukäteen ja olimme kumpikin motivoituneita poikaryhmän ohjaukseen. Toimintakauden aikana roolimme ohjaajina sekä meidän välinen työnjako muotoutuivat toimiviksi. Vastuun jakamisessa pyrimme huomioimaan toistemme kiinnostuksenkohteet ja vahvuusalueet ja tämä helpotti työn sujuvuutta.

Ryhmän ohjaajina onnistuimme luomaan toiminnalle sellaisen rakenteen, mikä mahdollisti tämän ikäisille pojille mahdollisuuden keskustella luontevasti. Luontevaan keskusteluun varmasti liittyi oleellisesti luottamuksellisen ilmapiirin luominen. Luottamuksellisen ilmapiirin rakentamisen kannalta ryhmä oli sopivan kokoinen, se pidettiin suljettuna ja ryhmän rakenteesta ja yhdessä tehdyistä säännöistä pidettiin kiinni. Toiminnan rakenteissa oli varattu pojille aikaa keskusteluun ja se näytti toimivan, koska pojat toivat aktiivisesti esille erilaisia mieliään painavia tai kiinnostavia asioita. Ryhmässä myös vertaistuki saatiin toimivaksi, mutta se vaati meiltä ohjaajina erittäin paljon tilanneherkkyyttä ja läsnä olemista. Hyvä osoitus luottamuksellisesta ja avoimesta ilmapiiristä oli se, että pojat uskalsivat tulla ryhmään huonotuilisina, sekä kertoa ikävistäkin kuulumisistaan ja monista hyvin henkilökohtaisista asioista. Muutamaan otteeseen jouduimme pohtimaan vaativatko poikien esille tuomat asiat yhteydenottoja muun muassa kouluun. Käsiteltyämme asioita poikien ja välillä myös heidän huoltajiensa kanssa, asiat pystyttiin selvittämään ilman kontaktin ottamista ulkopuolisiin tahoihin.

Ryhmän ohjaaminen ja toteuttaminen oli mielenkiintoista ja haastavaa ja antoi paljon ammatillisia valmiuksia lähteä toteuttamaan vastaavanlaista toimintaa myös tulevaisuudessa. Lisäksi prosessi antoi kokemuksia verkostoissa työskentelystä ja lisäsi valmiuksia toimia lastensuojelun asiakkaiden parissa. Opinnäytetyön tekeminen osana ryhmän toteuttamista oli pitkä prosessi ja se on sisältänyt monenlaisia vaiheita. Ajoittain opinnäytetyön tekeminen on ollut

raskasta, mutta opinnäytetyöprosessi on opettanut paljon käytännön arvioinnin toteuttamisesta ja antanut valmiuksia huomioida tutkivaa ja kehittävää työtettä osana työtä.

Arviointi ja toiminnan kehittäminen olivat erityisen tärkeitä ryhmäprosessin kehittämisessä sekä käytännön toiminnan ohjaamisessa onnistuneesti. Toiminnan arviointia oli mielestämme tarpeellista suorittaa säännöllisesti ohjaajien kesken, koska sen avulla päästiin tarkastelemaan tavoitteiden saavuttamista, ja vetämään yhteistä linjaa ohjaustyön tekemiseen. Toiminnan arviointia voidaan pitää mielestämme myös työn mielekkyyttä ja työssä jaksamista ylläpitävänä tekijänä. Vaikka toiminnan arviointi, kehittäminen ja suunnittelu vievät suhteessa ohjaustyöhön paljon aikaa, niin havaintojemme mukaan niillä voidaan parantaa toiminnan laatua merkittävästi. Tämä näkyi erityisesti siinä, että juuri niillä kerroilla, joilla koimme poikaryhmän ohjaamisen epäonnistuneen, emme olleet käyttäneet etukäteen tarpeeksi aikaa toiminnan suunnitteluun ja valmisteluun. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että pojille ei pystytty tarjoamaan ohjaajien aikaa ja huomiota niin paljoa kuin he olisivat tarvinneet, vaan osa suunnittelusta ja valmistelusta jouduttiin tekemään ryhmän ohjausajan kustannuksella. Pojissa tämä aiheutti levottomuutta ja osa pojista saattoi alkaa hakea huomiota häiriökäyttäytymisellä.

Ryhmän ohjaamisen toteuttaminen ulkopuolisina ohjaajina toi mukanaan erilaisia haasteita ja epäselvyyksiä. Toimintakauden lopussa toimintaa arvioidessamme tulimme siihen tulokseen, että ryhmän ohjaus olisi helpompaa, jos sitä toteutettaisiin kaupungin ”sisäisinä” työntekijöinä, esimerkiksi sosiaaliohjaajina. Optimaalisinta mielestämme olisi se, että ohjaajat työskentelisivät fyysisesti samassa paikassa. Silloin pystyttäisiin todennäköisesti myös paremmin hyödyntämään kaupungin valmiita yhteistyöverkostoja ja käyttämään aikaa tehokkaammin hyödyksi, sillä toiminnan suunnittelu ja valmistelu vaativat paljon aikaa ja säätämistä, mikä olisi helpompaa toteuttaa muun työn ohessa. Myös ajan resursoiminen työn suunnitteluun ja arviointiin olisi helpompaa ja todennäköisesti tilatkin sitä varten olisivat valmiina.

Ulkopuolisina ohjaajina työajan määrittely, yhteisen ajan sekä tarvittavien tilojen löytäminen suunnittelua varten oli ajoittain haastavaa. Käytännössä tämä näkyi siinä, että pojille ei pystytty tarjoamaan alkuperäissuunnitelmien mukaisesti tutustumista erilaisiin harrastusmahdollisuuksiin. Tämä johtui yksinkertaisesti siitä, että yhteistyöhön harrastustoiminnan tarjoajien kanssa ei ollut mahdollista käyttää niin paljoa aikaa, kuin se olisi vaatinut.

Kaupungin sisällä toimivien työntekijöiden, esimerkiksi sosiaaliohjaajien, olisi myös todennäköisesti luontevampaa tehdä yhteistyötä muiden lastensuojelun avohuollon työntekijöiden kanssa ja näin tietoisuus eri tahojen tekemästä työstä lisääntyisi. Koska poikaryhmätoimintaa tarjottiin lastensuojelun avohuollon tukimuotona, niin sitä olisi mielestämme luontevaa toteuttaa saman organisaation alaisuudessa. Myös lastensuojelun asiakkaiden ohjaaminen ver-

taisryhmiin saattaisi helpottua, kun toimintaa organisoitaisiin ja toteutettaisiin saman tahon alaisuudessa. (Vrt. Kröger & Kumpp. 2008: 13.)

Mikäli jatkossa perustetaan lisää vastaavia ryhmiä, voisi olla hyödyllistä pohtia alueen sosiaalityöntekijöiden kanssa ryhmätoiminnan kehittämistä. Ryhmätoimintaa voitaisiin mahdollisesti toteuttaa myös sellaisille lapsille ja nuorille, jotka jo selvästi oireilevat tai joiden elämäntilanteesta ei sosiaalitoimella ole kattavaa käsitystä. Pojat kertoivat vertaisryhmässä elämänsä epäkohdista varsin avoimesti ja ne tulevat usein myös selvästi esille ryhmätoiminnassa. Koska ryhmätoiminnan avulla on mahdollista saada hyvä ja luottamuksellinen kontakti lapsiin ja nuoriin, voitaisiin ryhmän kautta tehdä myös kattavaa arviointia alueen lastensuojelulle. Tällaisen kartoittavan funktion avulla sosiaalityöntekijät saisivat ajankohtaista tietoa asiakkaidensa elämäntilanteesta ja heille pystyttäisiin myös mahdollisesti tarjoamaan heille parhaiten sopivaa tukea, mikäli ryhmätoiminta ei olisi tukimuotona riittävä. (Vrt. Parviainen 2007:197.)

Sitä, pystytäänkö tämän tyyppisillä toiminnallisilla ryhmillä vähentämään lastensuojelun sijaishuollon tarvetta, on mahdotonta pohtia yhden toimintakauden jälkeen. Mikäli sijoitusten vähentymistä tai lastensuojelun kustannuksien hillitsemistä halutaan peilata lastensuojelun avohuollon vertaisryhmätoimintaan, tulisi asiasta tehdä pitkäaikaistutkimusta. Jatkossa voisi olla myös mielenkiintoista tutkia sitä, miten lastensuojelun asiakkuuden omaavat pojat hyötyvät pidemmistä, useita vuosia kestävästä vertaisryhmästä ja miten vertaisryhmät tukevat heidän kasvamistaan ja elämässä pärjäämistä. Samalla todennäköisesti saataisiin lisää tietoa siitä, mihin lastensuojelun vertaisryhmätoiminnassa kannattaa erityisesti panostaa ja millä elämän osa-alueilla toiminta tukee poikia eniten.

LÄHTEET

- Aalto, Mikko. 2000. Ryppäästä ryhmäksi. My generation oy.
- Aalto, Mikko. 2002. Turvallinen ryhmä. Forssan kirjapaino Oy.
- Arviointi sosiaalipalveluissa. Katsaus arvioinnin peruskysymyksiin. 2001. Helsinki: Stakes. Fin-soc työpapereita 3/2001.
- Dunderfelt, Tony. 2004. Elämänkaaripsykologia - Lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen. Porvoo: WSOY.
- Eskola, Jari. Suoranta, Juha. 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Heikkinen, Alpo. 2006. ”Olenko mä sitä riskiryhmää?” Lastensuojelun poikaryhmien hyvinvoinnin muutostekijät -realistinen etnografia. Helsinki: Helsingin yliopisto. Yhteiskuntapolitiikanlaitos.
- Heikkinen, Alpo. 2007a. Nuoret lastensuojelun avohuollossa- palveluiden ja menetelmien tarkastelu. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Selvityksiä 2007:1.
- Heikkinen, Alpo. 2007b. Nuorten ryhmätoiminta. Lastensuojelun käsikirja. Sosiaaliportti. <www.sosiaaliportti.fi/fiFI/lastensuojelunkasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/nuortenvertaissyhmatoiminta/> (viitattu 8.5.2008)
- Heikkinen, Alpo. Levamo, Pauliina. Parviainen, Maaret. Savolainen, Aili. 2007. Näe minut - kuule minua. Kokemuksia ryhmistä. Helsinki: Socca ja Heikki Waris instituutin julkaisusarja 11/2007)
- Hirsjärvi, Sirkka. Hurme, Helena. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, Sirkka. Remes, Pirkko. Sajavaara, Paula. 2003. Tutki ja kirjoita. Vantaa: Tammi.
- Hämäläinen, Juha. 2000. Sosiaalipedagoginen strategia koulutuksesta ja työstä syrjäytyneiden ja syrjäytymisuhan alla elävien nuorten auttamiseksi. Snellman-instituutin arkistojulkaisu 1/2000. Kuopio. Snellman instituutti.
- Hämäläinen, Juha. 2001. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopio: Kuopion yliopisto opetusjulkaisuja 1/1999.
- Jauhiainen, Riitta. Eskola, Marjatta. 1994. Ryhmäilmiö. Juva: WSOY.
- Jokinen, Pertti. 2001. Seikkailuretkiä poikien kanssa. Socius 2001/1.
- Kaukkila, Veli. Lehtonen, Elisa. 2007. Enemmän ryhmästä. Käsikirja ryhmänohjaajan taitoja tarvitsevalle. Helsinki: SMS-Tuotanto Oy.
- Keltikangas-Järvinen, Liisa. 2005. Hyvä itsetunto. Helsinki: WSOY
- Kivikon pojat loppuraportti. 2003. Meikäpoika-projekti 2001-2003.
- Kröger, Anne. Paasivirta, Annukka. Vuori, Anna. 2008. Ryhmämuotoinen asiakastyö lastensuojelussa. Lastensuojelun hyvät käytännöt Vantaalla. Vantaan kaupunki.

L 2007/417 = Lastensuojelulaki. www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2007/20070417 <Viitattu 10.10.2007>

Laine, Kaarina. 2005. Minä, me ja muut sosiaalisissa verkostoissa. Helsinki: Otava.

Lastensuojelun avohuollon asiakastilasto ikäryhmittäin 2007. Vantaan sosiaalitoimen asiakastietojärjestelmä. Vantaan kaupunki.

Myllärniemi, Annina. 2005. Huostaanottojen kriteerit pääkaupunkiseudulla. Helsinki: Socca. Heikki Waris-instituutin julkaisusarja 2005.

Nyqvist, Leo 1995 Onnistuuko räätälöity työ nuorisohuollossa? Ehkäisevän nuorisohuollon koekiluprojektin arviointitutkimus. Turku: Turun yliopisto. Sosiaalipolitiikan laitos.

Parviainen, Maaret. 2007. Luovasti siltaa sisimpään. Teoksesta Näe minut - kuule minua. Kokemuksia ryhmistä. Helsinki: Socca ja Heikki Waris instituutin julkaisusarja 11/2007.

Pekkarinen, Elina. 2006. Lastensuojelun ryhmätoiminta murrosikäisten tyttöjen kokemana. Teoksesta Lapset ja sosiaalityö - Kohtaamisia, menetelmiä ja tiedon uudelleen arviointia. Jyväskylä: PS-kustannus.

Railotie, Päivi (toim). Poikatyöseminaarit 2001-2003. Meikäpoika-projekti. Koosteet luennoista 2.10.2001, 10.01.2002, 18.11.2003. Setlementtinuorten liitto ry.

Rautiainen, Asta. 2005. Koulu yhteisöllisenä toimijana. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadian julkaisuja. Sarja B: Oppimateriaalit 4.

Robson, Colin. 2001. Käytännön arvioinnin perusteet. Opas evaluaation tekijöille ja tilaajille. Helsinki: Tammi.

Sarjanoja, Harri. 2003. Poikatyöreppu. Setlementtinuorten liitto ry. Helsinki: Digipaino.

Savolainen, Aili. 2007. Draama puree, purkaa ja parantaa. Teoksesta Näe minut - kuule minua. Kokemuksia ryhmistä. Helsinki: Socca ja Heikki Waris instituutin julkaisusarja 11/2007.

Seppänen-Järvelä, Riitta. 2004. Prosessiarviointi kehittämissuorituksissa. Opas käytäntöihin. Helsinki: Stakes. Finsoc Arviointiraportteja 4/2004.

Sinkkonen, Jari. 2005. Elämäni poikana. Helsinki : WSOY.

Tapola-Tuohikumpu, Sirpa. 2005. Positiivisella diskriminaatiolla varhaista tukea. Helsingin kaupungin sosiaaliviraston positiivisen diskriminaation hankekokonaisuuden 2001-2004 loppuraportti. Helsinki: Socca. Heikki-Waris instituutti.

Taskinen, Sirpa. 2007. Lastensuojelulaki (417/2007) Soveltamisopas. Vaajakoski: Stakes. oppaita 65.

Vantaan väestö 2006/2007. Vantaan kaupunki. Tilasto ja tutkimus.

Vantaa.fi. http://www.vantaa.fi/i_perusdokumentti.asp?path=1;135;137;220;4720;4949;5242 <Viitattu 18.10.2007>

Yliruka, Laura. 2000. Sosiaalityön itsearviointi ja hiljainen tieto. Helsinki: Stakes. Finsoc työpapereita.

LIITTEET

Liite 1	Alkukysely pojille.....	72
Liite 2	Alkukysely poikien huoltajille.....	73
Liite 3	Loppukysely poikien huoltajille.....	74
Liite 4	Loppukysely pojille.....	75
Liite 5	Havainnointimittari toimintaan.....	76
Liite 6	Poikien havainnointimittari.....	77
Liite 7	Huoltajien suostumus.....	78
Liite 8	Saatekirje sosiaalityöntekijöille.....	79
Liite 9	Osallistumiskaavio.....	80
Liite 10	Toimintakerrat ja niiden sisältö.....	81

1. Mitä odotat ryhmältä? (rastita)

mukavaa tekemistä

saman ikäisiin tutustumista

liikuntaa

kavereita

ulkoilua

tapahtumissa käymistä (elokuvat, urheilutapahtumat esim. jääkiekko-ottelut, teatteri, näyttelyt, konsertit, messut yms.)

pelailemista

yhdessä olemista

uusiin asioihin tutustumista, mikä sinua kiinnostaisi? _____

uuden taidon oppimista, mikä? _____

tutustumista harrastusmahdollisuuksiin, mikä harrastus? _____

muuta?

2. Koetko tarpeelliseksi seuraavien asioiden käsittelemisen ryhmässä?

terveelliset elämäntavat

päihteet

ruokavalio

koulunkäyntiin liittyvät asiat

jokin muu? _____

3. Odotan ryhmän toimintaa?

en lainkaan

vähän

en osaa sanoa

jonkin verran

paljon

Oletko aikaisemmin ollut mukana jossain ryhmätoiminnassa?

Millaisissa asioissa olet mielestäsi hyvä?

Mikä on mielestäsi mukavaa tekemistä?

Olisiko sitä mahdollista tehdä tässä ryhmässä?

Miten vietät aikaasi koulun jälkeen ja viikonloppuisin?

Alkukysely poikien huoltajille

Liite 2

Mitä odotat poikaryhmän toiminnalta?

Miten poikaryhmä voisi tukea poikaasi?

Mihin alla olevista haluaisit, että kiinnittäisimme huomiota toiminnassa?

- Kaverit/kaverisuhteet
- liikunta
- ryhmään kuuluminen
- liikkuminen
- sosiaaliset taidot
- ikätovereihin tutustuminen
- ryhmässä toiminen
- koulunkäyntiin liittyvät asiat
- tapahtumissa käyminen
- pelaaminen
- yhdessä oleminen
- mielekäs tekeminen
- uusiin harrastusmahdollisuuksiin tutustuminen
- terveelliset elämäntavat
- päihteet
- ruokavalio
- nukkuminen/vuorokausirytm
- ulkoilu
- hygienia
- muuta?

Miten poikasi viettää yleensä vapaa-aikaansa?

Loppukysely poikien huoltajille

Liite 3

Onko poikaryhmän toiminta vastannut odotuksiasi ja onko toiminnassa pystytty mielestäsi kiinnittämään huomiota niihin asioihin, joihin toivoit kiinnitettävän huomiota?

Onko kotona tullut keskustelua ryhmän toiminnasta tai ryhmässä käymisestä?

Miten toiminta on vaikuttanut poikaanne?

Onko toiminta mielestäsi tukenut poikaasi? Jos on, niin miten?

- tai onko ryhmästä voinut olla negatiivista vaikutusta poikaan?

Onko pojassanne tapahtunut jotain muutoksia ryhmän aikana?

Onko toiminnassa jotain, mikä ei ole vastannut odotuksiasi?

Näetkö toiminnan jatkamisen tärkeänä? Mikä olisi mielestäsi sopiva pituus vastaavalle ryhmätoiminnalle? (muutama kuukausi, puoli vuotta, vuosi, yli vuosi...)

Näetkö lapsille ja nuorille suunnatun ryhmämuotoisen tuen tärkeänä osana lastensuojelun avohuollon palveluita?

Miten itse kehittäisit poikaryhmän toimintaa?

Muuta?

KIRJALLINEN KYSYMYS

Näetkö pojassasi sellaisia positiivisia muutoksia, mitkä voisivat olla tulosta ryhmätoiminnasta?

___ itseluottamus

___ terveelliset elämäntavat

___ uusien kavereiden saaminen

___ avoimuus

___ harrastuksista kiinnostuminen

___ ulkona oleminen

___ positiivinen elämän asenne

___ onnellisuus

___ sosiaalisten taitojen kehittyminen

___ koulunkäyntiä edesauttavat asiat

___ liikuntatottumukset

___ yleinen olemus

___ muuta?

Loppukysely pojille

Liite 4

Onko ryhmään ollut mukava tulla?

Onko ryhmän toiminta vastannut odotuksiasi?

Mikä ryhmässä on ollut hyvää? Esim. 5 asiaa.

Mikä ryhmässä on ollut huonoa? Tai mitä pitäisi muuttaa? Esim. 5 asiaa.

Millaisia ryhmän muut jäsenet ovat olleet?

Onko ryhmä ollut mielestäsi turvallinen?

Oletko saanut ryhmästä uusia kavereita?

Millaisissa asioissa olet mielestäsi hyvä?

Onko ryhmä tarjonnut sinulle mielekästä tekemistä?

Oletko toiminnan kautta kiinnostunut jostain uudesta tekemisestä?
Mistä?

Oletko ryhmän kautta saanut tietoa asioista? Onko ryhmässä keskusteltu tärkeistä asioista?
(Esim. terveys, ruokavalio, elämäntavat, päihteet, koulu, harrastustoiminta, ruuan tekeminen, jotain muita uusia taitoja tai tietoja?)

Onko tapaamisia sopivasti, liian vähän tai liian usein?

Kuinka pitkään ryhmän pitäisi mielestäsi kestää, muutaman kuukauden, puoli vuotta, vuoden, pidempään?

Haluaisitko olla jatkossa mukana tällaisen ryhmän toiminnassa?

Havainnointimittari toimintaan

Liite 5

Osallistuminen

NIMI	Läsnä (/myöhässä)

Kenen kanssa ryhmän jäsenet keskustelevat

Eivät keskustele

Ohjaajien kanssa

Muutaman jäsen kanssa

Kaikkien jäsenten kanssa

Kaikkien jäsenten, sekä ohjaajien kanssa

Miten usein ryhmän jäsenet keskustelevat keskenään

Ei yhtään

Tarvittaessa

Vähän

Silloin tällöin

Kokoajan

Ryhmän jäsenet toimivat yhdessä

Ei lainkaan

Tarvittaessa

Vähän

Silloin tällöin

Usein

MITÄ TEHTIIN:

Aika ja paikka: _____

Kuvaus toiminnasta:

Erityistä:

Miten toiminta sujui:

Toiminnan kulut:

Muuta:

Poikien havainnointimittari

Liite 6

POIKA 1**Vuorovaikutus muiden kanssa:** ei lainkaan vähän vaihtelevaa jonkin verran jatkuvaa**Kenen kanssa puhuu:** ei kenenkään ohjaajien muutaman pojan kaikkien kanssa**Osallistuu toimintaan:** ei lainkaan vähän häiritsevästi vaihtelevasti luontevasti**Keskittyykö toimintaan loppuun asti:** Ei Kyllä**Käyttäytyminen ja muiden huomioiminen:** heikkoa/vähäistä vaihtelevaa hyvää**Yleinen olemus/vireystila:** väsynyt ärsyyntynyt levoton iloinen rauhallinen**Muuta erityistä:****POIKA 2, JNE...**

Huoltajien suostumus

Liite 7

Hei,

Ohjaamme Noan ja lastensuojelun avohuollon poikaryhmää lukuvuoden 2007-2008 ajan. Opiskelemme Laurean ammattikorkeakoulussa sosionomeiksi ja olemme tekemässä opinnäytetyötä poikaryhmän toimivuudesta, sekä siitä, vastaako se poikien ja huoltajien toiveita ja tarpeita.

Tätä varten pyydämme teiltä suostumusta havainnoida ja haastatella poikaanne ryhmässä.

Poikien haastatteluja tulisi olemaan toiminnan alkuvaiheessa alkuhaastattelu ja toiminnan loppupuolella loppuhaastattelu. Haastatteluissa kartoitetaan poikien toiveita ryhmää kohtaan, sekä sitä, miten pojat toiminnan loppuvaiheessa ovat kokeneet toiminnan ja sen sisällön.

Pyrimme työssämme myös havainnoimaan sitä, miten pojat ryhmän kokevat ja onko ryhmän toiminnasta ollut heille hyötyä.

Opinnäytetyössä emme käytä lapsista nimiä, eikä heitä pysty tunnistamaan työstä. Ryhmän toimintakauden aikana kerätty materiaali tuhoetaan, kun työ on saatu valmiiksi.

Suostun siihen, että lastani saa haastatella ja havainnoida ryhmässä opinnäytetyötä varten.

Pojan nimi _____

Huoltajan allekirjoitus _____

Ystävällisin terveisin,

Kalle Laanterä

Tuomas Tahvanainen

Saatekirje sosiaalityöntekijöille

Liite 8

Lasten ja nuorten keskus Noan lastensuojelun avohuollon asiakkaille kohdennettu poikaryhmä

Hei,

Tässä olisi hieman infoa syksyllä toimintaansa aloittavasta poikaryhmästä. Ryhmästä ja sen aloittamisesta on alustavasti sovittu Noan esimieskokouksessa. Tämä saate on tarkoitettu nimenomaan sosiaalityöntekijöille ja muille yhteistyötahoille.

Ryhmän toiminta on suunnattu nuorille, lastensuojelun avohuollon piirissä oleville pojille. Ryhmää olisi tarkoitus tarjota 11-12vuotiaille pojille ja ryhmän koko tulisi olemaan 6-8 poika. Toiminnan olisi tarkoitus alkaa syys-lokakuun aikana. Toiminnan sisällössä huomioidaan niin nuorten toiveet ja tarpeet, kuin myös lastensuojelun tarpeet, vanhemmat, koulu (mikäli sille on tarvetta) sekä muut mahdolliset yhteistyötahot.

Toiminnan tavoitteena on harjaannuttaa elämänhallinta-, vuorovaikutus- ja sosiaalisia taitoja, sekä vahvistaa positiivista elämänasennetta, itsetuntoa ja yhteisöllisyyttä. Toiminnan on tarkoitus olla myös syrjäytymistä ehkäisevää. Tarkoituksena on tarjota mielekästä tekemistä nuorille, ja toiminnan kautta pyrkiä saavuttamaan tavoitteita.

Toiminnan luonteen vuoksi (ennalta ehkäisevää/ varhaista puuttumista), toivomme, ettei ryhmää tarjottaisi erittäin haastaville lapsille (esim. vakavat psyykkiset ongelmat, vaativat käytöshäiriöt, tiedossa olevat arviointi jaksot tai sijoitukset ym.) tai lapsille joilla ei ole kykyä toimia ryhmässä, ettei toiminnan keskeinen vuorovaikutuksellinen ja vertaistuellinen merkitys katoaisi.

Olemme tulossa esittelemään ryhmää ja sen toimintaa 15.8. lastensuojelun työkokoukseen ja pyydämme teitä etukäteen miettimään mahdollisia kysymyksiä ja ideoita ryhmää koskien.

Olemme myös suunnitelleet, että tekisimme opinnäytetyön ryhmään liittyen. Asiasta on käyty keskustelua Noan työryhmän kanssa. Ryhmän ohjaaminen ei kuitenkaan olisi itse opinnäytetyö, vaan esimerkiksi ryhmän tuloksellisuuden arviointi tai mahdollisesti kehittämishanke ryhmämuotoisista lastensuojelun avohuollonpalveluista lastensuojelun tarpeisiin.

Mukavaa kesän jatkoa toivovat ryhmänohjaajat:

Kalle Laanterä
kalle.laantera@laurea.fi

Tuomas Tahvanainen
tuomas.tahvanainen@laurea.fi

Osallistumiskaavio

Liite 9

Kuukausi	Käyntejä yhteensä	Poika 1	Poika 2	Poika 3	Poika 4	Poika 5	Poika 6	Poika 7	Poika 8	Poika 9
Lokakuu	36	4	5	5	5	5	5	5	2/3	-
Marras-kuu	38	6	6	5	6	5	4	5	-	1/1
Joulukuu	25	4	4	3	2	4	-	4	-	4
Tammi-kuu	21	3	4	4	3	2	-	1/1	-	4
Helmi-kuu	19	5	2	2	2	4	-	-	-	4
Maalis-kuu	15	3	3	2	2	3	-	-	-	2
Huhtikuu	26	6	6	5	4	3	-	-	-	2
Toukokuu	16	4	4	3	2	3	-	-	-	0
Yhteensä	196/249	35/38	34/38	29/38	26/38	29/38	9/12	15/16	2/3	17/28

Toimintakerrat ja niiden sisältö

Liite 10

- 2.10 Ensimmäisellä kerralla minigolfia Myyrmäen keilahallissa
- 9.10 Jalkapalloa läheisellä Pohjola stadionin minikentällä
- 16.10 Käytiin Tennispalatsissa katsomassa poikien valitsema elokuva Harry Potter ja opeteltiin elokuvissa käyttäytymistä
- 23.10 Pelattiin lautapelejä ja juotiin kaakaota Arkissa
- 30.10 Keilausta Myyrmäen keilahallissa
- 3.11 Käytiin tutustumassa Ski- ja Digiexpo on Helsingin Messukeskuksessa
- 6.11 Myyrmäen alueen lähipoliisi kävi vierailulla poikaryhmässä. Poliisin kanssa ju-teltiin ajankohtaisista asioista, kuten kolttosista ynnä muista poikia elämää koskettavista asioista.
- 13.11 Kivimäen koululla sählyn pelaamista
- 20.11 Kivimäen koululla sählyn ja sulkapallon pelaamista
- 24.11 Vietettiin viikonloppua poikaryhmän kesken Pukinmäen nuorisotalolla, jossa pelattiin sählyä, pyötäfutista ja biljardia sekä tehtiin ruokaa
- 27.11 Käytiin katsomassa HIFK-Tappara jääkiekko-ottelu Helsingin jäähallissa
- 4.12 Helsingin Tropicariossa tutustumista trooppisiin eläimiin
- 11.12 Maalattiin sabluunoiden avulla joulukortteja ja paitoja Arkissa
- 15.12 Vietettiin viikonloppua poikaryhmän kesken Pukinmäen nuorisotalolla, jossa pelattiin sählyä, pyötäfutista ja biljardia sekä tehtiin ruokaa
- 18.12 Levyraati ja jouluherkkuja Arkissa
- 8.1 Keilausta Myyrmäen keilahallissa
- 15.1 Toiminta peruttu ohjaajien sairastumisten vuoksi
- 19.1 Käytiin Tennispalatsissa katsomassa poikien toivoma Kultainen kompassi eloku-va
- 22.1 Miekkailua Arkissa. Rakennettiin vaahtomuovista miekkoja ja suunniteltiin her-rasmies-säännöt miekkailuun
- 29.1 Sulkapallon pelaamista ja miekkailua Kivimäen koululla
- 5.2 Käytiin luistelemassa Rautatien torin jääpuistossa ja sen jälkeen ravintolassa syömässä
- 12.2 Uintia Mäkelänrinteen uintikeskuksessa
- 17.2 Jokerit-Ilves jääkiekko-ottelu Hartwall arenassa
- 19.2 Käytiin tutustumassa Helsingin nuorisoasiainkeskuksen nuorille suunnattu talvi-lomatapahtuma, Reaktoriin ja Helsingin keskustaan.

- 26.2 Pelailua Kivimäen koulun liikuntasalissa
- 4.3 Snowtubing Klaukkalassa
- 11.3 Lautapeliä pelaamista ja jutustelua Arkissa (tarkoituksena oli mennä Kivimäen koulun saliin pelaamaan, mutta pojat halusivat jäädä mieluummin pelaamaan lautapelejä Arkkiin)
- 25.3 Lautapeliä pelaamista ja jutustelua Arkissa
- 29.3 Elokuviin katsomassa National Treasure 2
- 1.4 Uintia Mäkelänrinteen uintikeskuksessa
- 8.4 Keilausta Myyrmäen keilahallissa
- 12.4 Valmistettiin pizzaa ja käytiin Heurekassa tutustumassa Hanaa! -näyttelyyn
- 15.4 Lautapeliä pelaamista ja jutustelua Arkissa (toinen ohjaajista sairaana)
- 22.4 Ulkona miekkailemassa ja pelaamassa jalkapalloa
- 29.4 Käytiin Megazonessa pelaamassa lazer-sotaa
- 6.5 Valmistettiin riisisuklaata ja tehtiin äitienpäiväkortteja Arkissa
- 10.5 Vietettiin viikonloppua Suomenlinnassa piknikillä ja miekkailemassa, sekä käytiin tutkimassa luolia
- 13.5 Myyrmäki city-seikkailu, sekä muita yhteistoiminnallisia harjoitteita Arkissa
- 27.5 Käytiin toistamiseen poikien toivomassa Megazonessa pelaamassa lazer-sotaa
- 17.6 Toimintakauden päätöskertaa vietettiin vesipuisto Serenassa